

Ієромонах Олександр Приліп

СТАРЕЦЬ ІЗ ДОРИ

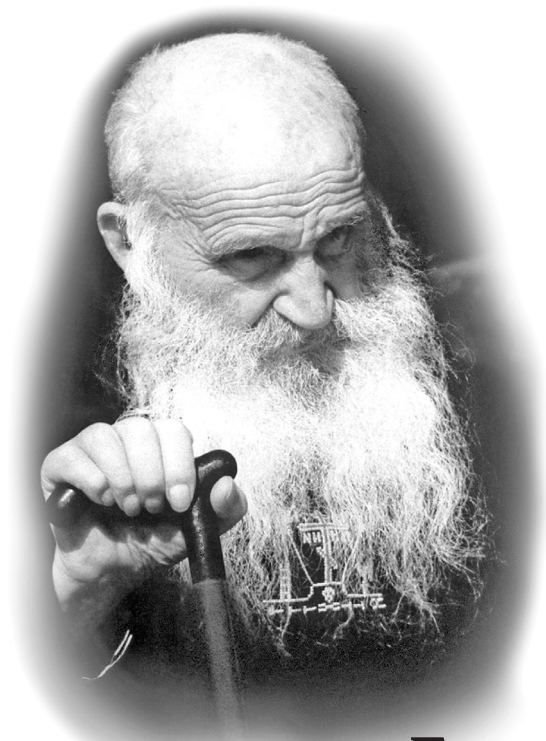

ІЗ ДОРИ СТАРЕЦЬ

Ієромонах Олександр Приліп

СТАРЕЦЬ ІЗ ДОРИ _____

Єромонах Олександр Приліп

СТАРЕЦЬ ІЗ ДОРИ

— ◆ —
Видання 2-ге, доповнене, виправлене

Львів · Видавництво «Свічадо» · 2010

УДК 27-788-055.1

ББК 86.37-6

П 76

Обкладинка

Олена Гижя

Приліп Олександр

П 76 Старець із Дори. – вид. 2-ге, випр. і доп. – Львів: Свічадо, 2010. – 112 с.

ISBN 978-966-395-269-7

Книжка розповідає про життя та чернечий подвиг великосхимника о. Павла (Чучмана), зі студитського монастиря св. пророка Іллі в с. Дора на Гуцульщині.

Адресована всім, хто цікавиться темою старчеського служіння, зокрема монахам, монахиням і мирянам, які прагнуть пізнавати християнську духовність. Приклад старця Павла (ієрм. Порфирія) може стати для них живим свідченням віри. Сподіваємося, що ця книжка також приверне до особи дорянського старця увагу істориків, богословів, вихователів.

Книжка написана на основі третього розділу наукової роботи “Старчеське служіння у Греко-Католицькій Церкві в Україні на прикладі о. Павла Чучмана” (науковий керівник др. габ. К. Кляуза), яку автор захистив у Люблінському Католицькому університеті у 2007 р.

Ця праця також є певним внеском у процес беатифікації о. П. Чучмана, що вже розпочався.

УДК 27-788-055.1

ББК 86.37-6

© ієрм. Олександр Приліп, 2010

ISBN 978-966-395-409-7

ЗМІСТ

<i>Слово Патріярха Любомира Гузара</i>	7
<i>Передмова</i>	9
<i>Вступ</i>	13
1. Життєвий подвиг схиєромонаха Павла	20
2. Чеснотливість дорянського старця	64
3. Служіння в Христовому винограднику	84

Додаток

<i>Список ілюстрацій</i>	103
<i>Документи вироків суду</i>	104
<i>Бібліографія</i>	105
<i>Скорочення</i>	110

СЛОВО ПАТРІЯРХА ЛЮБОМИРА

З радістю зустрічаємо намір ієромонаха Олександра Приліпа зібрати відомості про життєвий шлях і діяльність ієромонаха Порфирія Чучмана, який довгі роки жив та діяв у карпатській місцевості Дора.

Святої пам'яті ієромонах Порфирій почав свій монаший подвиг як скромний монах, який у спокійних часах перед Другою світовою війною займався кравецтвом, але в часи воєнного лихоліття і слідуючого за ним періоду переслідування Української Греко-Католицької Церкви, набувши відповідну формацію, виріс на духовного воїна непересічного формату. Він, з одного боку, був захисником і духовним провідником переслідуваних жителів Дори та дуже широкої околиці, з другого боку – відважно протиставлявся тим, що хотіли позбавити цих побожних людей любові до Бога та до Церкви. Своєю невтомною діяльністю здобув любов усіх потребуючих, що шукали в нього духовної підтримки, а й навіть пошану зі сторони тих, хто хотів нівечити його і його труд. Загартований у довголітній боротьбі зі силами зла, цей, на початках здавався б непомітний братчик, став вельми шанованим духовним отцем та провідником для своїх співбратів. Таким, як преподобний ієромонах Порфирій, належить вічна пам'ять у Бога і вдячність у поколіннях серед людей.

Любомир

+ ЛЮБОМИР

ПЕРЕДМОВА

Дорогі читачі!

Христос, як Глава Церкви – свого Тіла, членами якого є усі християни, – постійно дбає про неї. Він піклується безнастанно, щоб у ній здійснювалося наше спасіння. За все двохтисячолітнє існування Церква переживала не раз дуже тяжкі і трагічні часи. Той, хто вивчав історію Церкви, завжди пересвідчувався, що навіть найтяжчі випробування не могли її похитнути. Зрозуміло, вона не є лише людською установою. Її заснував Христос. Він, будучи Господом, провадить її крізь віхи людської історії. Боже Провидіння не шукає якогось іншого середника, щоб ним послужитись для «порятунку» Церкви, як лише людей, які здатні відгукнутися на Його поклик. Тому, гортаючи сторінки церковної історії, ми довідуємось про осіб, яких Бог покликав, щоб служили Церкві в нелегких часах. Яким чином Він вибирає тих осіб, які у скрутні часи стають Його ревними ісповідниками? Ніхто не може знати відповіді на це питання. Він сам вибирає тих, які здатні понести тягар випробування і не зломитися перед переслідуванням. Він може довго їх готувати, випробовувати, повчати, а по тому посилає, щоб вони несли Його Слово туди, де у звичний людський спосіб цього зробити не можна.

Без сумніву, одними із найважчих є періоди переслідування, коли Церква не може вільно нести своє служіння – проголошувати Слово Боже. Здавалось би, якщо ця функція Церкви не може сповнюватись, то вона приречена на

загибель. Досить знищити священників і чернецтво, а Церква завмре сама собою. Та ні. Саме тоді Господь знаходить таких слуг, які, незважаючи на будь-які перешкоди, стають Його визнавцями та несуть Його Слово світові.

Рівно ж і наша Українська Греко-Католицька Церква у ХХ ст. пережила період одного з найстрашніших переслідувань в історії Христової Церкви. Один із тих, хто був покликаний саме в цей час її «рятувати», – скромний монах із Дори, знаний нам як великосхимник Павло чи просто отець Порфирій. Не може бути й сумніву – він був покликаний Господом, щоб «рятувати» Церкву, щоб проповідувати тоді, коли це суворо каралося. Чому саме його вибрав Господь і чому в такому віці (на священика він був рукоположений у самий розпал переслідування, 1966 року, маючи 60 років життя!), коли дехто вже відчуває втому життям і радше схильний до відпочинку? Такою була свята Божа воля. Тисячі навернених людей, два ісповідницькі ув'язнення за праведне священиче й монаше життя, незламність віри при численних обшуках, участь у відродженні нищеної Церкви та студійського чернецтва – ось далеко неповний перелік подвижництва цього Старця.

Аналізуючи його життєвий подвиг крок за кроком, відкриваємо особу духовного отця, що пригадує нам древніх старців – людей просвічених Святим Духом, які іншим могли вказати шлях їхнього спасіння. Хто бодай один раз мав можливість поспілкуватися з отцем Павлом, у цьому міг пересвідчитися. Його серце було відкрите для всіх. Для кожного він мав окреме слово – потіхи, підтримки, картання. Слово, яке оживляло й надихало на пошук Господа й любов до Нього. Слово старця Павла проникало до найглибших закутків людського єства, могло зворушити навіть закам'яніле серце. Це слово мало таку силу лише тому, що воно було Божим Словом, яке

він із вірою і любов'ю передавав людині. Його він діставав від Господа, бо був підготований до цього постійним очищенням свого серця, щирою молитвою, невтомною працею над собою.

Висвітлювати життя богоносних і святих старців – місія відповідальна. Ми часто зустрічаємося з описами життя святих, у яких вони представлені як недосяжний ідеал, як особи не з цього світу. Однак насправді вони були простими і скромними людьми. Лише особистий контакт дозволяє це досвідчити. Без особистого знайомства зі старцями майже неможливо передати на письмі те, чим вони жили і якими були. Тому за таке нелегке завдання взявся ієромонах Олександр, один із тих, хто вісім років ділив з отцем Павлом щоденні турботи монашого життя. У тому й цінність цієї книжки, що автор міг зобразити дорівського старця справді таким, яким він був, а це допоможе нам пересвідчитися як Божа благодать діяла через отця Павла. Своє дослідження ієромонах Олександр базував також на численних свідченнях осіб, які користали з духовних порад дорівського монаха, що, без сумніву, поширює наші знання про його духовне служіння.

Праця поділена на три частини. У першій частині автор подає біографічні дані про старця Павла від народження до смерті. Ми стаємо свідками справжнього Божого покликання. Простий сільський кравець з Унева, покинувши рідне село, йде за Господом до монастиря серед Карпатських гір, де ціле життя буде Йому служити. Особливо вражають сторінки, які розповідають про ісповідництво отця, його вірність Христові навіть тоді, коли це спричинювало загрозу для життя.

Друга частина присвячена розповіді про чесноти дорівського старця. Ми дізнаємося, що набуття чеснот у цього святця було плодом невтомної праці над собою. На те, щоб побороти якісь пристрасті, доводилось боро-

тися і кілька десятків років. Та й не раз отець полюбляв казати, що ніколи не можна бути певним себе, бо в будь-яку хвилину можна впасти, але треба завжди надіятися на Божу допомогу. Він забував про себе, свої потреби, болі, ніколи не жалів себе, але завжди й у всьому шукав Божої слави та добра своїх духовних дітей.

Третя частина розповідає про духовні бесіди та настанови отця Павла конкретним особам – ченцям, черницям, мирянам. Хоч пріоритетом його щоденного розпорядку завжди була молитва – літургічна й особиста – він для всіх знаходив час, особливо, коли хтось хотів висповідатися. Його поради були короткі, влучні, підбадьорливі, а з кожною людиною він був дуже привітний. Вистачало переступити поріг дорівської обителі, а вже відчувалася атмосфера спокою і присутності Божого миру. Спочатку отець часто міг розпитувати про буденні справи, а потому переходив до духовного. Книжку збагачують численні світлини, які допомагають візуально споглянути на різні події з життя побожного Старця.

Наше щире побажання, щоб читаючи цей життєпис, кожен із нас міг ще раз пересвідчитися, що Боже Провидіння постійно чуває над нами, що Господь завжди посилає нам духовних провідників, які не дадуть загубитися на вузьких і крутих стежках нашого життя, а вкажуть дорогу до спасіння. Світлої пам'яті о. Павло у своєму земному житті нікого не залишав без духовної підтримки чи молитви, то й тепер, коли звертатимемося до нього, випрошуватиме нам у Господа щедрі дари Божої благодаті для праведного життя і вічного спасіння наших душ.

Ігумен Святоуспенської Унівської Лаври
Ієромонах Теодор Мартинюк

ВСТУП

Виховання і формування богопосвячених осіб завжди посідало в Церкві особливе місце, адже чернече життя є не тільки “невіддільною частиною життя Церкви”¹, але й її душею². Християнське чернецтво упродовж свого існування витворило багато різних ефективних моделей для здійснення цієї мети. На особливу увагу заслуговує старчество.

Другий Ватиканський Собор у *Декреті про пристосоване оновлення чернечого життя* наголошує на тому, що в пристосуванні чернецтва до потреб сучасності особливе місце займає духовна обнова³. Одним із шляхів духовної обнови є повернення до давніх монаших традицій, які, незважаючи на те, що були призабуті, не втратили своєї актуальності. Саме такою давньою та гідною уваги традицією є старчество.

У наш час тема старчества актуальна для відродження чернечого життя, особливо там, де ще в недалекому минулому переслідували Церкву й де монастирі не могли жити повноцінним життям, щоб розвивати свої духовні надбання.

“Наш світ має крайню потребу духовних отців” та “намагається знайти нових, і тому страждає у страсі та непевності, не маючи живих духовних зразків, ані певних

¹ VC 3.

² Пор. OL 9.

³ PC 2.

орієнтирів”⁴, тому ця книжка про життя і діяльність одного з сучасних старців – великосхимника Павла послужить сучасним християнам на їхній дорозі до Господа.

Якщо людина прагне жити благочестивим життям, то їй необхідний досвідчений наставник, бо нелегко навчитися застосовувати Божі заповіді й настанови Святого Письма у повсякденному житті, в кожному окремому вчинкові, у кожній життєвій ситуації. Саме такими наставниками були для монахів-початківців анахорети в єгипетських пустелях. Слава про великих подвижників швидко поширювалася, і до них сходилися численні монахи, а також і миряни, щоб почерпнути з їхнього духовного досвіду, почути їхню настанову. Таким чином зароджувалися тісні духовні стосунки, які й започаткували старчество.

Упродовж усієї історії християнського монашества старчество, в різних його формах, завжди було присутнє. Старець – це духовний отець, досвідчений у духовному житті, в якому *“виявляється лагідне та вимогливе батьківство Боже”*⁵. Виконуючи функцію духовного батька, старець перебуває поруч зі своїм учнем, разом із ним переживає його зростання і падіння. Молодому монахові старець потрібний для того, щоб дізнатися правду про себе, стати зрілим і знайти власну стежку до Господа.

Духовний наставник-старець мусить відповідати високим вимогам. Йому притаманний насамперед дар прозорливості й розпізнавання сердечних глибин людини. Здатність розпізнавання є плодом спрямованої молитви старця і безперервної аскетичної боротьби. Цей дар виявляється при розкритті помислів людини; благодать Святого Духа – це та сила, яка дає старцеві внутрішній дозвіл

⁴ OL 13.

⁵ OL 13.

приймати сповідання помислів і їх лікувати. Послушник щодня приходив до старця і розкривав перед ним усі свої помисли, що прийшли до нього упродовж дня. Розкриття помислів означає набагато більше, ніж сповідання гріхів: у тому, що говорить учень і що часто видається йому невинним, наставник може побачити приховану небезпеку. Старець пов'язує своє спасіння зі спасінням ближніх і заради них готовий зносити терпіння та їхні немочі. Все його служіння – це вияв любови до Бога й ближніх.

Віддаючись у послух старцеві, учень цілковито доруचाє себе Божому провидінню і цим стає на особливу дорогу спасіння. Відношення учня до старця будується на довірі до вчителя, послуї та смиренні. Послух і смирення найголовніші та найскладніші обов'язки учня, який тому і називається послушником. У монашій практиці учень часто звертається до Господа такими словами: «Молитвами отця мого (ім'я), Господи, спаси мене (допоможи мені)».

Таїнственна триєдність «Бог – старець – послушник» може втратити рівновагу через надмірний акцент на вірі послушника і недооцінювання важливості іншої складової – пізнання старцем Божої волі. Якщо «правдивий старець повідомляє Божу волю, то лжестарець заслоняє Бога собою»⁶.

Старчество охоплює не тільки монаші середовища. Його благодатні плоди поширюються й на мирян. З другого боку, коли немає правдивих духовних отців, «порожніють храми і наповнюються психіатричні клініки та тюрми»⁷.

⁶ И. Концевич, Стяжание Духа Святого в путях Древней Руси, Париж 1952, с. 35–36.

⁷ Паисий Святогорец, Слово, т. 3, Москва 2003, с. 303.

Чернецтво на Русі перейняло старчеську традицію єгипетських, візантійських та афонських монастирів. Духовним центром монашества та старчества став Печерський монастир на чолі з двома його найбільшими подвижниками – преподобними Антонієм і Теодосієм. Як відомо, цей монастир прийняв Студійський Устав, згідно з яким старчеське служіння вважалося однією з форм духовного провідництва. В Києво-Печерському монастирі цього періоду монахи жили і анахоретським, і кеновійним життям. Обом напрямам було притаманне старчеське служіння як форма духовного провідництва, поєднана зі спільною та споглядальною молитвою, працею, аскезою і чернечим подвигом, із активним благодійництвом та відкритістю на потреби суспільства. Монастир оберігав давню традицію старчеського служіння і завжди її плекав. З Києва монаше життя, а отже й традиція старчества, поширилися по всіх руських землях.

Упродовж наступних століть після Берестейської унії (1596 р.), попри важкі події в історії України, з'являлися особи, котрі продовжували традиції старчеського служіння як у нез'єдиненій Київській Митрополії, так і в Київській Митрополії, злученій із Римським Апостольським Престолом.

Новою сторінкою в історії розвитку східного монашества в Греко-Католицькій Церкві стало відродження в кінці ХІХ – на поч. ХХ ст. митрополитом Андреем Шептицьким монастирів Студійського уставу. Разом зі своїм братом, тепер блаженним священомучеником Климентієм, він написав *Типікон* та *Наші звичаї*, в яких зібрані правила і звичаї монахів Студійського уставу. Концепцію старчеського служіння висвітлено також і в листах ігумена Климентія до студійської братії. У працях братів Шептицьких можна виокремити три види старчества:

1. Старцество з виразного покликання Божого.

У *Типіконі* про старців з виразного покликання Божого зазначено: «Старець не сам собі вибирає покликання, ані монастир, що його на це діло призначив, покликання не дає йому, а тільки чинить це ласка Божа, яка кличе на цю службу тих, яким внутрішня святість дозволяє, не наражаючись на небезпеку, служити ближньому таким способом. До служби старця, яку Бог любить бачити в монастирях, і яка є Йому милою, настоятелі повинні ставитися з великою прихильністю і розумною обізнаністю»⁸.

2. Старці, вибрані братією або призначені ігуменом.

До другого виду старців умовно відносимо тих, що були вибрані братією або призначені ігуменом з-посеред схимонахів, які є помічниками ігумена, мають бути старцями не так за віком, як розумом, монашою праведністю та досвідом⁹. Ігумен може доручити виховання молодого брата окремому досвідченому старцеві, коли вважає, що це принесе користь його духовному розвиткові. В цьому випадку старець має стосовно цього брата такі ж права й обов'язки, що й наставник новиків¹⁰.

Блаженний отець ігумен Климентій, передчуваючи свій арешт, пише для монахів-студитів свій заповіт під назвою «Посліднє слово». У цьому посланні він пропонує подати допомогу наставникові новиків, щоб тягар його обов'язків розділили старці монастиря. Для цього повинно бути певне число старців-виховників, що їх вибирає ігумен за погодженням із Радою Старців і наставником новиків-архаріїв. Такий старець мав би опікуватися

⁸ *Типікон*, § 716, с.151.

⁹ *Типікон*, § 129, с.37.

¹⁰ *Типікон*, § 219, с.54.

кількома новиками (не більше чотирьох), аби щоденно вправляти їх у чеснотах¹¹.

3. Старчеське служіння, яке впливає з уряду настоятеля.

Третім видом старчеського служіння, про який говорять відновники студійського монашества митрополит Андрей та отець Климентій, є старчество, що впливає з посади ігумена або настоятеля. За давньою традицією, крім сповіді, монахи-студити практикують так зване складання перед ігуменом «справи совісті» (хоч би 2-4 рази на рік). «Звіт совісті» не є сповіддю, у ній монах повинен не перелічувати гріхи, а розповісти те, що дасть змогу ігуменові правдиво пізнати стан його душі. Ігумен, зі свого боку, завдяки такому «звітові совісті», має можливість допомогти монахові своїми порадами й молитвами¹².

У монастирях Студійського Уставу духовно зростали майбутні старці, які не лише самі достойно перенесли жахіття комуністичного переслідування, але зуміли зберегти живу монашу традицію, щоб передати її майбутнім поколінням монахів. Певним чином старчеський подвиг звершували в цей час ісповідники віри: ієромонах Мирон на Гуцульщині, ієромонахи Йосиф і Самуїл на Тернопільщині, ієромонахи Меланій та Іларіон на Львівщині та інші студійські отці.

Одним зі старців з виразного покликання Божого був схієромонах Павло (Порфирій). У цій книзі висвітлено різні аспекти його старчеського служіння: виховання й духовний провід молодих монахів, монахинь і мирян, ісповідництво в радянських тюрмах та служіння в ката-

¹¹ К. Шептицький, *Посліднє слово*, «Тематичний збірник Свято-Покровського монастиря», №6, 2001, с. 49–50.

¹² «Наші звичаї», с. 102–105.

комбній Церкві, безперервна молитва, молитви за зцілення хворих, харитативна діяльність. Для Дорянського старця духовний провід – це був спосіб, чи певний метод монастирського виховання, успішного формування особистості, це також метод духовного формування й зростання для мирян.

Із різних куточків Галичини, Закарпаття, Буковини та інших регіонів України приходили люди аби отримати від Бога, за молитвами старця, зцілення душі й тіла. Старець Павло смиренно дбав не лише про власне спасіння, але й про щасливу вічність для своїх ближніх.

Отець Павло не залишив епістолярної спадщини. Через надзвичайно складні обставини життя, постійний контроль із боку міліції він не провадив активного листування. Тому для глибшого пізнання особи студійського старця, повноцінного дослідження його життя і діяльності, було використано свідчення безпосередніх очевидців.

Цінним для написання праці виявилися документи двох радянських судових процесів: із 1968 та 1973 років – де описане активне душпастирське служіння отця Павла. Ці документи також яскраво засвідчують його відвагу й вірність Христовій Церкві.

Отця Павла я знав із 1986 року, коли таємно відвідував його як молодий монах-студит. А з 1991 по 1999 рік, коли я був настоятелем монастиря св. пророка Іллі в Дорі, ми спільно молилися, працювали, подорожували. Для мене, молодого настоятеля, отець був духовним старцем, котрий чував над своїм учнем як люблячий батько. Ця книга є виявом моєї глибокої вдячності смиренному Дорянському святцю.

ЖИТТЄВИЙ ПОДВИГ СХИЄРОМОНАХА ПАВЛА

Петро (Порфирій, Павло) Чучман народився 25 травня 1906 року в селі Уневі біля Перемишлян, що на Львівщині¹³. Його батьки, Томко й Олена, були українського роду, обидвоє глибоко віруючі люди. Батько добре знав німецьку мову, яку вивчив під час служби в австрійському війську; на війні він отримав поранення у ногу, ходив із паличкою. Сім'я мала добре господарство: вісім моргів поля, коней, корів. Петро був найменшою, сьомою, дитиною, мав трьох братів – Семена, Івана і Василя та трьох сестер – Марину, Євдокію, Анастасію. Малий Петро довго не розмовляв; аж коли випадково впав у льох – раптом заговорив¹⁴. Батьки вчили дітей молитися, прищеплювали віру й любов до Господа Бога. В неділю і свята батько запрягав коні, і ціла сім'я їхала на богослуження до церкви, яка стояла за селом коло лісу. Петро закінчив чотири класи унівської сільської школи. На Різдвяні свята ходив разом із хлопцями з вертепом, був товариський, веселий¹⁵.

¹³ Ім'я Петро було дане при хрещенні в 1906 році, Порфирій – при складанні малої схими в 1938 році, а Павло – при складанні великої схими в 1998 році.

¹⁴ *Інтерв'ю з Володимиром Чучманом 05.11.2005 р. в м. Яремче. Пор. Інтерв'ю з Василем Мирошем 05.03.2003 р. с. Унів.*

¹⁵ *Інтерв'ю з Василем Нудом 5.03.2003 р. с. Унів.*

1919 року митрополит Андрей Шептицький передав резиденцію Галицьких митрополитів в Уневі під монастир монахів Студійського Уставу. Новопоставлена обитель отримала статус Лаври¹⁶. Ігуменом Лаври став о. Климентій Шептицький. Тринадцятирічний Петро почав частіше приходити до монастирської церкви, щоб помолитися, послухати монаший спів, ближче придивитися до життя монахів. Якось у духовній розмові з отцем ігуменом Петро висловив бажання пожити в монастирі. З благословення отця Климентія і з дозволу батьків хлопець замешкав при монастирі. 1920 року перші монахи-студити, а з ними й молодий Петро, поїхали до Зарваниці засновувати там монастир. На невеликому узгір'ї на південний захід від Зарваниці вони розпочали будівництво монастиря св. Івана Хрестителя. Послушник Петро старався наслідувати монахів у їх подвижницькому житті. Він молиться разом із ними, варить і носить обіди до місця праці – на будову, в поле. Так минуло майже два роки – найважчий етап будівництва монастиря і налагодження чернечого життя¹⁷. Відтоді Петро дуже полюбив Зарваницю як особливе місце Божих благодатей, прослави Пресвятої Богородиці та її заступництва. Цю любов він проніс у своєму серці через ціле життя.

Тим часом отець ігумен Климентій запропонував Петрові визначитися: чи він залишається в монастирі і вступить до новіціату, чи повернеться додому. Петро замислився, а будучи в Уневі, звернувся до одного старенького монаха за порадою. Той виявився прозорливим старцем. Він порадив Петрові вернутися у світ, здобути професію, відслужити у війську, а тоді, якщо відчуватиме покликання, вступити до монастиря, а весь цей час кожного дня

¹⁶ І. Мицько, *Святоуспенська лавра в Уневі*, Львів 1998, с. 86.

¹⁷ О. Приліп, Т. Мартинюк, *Монахи студити на Гуцульщині*, Львів 1998, с. 38.

молитися тричі “Богородице Діво” за добру долю. Порада старця сподобалася юнакові, і він повернувся додому¹⁸.

Батьки порадили синові вивчитися на кравця. За певну плату знайомий єврей із Перемишлян погодився навчати Петра кравецького ремесла. Навчання тривало два роки, і щодня Петро пішки долав шлях із дому до Перемишлян. Потім доучувався ще в монахів-кравців при монастирі. Петро придбав швейну машинку, інструменти, форми і самостійно почав шити одяг на замовлення. На запрошення людей він переїжджав з одного села в інше¹⁹, затримуючись на одному місці не довше як на 2-3 місяці. Справи йшли не надто успішно, бо люди не мали грошей, та й шиття тривало повільно²⁰.

У 1928 – 1929 роках Петро Чучман служив у польському війську поблизу міста Познань. Служба проходила непогано, бо його цінували як умілого кравця. Одного разу замовлення зробив офіцер; довідавшись, що Петрове прізвище Чучман, офіцер поцікавився, якої він національності. Петро відповів, що є українцем. Офіцер запитав: “А де ж є та Україна?” – “Якщо є українці, то буде й Україна, – сміливо відповів Петро. – Але ви офіцер, а я простий вояк, тому не хотів би на цю тему з вами говорити”²¹. Рішучість і відвага були характерними рисами Петра Чучмана з молодих літ.

Відслуживши у війську, Петро продовжив їздити по селах і шити людям одяг. Якось з ним сталася така пригода. Вертаючись із села Верхня Вільшаниця до Унева (а дорога була довга і вела через ліс), Петро попросився на віз до одного чоловіка, який саме проїжджав цією дорогою.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

²⁰ Інтерв'ю з Василем Нудом.

²¹ Про цей випадок зі свого життя отець Павло розповідав братії монастиря св. порока Іллі.

Вже сутеніло, але чоловік не взяв Петра на воза. Тоді Петро сам скочив на віз і скомандував: “*Їдь!*” Мовчки доїхали до Унева, а в кінці дороги кравець гарно заплатив візникові²².

Батьки переживали за сина і просили його, щоб він врешті-решт оженився. Петро мав в Уневі дівчину, Ганну Куніцьку, з якою мав намір одружитися. Але в глибині серця Петро чув голос Господній, який кликав його до іншого життя²³. Петро любив говорити з друзями про Бога, про монаше життя, переконував їх, щоб вони не пили, не курили, адже це шкодить здоров’ю і б’є по кишені. Він казав, що це треба твердо вирішити, але не обов’язково присягати. Петро був побожний, добрий, справедливий і життєрадісний²⁴.

Якось Петра зустрів отець ігумен Климентій, спостеріг, що той засмучений, і запитав, чому хлопець ані не одружується, ані не вступає до монастиря. Петро на те відповів, що люди, мовляв, кажуть: монаха з тебе не вийде. Отець Климентій запропонував: “*Прийди і спробуй*”²⁵. Сумніви в монашому покликанні одразу покинули Петра, прийшло переконання, що Господь бажає бачити його серед студитської братії. Однак отець ігумен наказав прийти разом із батьком. Томко Чучман був добре знайомий із отцем Климентієм, до того ж монастирське поле межувало з полем родини Чучманів. Петро розповів батькові про свій намір і попросив прийти на розмову до отця ігумена. Батько відмовився: “*Ти підеш до монастиря*

²² Інтерв’ю з Василем Мирошем.

²³ О. Приліп, *Молитви зцілення та їх практикування старцями монастиря св. пророка Іллі монахів Студійського Уставу 1946–2000 роках*, Люблін 2001, с. 100 (магістерська праця в Люблінському Католицькому Університеті).

²⁴ Інтерв’ю з Василем Мирошем.

²⁵ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 100.

на тиждень або на два, а тоді вернешся додому. А я не хочу, щоби з мене люди в селі сміялися”.

Петро наполегливо повторював своє прохання, і за третім разом батько погодився піти разом із ним до монастиря. В Унівській лаврі батько засвідчив перед ігуменом, що він погоджується з синовим рішенням вступити до монастиря і жити монашим життям²⁶.

У сільській читальні Петро на прощання справив вечорниці для молоді Унева. Молодь веселилася, танцювала, танцював і Петро. Наприкінці забави, коли музика стихла, він повідомив, що завтра вступає до монастиря і що це було його весілля. Петрових слів не сприйняли серйозно: думали, що він жартує. Наступного дня, рано вранці, завантаживши на воза свої речі, він під’їхав до брами Святоуспенської Унівської лаври. Це сталося в листопаді 1932 року²⁷.

Хоча Петро вже мав досвід життя в монастирі і багато що з монашого життя знав, однак перші кроки підкорення своєї волі волі Божій не були легкими. Йому доводилося виконувати різну роботу, яку вдома він ніколи не робив. Сільські хлопці дивувалися тому, як покірно здібний кравець іде на ферму доїти корів. Він утверджувався в кеновійному житті, відчуваючи над собою Божу опіку. Петро тішився, що в нього виросла густа чорна борода. Одного разу брат, що був за цирульника, зіпсував ту бороду, розгубився і покликав на допомогу іншого, щоб якось це поправити. Але їм нічого не вдалося, і вони втекли, боячись Петрового гніву. Петро ж, побачивши, що залишилося з його пишної бороди, сам зістриг решту і поголився. Не одразу, а за якийсь час отець ігумен Климентій запитав Петра, що сталося з його бородою. Довідавшись про

²⁶ Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.

²⁷ Інтерв’ю з Василем Нудом.

справжню причину, він пожартував: “А я вже подумав, що ви хочете йти додому”²⁸.

Отець Климентій цінував покликання брата Петра, стежив за його поступом у подвижництві, в чеснотах, радів за нього, і покладав на нього великі надії. Отець Климентій був для Петра духовним батьком, правдивим старцем, під опікою якого він зростав як монах. Через багато років з теплом і вдячністю Петро згадував свого ігумена і захищав його добре ім'я від ворожих наклепів в часи більшовицького безбожництва.

Наприкінці серпня 1935 року за благословенням митрополита Андрея Шептицького й ігумена Климентія Шептицького, а також за згодою владики Григорія Хомишина, зі Святоуспенської Унівської лаври в село Дора, що на Гуцульщині, приїхали три монахи, щоб заснувати тут монастир. Це були: ієромонах Андрій-Йоан Абрагамович, брати Петро Чучман і Созонтій Телішевський. Подружжя Ілля та Іванна Кокорудзи радо віддали для потреб Студитського монастиря два будинки і прилеглу до них землю²⁹.

У новій обителі монахи моляться співане Церковне правило. Прокидаються о 4 год. ранку, о 4.30 служать утрєню, потім – 1-ий і 3-ій часи та Божественну Літургію. Перед обідом – 6-ий час, увечері – вечірню та повечеріє, періодично в 24.00 год. – опівнічницю. Гуцули горну-

²⁸ *Інтерв'ю з схм. Андрієм Сологубом 17.02.2005, Рудно-Львів; 3 розповідей отця Павла братії монастиря св. пророка Іллі.*

²⁹ В Галичині це подружжя славалося меценатством. Ілля Кокорудз був директором “Рідної школи” у Львові. У скрутний для сім'ї Кокорудзів час, коли в живих залишилися тільки хвора Іванна, монах Петро (Порфирій Чучман) возив їй до Львова не лише матеріальну, але й духовну поживу. Тоді пані Іванна остаточно передала в довічну власність монастиря студитів свої посілості в селі Дора. – Див. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 12–13.

лися до монахів, їм подобався тихий, спокійний монаший спів, яким керував брат Петро. Місцеві люди з цікавості приходили до монастиря подивитися, як живуть монахи, просили порад і молитов.

Монахи працювали у своєму невеликому господарстві. 1936 року в монастирі, який віддали під покров св. пророка Іллі та св. Йоана Хрестителя, проживало 7 монахів. З благословення отця ігумена Климентія в обителі було організовано ремісничу школу з кравецьким, шевським і столярним відділами. Монастир навчав безкоштовно. Монах Петро навчав молодих гуцульських хлопців кравецтва, і саме цей напрям ремісничої школи найбільше розвинувся та мав великий успіх. Брат Петро вмів передати свої знання, професійні навички молоді. Учні брали участь у богослуженнях, допомагали по господарству в монастирі. Їх наставник Петро навчав також церковного співу, читання по-церковнослов'янськи, навчав любити Бога і Україну, зі страхом Божим іти дорогою спасіння³⁰.

На початку літа 1938 року монах Петро прибув до Святоуспенської Унівської лаври, щоб підготуватися до складання схими – обітниць перед Богом все життя служити Йому євангельськими радами. *Студійський Типікон* вказує, що “саме через Схиму монахи вступають в образ і вид повного чернецтва. До цього вони роками приготувалися. Вони готувалися не до іншого одягу і не до іншої назви, і не до вищого ступеня пошани з боку інших братів,

³⁰ У пом'янику монастиря св. Пророка Іллі записано імена 21 учня, що навчалися у брата Петра (Порфирія Чучмана), за яких монахи-студити відправляють поминальні служби. Із них ще в 1938 році на Закарпатській Україні загинуло двоє хлопців, а в роки війни за волю України поклали свої голови ще 9. Ті, що живуть, щороку 14 січня сходяться до монастиря на спільну молитву.

вони приготувлялися до повного пожертвування себе Богові³¹. Петро готувався до складання схими в молитвах і роздумах, мовчанні та пості. Після того, як він прослухав духовні науки отця ігумена Климентія і висповідався з цілого життя, йому було уділено схиму з новим ім'ям – Порфирій³². Це відбулося 13 липня 1938 року. Надане Петрові нове ім'я святого мученика Порфирія немовби пророкувало йому страдницьке майбутнє³³. Вже у 1930-ті роки митрополит Андрей Шептицький передбачав навалу більшовизму на західноукраїнські землі. При кожній нагоді й зустрічі він говорив із монахами про те, що наближаються важкі часи переслідування Церкви і що необхідно готуватися до цього³⁴.

Отець ігумен Климентій приїжджав у Дору відвідати монахів в Ільїнському монастирі. Добирався зазвичай залізницею. Усі разом молилися, а потім отець ігумен скріпляв братію духовними науками, надихав до витривалості і ще більшої аскези. В монастирі святого пророка Іллі брат Порфирій був для отців і братії взірцем аскетичного життя. У монастирі часто мінялися настоятелі. Так, 1935 року настоятелем був ієромонах Андрій, із 1937 року – ієромонах Вартоломей, із 1939-го – ієромонах Тит, з 1941 року – ієромонах Марко. 1943 року, попри те, що в монастирі були ієромонахи, настоятелем призначено єродиякона Мирона Деренюка³⁵. Його настоятельство протривало тридцять три роки, охопивши часи найтяжчих переслідувань.

³¹ *Типікон*, ст. 689.

³² Св. мученик Порфирій прийняв мученицьку смерть при імператорі Діоклетіані (284–305). – *Миняя*, ч. 1, Москва 1980, с. 270.

³³ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 39.

³⁴ *Там само*, с. 14–21.

³⁵ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 14–21.

Переслідування Христової Церкви, про яке пророкував митрополит Андрей, ропочалося у вересні 1939 року, коли західно-українські землі зайняли радянські війська. Вороже ставлення радянської влади до Української Греко-Католицької Церкви та її монастирів не оминуло й монастиря святого пророка Іллі в Дорі. Але до 1941 року, незважаючи на певні конфіскації та різні заборони з боку влади, офіційно монастир функціонував. Завдяки відвазі й второпності брата Порфирія обитель не потерпіла від різних зловмисників, а настоятелі монастиря завжди прислухалися до його порад і думок.

1941 року заради Божого милосердя монастир прийняв двох радянських солдатів, які опинилися в німецькому тилу. Довгий час монахи переховували їх в стайні на горищі. Брат Порфирій, наражаючи на небезпеку своє життя, щоденно носив їм їжу (за таке німці розстрілювали), молився за них. Після війни радянська влада повернулася, і хоч вона знала про це, переслідування монахів не зменшилися³⁶.

1943 року брат Порфирій відвідав Станіславівського єпископа владику Григорія Хомишина. Після бесіди владика уділив братові благословення і побажав сил до витривалості. На прохання владики Григорія священники Поділля висилали до монастиря в Дору продукти харчування, а монахи роздавали їх голодним. Убогі люди з Дори отримували в монастирі варену їжу, яку в тарілках несли додому. Бувало, що іноді й не доносили, а з'їдали дорогою – так дошкуляв голод. Брат Порфирій брав активну участь у цій акції милосердя.

³⁶ Обидва солдати були зі Східної України. Один із них – з Херсона, на прізвище Кравець. Коли в Карпати прийшов загін Ковпака, обидва солдати приєдналися до нього. Після війни Кравець працював у міліції смт. Ворохта. Див. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 18.

1944 року, коли німецькі й угорські війська відступали, якийсь невідомий вистрілив в угорських солдатів і втік. Оскільки постріл був зі сторони монастирського будинку, монахів заарештували і з піднятими вгору руками повели через Дору. Коли в когось від втоми опускалися руки, його били прикладами. Три дні монахів тримали під арештом у Яремчі, замкнувши в якомусь льосі, знущаючись, не даючи їсти. Спочатку їх вважали євреями, й ось-ось мали розстріляти. Перед допитами й очікуванням вироків настоятель ієродиякон Мирон і брат Порфірій підтримували співбратів на душі й заохочували разом молитися за звільнення. І ось, коли справу вивчив офіцер високого рангу, він негайно звільнив монахів, бо, як виявилось, також був віруючим³⁷.

Лінія фронту наблизилася і вже проходила через Дору. В одному великому льосі за річкою Прут зібралось багато людей із села, щоб перебути лиху годину. Були тут і настоятель отець Мирон, і брат Порфірій. Понад два тижні люди мусили перебувати в льосі, бо кулі падали так густо, що неможливо було вийти. Всі дуже зголодніли. Брат Порфірій, отримавши благословення настоятеля, разом із ще одною людиною пішов до монастиря, щоб принести голодним їжу. Багато разів доводилося падати і вставати, повзти, але з Божою допомогою їжу голодним людям вони доставили³⁸.

Закінчилася Друга світова війна. Але не закінчилася війна безбожної влади проти України та Української Греко-Католицької Церкви. У квітні 1946 року було заарештовано єпископів УГКЦ. Радянська влада, застосовуючи методи жорстокого тиску, вимагала від духовенства

³⁷ *Інтерв'ю з Юрієм Івасюком, 25.03.2005, с. Дора.* Пор. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 19.

³⁸ *Інтерв'ю з Євдокією Стельмащук, 22.03.2005, с. Дора.*

зректися своєї віри й Церкви і перейти на служіння до Російської Православної Церкви. Це був початок одного з найлютіших переслідувань християн.

У цей важкий час архимандрит Святоуспенської Унівської лаври отець Климентій Шептицький доручив схимонахові Порфирію поїхати до владики Теодора Ромжі в м. Ужгород із проханням висвятити на священника ієродиякона Мирона Деренюка. Владика Ромжа тепло, по-батьківськи прийняв монаха-студита в будинку єпархіального управління. У відповідь на прохання отця архимандрита владики радо погодився висвятити диякона Мирона і всіх, кого до нього скерують. Передчуваючи, що і його арешт не забариться і що недовго, мабуть, залишилося йому жити, він попросив не відкладати цю справу. Після свята Воскресіння Христового 1946 року владику Теодора Ромжу висвятив ієродиякона Мирона на священника. Нововисвячений ієромонах відвідав Унівську лавру й отця архимандрита. Тут його заарештували, довго допитували, але через кілька тижнів відпустили. Отець настоятель Мирон вернувся в Дору, де його з нетерпінням чекала братія Ільїнського монастиря³⁹.

³⁹ Ієромонах Мирон (Михайло Деренюк) народився 22 жовтня 1885 року в с. Ридодуби біля Чорткова на Тернопільщині. Ще в молодості, ідучи якимось у своєму рідному селі на вечірню, він зупинився на роздоріжжі біля хреста і благально запитав: *“Ісусе, що мені робити?”* І почув відповідь: *“Пора, йди”*. Юнак зрозумів ці слова як покликання до монашого життя. Не гаючи часу, він вступив до новозаснованої Лаври св. Антонія Печерського в Скнилові поблизу Львова. Ієромонах Мирон належав до числа перших монахів, яких Бог через митрополита Андрея Шептицького покликав до віднови східного монашества за Студійським Уставом. Коли Михайло, переживши у своєму рідному селі біля хреста на роздоріжжі момент покликання до монашества, вже прямував до Скнилова, він побачив юнаків, що йшли йому назустріч. Хлопці зупинилися, розговорилися. Виявилось, що вони йдуть зі Скнилова. *“У цьому*

Недовго ієромонах Мирон відправляв богослуження в монастирі, бо представники влади запропонували монахам-студитам зректися своєї віри і залишити монастир або перейти на служіння до Російської Православної Церкви. Ченці категорично відкинули ці пропозиції. Тоді їм наказали залишити монастир і заборонили мешкати в Дорі. Незважаючи на заборону, схимонах Порфірій Чучман залишився в обителі. Його попередили, що за три дні він повинен звільнити монастир і переїхати в іншу область. За ці три дні брат Порфірій роздав людям багато монастирського майна. Ввечері третього дня він приготував вечерю, але повечеряти вже не довелося, бо вдерлися міліціонери, перекинули тарілку зі стравою і, погро-

монастирі надзвичайно суворе життя. Ми не витримали”, – відверто зізналися хлопці. *“А я саме такого монастиря шукаю”*, – відказав майбутній старець. Під час Першої світової війни неподалік монастиря проходив фронт. Одного разу, коли в монастирі задзвонили на молитву, угорці сприйняли це як сигнал для російських військ. Вони заарештували монахів, у тому числі й брата Мирона, кілька днів тримали їх у воді по коліна, а тоді відправили на фронт. Проте основною зброєю схимонаха Мирона була вервиця, а не карабін. 1919 року схимонах Мирон подвизався в Святоуспенській Унівській лаврі. Він працював у монастирській кухні та пекарні, провадив суворе аскетичне життя. Пропрацювавши цілу ніч у пекарні, він не дозволяв собі відпочинку вдень. Всі дивувалися його витривалості. Бувало, що відпочинком під час нічної праці був короткочасний сон, але брат Мирон навіть не сідав, а дримав спершись до стіни. Схимонах Мирон навчав: *“Старайтеся так зготувати страву, немовби ви готували її для самого Ісуса Христа, який має завітати до вас у гості”*. Був він дуже стриманим, лагідним і покірним. Молитвою й постом, благодаттю Божою виганяв злих духів – читав екзорцизми над людьми, опанованими нечистими духами. Схимонах Мирон був великим цілителем людських душ і тіл. У пам’яті гуцулів цей чернець до сьогодні залишався взірцем святости. – *Интерв’ю з Василюю Гнип’юк 5.04.2005, с. Дора. Пор. О. Приліп, Т. Мартинюк, цит. праця, с. 70.*

жуючи зброєю, змусили покинути монастир і Дору. Брат Порфирій спочатку не знав, куди йти. Подумавши, вирішив прямувати в сторону Надвірної, до с. Лоїв. Тут мешкав монах-студит Дмитро Гриняджук, який повернувся до рідної домівки після того, як держава ліквідувала Святоуспенську Унівську лавру⁴⁰.

Схимонах Порфирій ревно молився до Господа, просячи допомоги, бо не знав, що далі робити, як жити в монашестві при атеїстичній владі. Його не полишала думка повернутися та оселитися десь ближче до монастиря. Один добрий чоловік порадив братові нікуди не виїжджати, а закласти кравецьку артіль. І коли схимонах Порфирій запропонував місцевій владі м. Яремче відкрити кравецьку артіль, вона, на диво, не відмовила йому. Родина Івана Клим'юка з Яремча виявила велику відвагу, бо погодилася прийняти монахів до себе на квартиру. Схимонах Порфирій їде по отця Мирона в с. Ридодуби на Тернопільщину. Отець настоятель радо повернувся до Яремча і разом із братом замешкав у побожної родин Клим'юків. Був червень 1947 року⁴¹.

У будинку, в якому мешкали, монахи, влаштували кравецьку майстерню. Відважний і второпний схимонах згуртував навколо цієї справи ще й інших студитів. Через дорогу навпроти, в родині Остап'юків поселилися ієромонахи Платон Будзінський і Паладій Копоть. Знову відновилася монаша родина, яку очолював ієромонах Мирон – настоятель, духовний провідник. В організації монашого життя в особливих умовах того часу провідну роль відігравав брат Порфирій. Будучи керівником артілі, брат,

⁴⁰ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 21–22. Пор. *Інтерв'ю з Василюю Яківною Гнип'юк 25.08.2002, м. Яремче; Інтерв'ю з Михайлом Івановичем Марчуком 27.08.2002, м. Яремче.*

⁴¹ *Інтерв'ю з Євдокією Клим'юк.*

окрім цього, полагоджував із місцевою владою всі артільні справи⁴².

До підпільного монастиря в Яремчі приїжджали і якийсь час жили тут брат Дмитро Гриняджук і схимонах Вернард Заплатинський. 1952 року повернувся з ув'язнення ієромонах Кипріян Шульга і майже рік жив із монахами-студитами в Яремчі⁴³.

Не зважаючи на попередження і погрози представників влади, монахи молилися ціле Церковне правило, а саме: утренью, часи, вечірню, повечеріє, північну. Ці молитви відправляли в будинку, де мешкав отець настоятель Мирон. Службу Божу після утрени та часів відправляли: в будинку Клим'юків ієромонах Мирон, а в будинку Остап'юків – ієромонахи Платон і Паладій. Після ранішніх богослужень отець Мирон готував їжу, брат Порфирій обходив худобу – корову й свиней, ієромонах Паладій виганяв корову на пасовисько, а в будівлі, де була майстерня, починалася основна робота⁴⁴.

«Вони мали один стіл, який служив їм для різних потреб: під час Служби Божої правив за престіл, під час праці був робочим столом, а в хвилини споживання їжі трапезою. Їхнє життя нагадує життя перших християн, які “пильно і однодушно перебували на молитві... й усе мали спільне” (Ді. 1, 14; 2, 44)⁴⁵».

Брат Порфирій мав в артілі п'ятьох учнів, які навчалися упродовж двох років. Перед початком праці всі молилися, просили Бога помочі й благословення. Брат учив молитися церковне правило церковнослов'янською мовою, церковного співу, крою й шиття, куховарства, садів-

⁴² Там само.

⁴³ Інтерв'ю з Євдокією Клим'юк.

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 23–24.

ництва, городництва. Під час роботи всі дотримувалися мовчанки, можна було молитися подумки. Схимонах Порфирій був прикладом у цьому – чоток з рук не випускав. На видному місці було написано: “*Не марнуй часу...*” Учень у руках брата-наставника мав бути наче тісто, з якого він ліпив особу⁴⁶.

Люди приходили на богослуження і в будні, й у свята. В неділю бувало стільки людей, що не поміщалися в хаті й стояли надворі⁴⁷. Монахи-студити духовно скріплювали вірних катакомбної Церкви у той важкий час⁴⁸. Неодноразово брата відвідував ігумен підпільного монастиря монахів Студійського Уставу ієромонах Никанор Дейнега. Його духовну науку, виголошену під час Святої Літургії на свято Стрітіння Господнього 1955 року, до сьогодні пам’ятають ті яремчанці, які його тоді слухали.

До схимонаха Порфирія, як до гарного майстра, приходили замовляти шиття й представники влади, проте їм не подобалося, що довкола монахів гуртується стільки людей. Якось брата Порфирія викликали до НКВС і, погрожуючи, змушували працювати на них, вимагали періодично повідомляти про підпільне греко-католицьке

⁴⁶ *Інтерв’ю з Іваном Івасюком. Пор. Інтерв’ю з Євдокією Клим’юк.*

⁴⁷ *Інтерв’ю з Марією Яремич, 23.03.2005, Яремче.*

⁴⁸ *“Нас багато дітей приходило до Клим’юків, де жили монахи, переважно на вечірню. Я приходила туди ще вчитися шити. Сама ще нічого не шила, але могла щось попороти, почистити швейну машинку. Схимонах Порфирій учив нас, дітей, церковного співу. Ми вмiли співати Службу Божу, вечірню, акафисти. З усіх дівчат лише троє читали по-церковнослов’янськи: це Євдокія Клим’юк, Іванна Остап’юк і я. Щовечора після вечірнього богослуження брат Порфирій читав Життя святих. Отець Мирон і брат Порфирій помагали багатьом людям, а мені і моїй родині особливо. Пошили мені куртку, давали гроші, продукти. Люди дуже шанували монахів. Ми йшли до монахів зі страхом, бо влада забороняла отцям приймати людей”. – Інтерв’ю з Василюю Довбенчук, 5.04.2005, м. Яремче.*

духовенство й монашество. Схимонах рішуче відповів: “Тільки свиня, коли голодна, поїдає своїх поросят. Я цього ніколи не буду робити!” Вороги зрозуміли, що з цим монахом нічого не вдіють та не схилять на свій бік, і суворо наказали йому нікому не говорити про їхні пропозиції. На це брат відповів: “Я монах і повинен про все розповідати настоятелеві. Зараз одинадцята година вечора, мене ще нема вдома, я повинен буду пояснити, де був”. Так, із погрозами, наказуючи нікому нічого не говорити, брата Порфирія відпустили додому. Тут він розповів настоятелеві й одному з учнів про цей виклик до НКВС, похитав головою і сказав: “Все треба нам перебути”. З цього часу переслідування монахів посилювалися⁴⁹.

Якось отця Мирона, брата Порфирія та його племінника Володимира з Унева, який жив разом із монахами в Клим’юка, забрали до КДБ у Яремчі. Перед цим непрошені гості зробили обшук у приміщенні, де жили монахи. Тримали всіх до полудня, випитували, хто приходить, які зв’язки мають монахи з членами підпільної Церкви і т.ін. Особливо погрожували карами за те, що навчали дітей релігії, сповідали їх⁵⁰.

Для продовження монашого життя в Яремчі обставини склалися дедалі несприятливо. Ієромонахи Паладій і Платон переїхали до Львова, в Яремчі залишилися настоятель Мирон і брат Порфирій⁵¹. Яремчанські урядовці вимагали, щоб і ієромонах Мирон виїхав із Яремча. Схимонах Порфирій, захищаючи свого настоятеля, сказав: “Ми вже немолоді і хочемо один одного похоронити”⁵². Порадившись із настоятелем, брат розпочав клопотання

⁴⁹ Інтерв’ю з Іваном Івасюком.

⁵⁰ Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.

⁵¹ Інтерв’ю з Євдокією Клим’юк.

⁵² Інтерв’ю з Оленою Федорчук, 24.08.2002, Ямна-Яремче.

про виділення земельної ділянки під житлову забудову біля монастиря в Дорі. У цей час головою сільської ради в Дорі був колишній учень брата Порфирія Юрій Івасюк. Прийшов до голови його колишній учитель і просить зі сльозами: “Якщо ти мені не допоможеш у цій справі, то ніхто не допоможе, бо як ти підеш з влади, то все тоді пропало”. Невдовзі сільська рада в Дорі прийняла рішення про виділення громадянам Миронові Деренюку і Петрові Чучману земельної ділянки під житлову забудову. Це рішення треба було затвердити в районній раді м. Яремче. Коли голова районної ради пішов у відпустку, ці документи подали на підпис його заступників. Той підписав, не вникаючи особливо, кому виділяється ця земельна ділянка, задовольнившись загальною заспокійливою відповіддю⁵³.

Юрій Івасюк попередив монахів, щоб вони мали документи на кожен матеріал забудови, бо відчував, що цьому будівництву намагатимуться перешкодити⁵⁴.

На тому місці, де мали будувати будинок, стояла вода. Коли хтось тут косив, то мусив ходити по дощці, щоб не втопитися в болоті. Дехто сміявся, що монахи будують хату на озері. Але, з Божою допомогою, зробили дренаж, і вода зійшла. Фундаментом монастирського будинку стали молитва й сльози. Отець Мирон і брат Порфирій дуже хотіли побудувати собі хату біля монастиря, щоб таким чином зберегти на майбутнє монастир і церкву⁵⁵. Ось приїхала перша комісія перевіряти будівництво, яке провадили монахи. Це були представники прокуратури, КДБ і районного керівництва, а також земельного відділу. Всі документи на будівництво були в порядку, так що

⁵³ *Інтерв'ю з Юрієм Івасюком 25.03.2005, Яремче.*

⁵⁴ *Там само.*

⁵⁵ *Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.*

не було до чого прискіпатися. Перевіряльники лютували, бо не могли знайти зачіпки, аби заборонити будівництво чи покарати будівників⁵⁶. Після цього була ще не одна перевірка з метою перешкодити будівництву⁵⁷.

За наказом безбожної влади з села Заріччя, що неподалік Дори, двічі привозили робітників із наказом розібрати монастирську церкву. Побожні люди відмовлялися виконувати це розпорядження і не вчинили акту вандалізму. В цей час схимонах Порфирій сказав: *“Могутні Божі пророки св. Ілля Тесвітянин та св. Іван Хреститель не дозволять, щоб святиню і монастир сплюндрували руки варварів”*⁵⁸. Схимонах Порфирій їздив до Івано-Франківської обласної ради, щоб виклопотати дозвіл монахам служити у монастирській церкві. В області відповіли, що дозволять відправляти богослуження в монастирській церкві та ще й допомагатимуть, але тільки за умови, що монахи перейдуть до Православної Церкви Московського Патріархату. Зрозуміло, що монахи-студити на це не

⁵⁶ “Викликає мене голова району і сварить за те, що я дозволив монахам будуватися. Начальник КДБ погрожував, що посадить у тюрму за те, що я сприяв цій будові. Я просив захисту в голови району. Він мені сказав: “Не бійся, все буде добре”. Тоді я багато молився, не спав ночами. Незабаром начальника КДБ зняли з посади, а його наступник вже не погрожував мені тюрмою”. – Інтерв’ю з Юрієм Івасюком.

⁵⁷ Про ще одну перевірку розповідає майстер Василь Марусин: *“Для монахів у Дорі я покривав хату. Бачу, зупинилася легкова машина і з неї вийшло декілька людей в цивільному. Я відразу зрозумів, що то за гості. Тут мене з криком починають питати, що я тут роблю, яке право маю тут працювати. Я виймаю військовий квиток, показую, що воював на фронті, і кажу, що їх не боюся. Від мене відійшли, а в монахів забрали розп’яття і книжки та занесли до машини. Вернулися, помили біля криниці руки й поїхали”*. – Інтерв’ю з Василем Марусиним, 4.04.2005, с. Ланчин Надвірнянського р-ну.

⁵⁸ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 24.

погодилися⁵⁹. Тоді влада задумала зробити з церкви склад, однак люди цього не допустили. Несподівано з Києва прийшло розпорядження, щоб у монастирській церкві с. Дора організувати музей атеїзму. Це сталося 1963 року. Музей проіснував до 1990 року⁶⁰.

Два довоєнні монастирські будинки спочатку забрали під гуртожиток для робітників, а стайню розібрали. Пізніше один із будинків віддали місцевій школі, і в ньому відбувалися заняття, а в другому будинку розмістилася державна швейна артіль, у якій монахи не працювали⁶¹.

Монахи-студити замешкали в новозбудованому будинку поряд із колишніми будівлями монастиря святого пророка Іллі. Це виглядало так, немовби монастир студитів відродився у новій формі, в новій радянській дійсності. Люди знали про святість життя старця Мирона і брата Порфірія. До обителі почали стікатися люди з цілої Гуцульщини та інших сторін – на Святу Літургію, до сповіді, на оздоровчі молитви, за духовною порадою. Розташування будинку виявилось дуже зручним, поряд з шосейною дорогою і залізничною колією. Брат Порфірій мав дуже гарний голос і співав за дяка на богослуженнях в монашій обителі і в гуцульських оселях, до яких часто запрошували монахів.

Брат Порфірій був добрим господарем. З боку дороги він насадив живопліт, щоб не було видно, хто приходить до монахів, почав культивувати саджанці. З легкої руки і благословення монаха-садівника з цих саджанців виріс сад біля монастирського будинку та багато садів біля домівок дорян, яремчан. Треба було докласти великої праці, щоб очистити ґрунт від каміння, підготувати його до

⁵⁹ *Інтерв'ю з Юрієм Платком, 22.03.2005, с. Дора-Яремче.*

⁶⁰ *Інтерв'ю з Юрієм Івасюком.*

⁶¹ *Там само.*

садження городовини і засівання трави для сіножаті. Якийсь час монахи тримали кіз. Молитва і праця – основні прикмети студитського монашества. Проте, коли надходив час молитви, роботу зупиняли⁶².

1963 року схимонах Порфирій, маючи 57 років, розпочав навчання в п'ятому класі Яремчанської вечірньої школи. В покорі, не звертаючи уваги на насмішки й осуд, брат надолужував шкільну програму з мови, літератури, арифметики. Допомогавав йому в навчанні сусідський хлопець, дев'ятикласник Юрій Платко⁶³. Брат Порфирій провчився у вечірній школі цілий навчальний рік.

Одного разу брат рубав дрова, а допомагав йому підпільний греко-католицький священик із Закарпаття Іван Маргітич⁶⁴ (згодом він став єпископом-помічником ординарія Мукачівської єпархії). Отець Іван ближче познайомився зі схимонахом Порфирієм і відзначив його працьовитість, енергійність, второпність. Приїхавши до Львова, отець Іван знайшов архимандрита підпільного студит-

⁶² Там само. Пор. Інтерв'ю з Іваном Федорчуком від 21.03.2005, Яремче.

⁶³ “Брат Порфирій прийшов до мене додому і попросив, щоб я допомагав йому в навчанні, давав уроки. Він показав мені кімнату, в якій мали би проходити наші уроки. Я допомагав добродію (братові Порфирію) з арифметики, української та російської мов. За урок мені платили один карбованець. Я також диктував диктанти і виправляв помилки. Одного разу добродій дає мені великий кий, якого сам зробив, і каже, щоб я його бив, коли він робитиме помилки. Казав бити грубим кінцем цієї “указки” і показував, як би це мало бути. Я виставляв оцінки, а за помилки він сам себе бив, бо я не міг підняти руки на монаха. Так ми вчилися до Нового року та ще цілий місяць січень, а потім я виїхав на два роки на Донбас”. – Інтерв'ю з Юрієм Платком 22.03.2005, с. Дора – Яремче.

⁶⁴ Владика Іван Маргітич народився 1921 року; висвячений на священика 1946 року. Хіротонія відбулася 1987 року. З 1991 року – помічник ординарія Мукачівської єпархії. Помер 7 вересня 2003 року.

ського монастиря отця Никанора і порушив питання про свячення брата Порфирія⁶⁵. Отець архимандрит Никанор Дейнега і отець ігумен Юрій Макар час від часу відвідували своїх співбратів у Дорі, бачили подвижницьке життя схимонаха Порфирія, його вірність Христовій Церкві і раділи за нього. У цей час настоятелеві ієромонаху Мирону було вже понад вісімдесят років, і йому на допомогу в управлінні Дорівською обителлю потрібен був ієромонах. Із розповідей ієрм. Порфирія знаємо, що отець архимандрит оголосив йому, що було б добре, коли б він почав навчання і підготовку для прийняття Святої Тайни Священства. Брат спочатку відмовився, бо вважав себе негідним такого служіння, але за якийсь час, подумавши, дав згоду.

Схимонах Порфирій регулярно відвідував своїх настоятелів, співбратів і сестер підпільних монастирів у Львові та інших містах Галичини. Він ділився з ними харчами, що їх щедро приносили монахам побожні гуцули, привозив інтенції (намірення), в яких люди просили про молитву. Ці поїздки почастішали, коли брат Порфирій почав вивчати богослов'я⁶⁶.

У липні 1966 року у Львові, на підпільній квартирі сестер студиток відбулися свячення схимонаха Порфирія Чучмана. Дияконські та священничі свячення відбулися в один день. Уділював Святу Тайну Священства владика Іван Слезюк⁶⁷. На свяченнях були присутні лише отець

⁶⁵ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 32.

⁶⁶ *Інтерв'ю з Володимиром Чучманом. Пор. Інтерв'ю з Юрієм Платком.*

⁶⁷ Владика Іван Слезюк народився 14 січня 1896 року в с. Жовчові на Станіславщині. У 1923 році був рукоположений на священника. Навесні 1945 року владика Григорій Хомишин таємно уділив йому єпископську хіротонію. 2 червня владика Іван був заарештований і засуджений на 10 років. У липні 1962-го його заарештували

ігумен Юрій Макар і сестра-студитка Марія Ляхер. Владика попросив сестру, щоб про цю подію поки що нікому не розголошувати. У сусідній кімнаті сиділи інші сестри-студитки, але вони ні про що не здогадувалися. Під час архиерейської Божественної Літургії та уділення свячень сльози рясно лилися з очей брата Порфирія. Владика привітав нововисвяченого ієромонаха, побажав йому кріпості і мужності й одразу пішов. Ієромонах Порфирій був щасливий, дякував отцеві ігуменові за старання про його висвячення⁶⁸.

Відтоді, з Божого благословення, у підпільному монастирі святого пророка Іллі в Дорі почали священнодіяти два ієромонахи, скріплюючи своїми молитвами Божий народ. Старенький настоятель отець Мирон більше часу перебував удома, люди потайки приходили до нього на богослуження, оздоровчі молитви, молитви екзорцизму. *“Постать отця була виразно аскетична: високого зросту, худорлявий монах у довгому, до землі підряснику, якого він ніколи не знімав, з сивою бородою і лагідним усміхненим обличчям. Люди відчували батьківську любов і щиру турботу отця про їхнє життя, проймалися вірою в щасливе майбутнє. Велике довір’я мали люди до цього ієромонаха”*⁶⁹. Молитва отця Мирона була безперервна: він молився ціле церковне правило, молився за людей, а решту часу

вдруге і засудили до 5 років позбавлення волі в таборах суворого режиму. В останні роки владика Івана часто викликали до КДБ на “розмови”, після однієї з яких він захворів і 2 грудня 1973 року в м. Івано-Франківську помер як мученик за Христову віру. Див. О. Турій, Церква мучеників. Львів 2002, с. 49. Вселенський Архиєрей Папа Іван-Павло II 27 червня 2001 року, під час Божественної Літургії у м. Львові проголосив владика Івана Слезюка блаженним священномучеником.

⁶⁸ *Інтерв’ю з схм. Марією Ляхер 15.11.2005, м. Перемишляни.*

⁶⁹ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 118.

на його устах і в серці була молитва “Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене, грішного”. До читання екзорцизму він готувався молитвою і постом. Отець дотримувався строгого посту від початку монашого життя⁷⁰. Святість життя отця Мирона мала благодатний вплив на всіх людей. Найбільше користав із цього його учень Порфирій. Тридцять років отець МIRON був для ієромонаха Порфирія духовним батьком, настоятелем і старцем. Старець МIRON готував свою духовну дитину на майбутнє ісповідництво віри, на гідну собі заміну.

Нововисвячений ієромонах Порфирій із великою ревністю розпочав своє священиче служіння Богові й людям. Він відважно ходив по селах, де в домівках побожних гуцулів відправляв Служби Божі, уділяв вірним Святі Тайни, скріплював у вірі Христовій⁷¹.

У часи заборони УГКЦ біля підпільного монастиря монахів-студитів у Дорі гуртувалися монахині різних згромаджень: сестри-студитки, сестри-василіянки, сестри-служебниці Непорочної Діви Марії та інші. Монахині розділяли з отцями студитами скорботи й терпіння від переслідувань, а також радості Господньої опіки. Вони допомагали в організації богослужень у домах вірних,

⁷⁰ Там само, с. 119.

⁷¹ “Я ходив не раз з отцем Порфірієм в гірські села Поляниця і Яблониця, бо там були замовлені богослуження в домах, а також сповідь, вінчання, хрещення. Я віз у сумці церковні речі для отця, а він їхав з порожніми руками, бо його в будь-яку хвилину могли обышукати. Переважно ми їздили на неділю. Коли через Дору проходить фронт, монахів виселили в Яблоницю, тож отець знав людей у цьому селі. Ми приїжджали звечора, ночували, а в неділю вдосвіта сходилися люди, сповідалися, відправлялися богослуження. В с. Яблониця хати розташовані дуже далеко одна від одної, сусіди не бачать, хто зайшов до сусіда чи хто вийшов. Духовна опіка тут була дуже потрібна”. – Інтерв’ю з Іваном Федорчуком.

прикрашали богослуження своїм тихим лагідним співом, катехизували дітей і дорослих, готували дітей до Першої святої сповіді і Першого Святого Причастя. Серед них були сестри-василіянки Йосафата, Єлисавета, Мар'яна, студитки Єремія, Константина, Євтимія та багато інших⁷².

Із доносів радянські органи влади дізналася, що брат Порфирій почав відправляти богослуження як священик, – нагляд за помешканням монахів посилювався. 15 лютого 1968 року, на свято Стрітіння Господнього, група міліціонерів з представниками місцевої влади прийшла до обителі монахів-студитів у Дорі. Ієромонах Мирон відправляв Службу Божу, а ієромонах Порфирій сповідав людей. На богослуженні було близько ста осіб. Після ретельного обшуку було вилучено релігійну літературу, свічки, які люди принесли для посвячення, а також фотографію, на якій ієромонах Порфирій у підряснику та епитрахилі сфотографований із дітьми. Після розслідування справу передали до суду м. Яремча, звинувачуючи отця Порфирія (Петра Чучмана) в порушенні закону про відокремлення Церкви від держави і школи від Церкви⁷³.

⁷² “У нашій хаті сестра Йосафата ЧСВВ готувала дітей до Першої святої сповіді і Першого Святого Причастя. Вона довго приготувляла дітей до сповіді. Діти приходили до нас, бо в мене було своїх троє, і не так впадало в око, що сюди приходять інші діти. Коли приїхав отець Порфирій, діти крадькома прийшли на Службу Божу, приступили до святої сповіді і прийняли Святе Причастя. Діти були святково вбрані у вишиті сорочки, дівчатка сплели собі на голови віночки. Всіх дітей разом було чотирнадцять. Богослуження закінчилися близько обіду, бо багато людей хотіли приступити до Святої Сповіді”. – Інтерв'ю з Сузанною Бойчук, 05.04.2005, смт. Десятин.

⁷³ Вирок іменем Української Радянської Соціалістичної Республіки від 22 жовтня 1968 року, народний суд Надвірнянського району Івано-Франківської області, в: Архів народного суду м. Надвірної. Книга вироків, с. 103–106.

Народний суд м. Яремче, який відбувся в серпні 1968 року, присудив ієромонаху Порфирію півтора роки умовного ув'язнення. Для ворогів УГКЦ вирок здався занадто легким і справу було передано на пересуд до м. Надвірна⁷⁴.

На цьому суді отця Порфирія звинувачено в тому, що з 1966 року він систематично організовував богослуження у своєму будинку та в будинках окремих уніатів. Виголошуючи проповіді, він, мовляв, збуджував релігійне марновірство в населення. *“На зборища приходили не тільки жителі м. Яремче, але й навколишніх сіл Івано-Франківської, Чернівецької і Тернопільської областей”*⁷⁵. Суд визнав винним отця також у тому, що він уділяв вірним Святі Тайни хрещення і вінчання, посвячував будинки, організовував і проводив у домі, де проживав, богослуження з великою кількістю людей. Але найбільше владу непокоїла участь у богослуженнях дітей, те, що вони навчаються релігії, сповідаються і причащаються. Важливим доказом вини отця була, на думку суду, його фотографія з дітьми після Першої святої сповіді і Першого святого причастя⁷⁶, конфіскована під час обшуку. На цій фотографії діти були в українських національних строях і кожен тримав у руках образок Пресвятої Богородиці. Ця фотографія збереглася до сьогоднішнього дня і є виразним свідченням діяльності підпільної Церкви, що розливала проміння Божого світла в радянській духовній пітьмі.

На суді в Надвірній свідки не звинувачували отця, а навпаки, намагалися довести суддям його невинність. Говорили, що він справедливий, добрий, допомагає бідним людям, навчає шити, вирощує сад і роздає людям сажанці. Люди просили звільнити отця, а влада хотіла його

⁷⁴ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 32–33.

⁷⁵ *Вирок іменем УРСР від 22 жовтня 1968 р.*

⁷⁶ *Там само.*

покарати⁷⁷. Під час судового засідання прокурор (В. Циганик) дуже погано висловився про митрополита Андрея Шептицького. Ієромонах Порфирій з гідністю, мужньо відповів на це: *“Ви чули або читали про митрополита, а я його бачив і знав особисто, я з ним розмовляв. Він був великою і доброю людиною. Україна ще довго буде чекати на такого апостола, як Шептицький”*⁷⁸.

Володимир Чучман, племінник ієромонаха, розмовляв із суддею, просив помилувати отця Порфирія. Суддя відповів, що справи за статтею кримінального кодексу, за якою звинувачують підсудного, тримають під контролем не тільки в області, але й у Києві, і тут нічим не можна зарадити⁷⁹. Народний суд Надвірнянського району 22 жовтня 1968 року постановив: *“Чучмана Петра Тимовича визнати винним за ст. 138 ч. 2 КК УРСР та покарати двома роками позбавлення волі в колонії загального режиму. Міру запобіжного заходу до набуття вироку законної сили замінити з підписки про невиїзд на взяття під варту із залу суду”*⁸⁰.

Присутні в залі суду жінки дуже засмутилися, коли отця вивели звідси під вартою. Вони накупили в крамниці харчів і домоглися побачення з отцем. Скориставшись цією зустріччю, ієромонах Порфирій передав старенькому настоятелю отцеві Миронові свою вервицю, ручний годинник, шнурівки від черевиків. Жінки запитали: *“Що передати на словах отцю настоятелю?”*. Засуджений монах відповів жартом: *“Скажіть, що мене взяли на курорт”*. А коли жінки прийшли з речами отця Порфирія до отця Мирона, старенький священник розповів їм, що і його після священничих свячень забрали були до тюрми⁸¹.

⁷⁷ Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк 05.04.2005, Дора – Яремче.

⁷⁸ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 33.

⁷⁹ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

⁸⁰ Вирок іменем УРСР від 22.10.1968.

⁸¹ Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк, 05.04.2005, Дора-Яремче.

Тюремне ув'язнення отець Порфирій відбував у м. Кременчуці Полтавської області. Отець дуже мало розповідав про своє перебування в Кременчуцькій тюрмі, бо не дбав про земну славу, втівав від людської похвали. Згадав якось, що *“в тюрмі було жакливо, спати доводилося навіть на бетоні”*. Хоча іноді, коли вважав за потрібне, розповідав більше: про те, як його тричі замикали в камері, в якій стіни були покриті інеєм. Щоб вижити, отець так молився, що аж обливався потом. Чим палкіше молився, тим рясніше лився з нього піт. Коли відкрили камеру, дивувалися, що отець живий⁸². Такими тортурами вороги хотіли змусити священика-монаха прийняти умови безбожної влади, зректися Бога, своєї Церкви, але ієромонах Порфирій мужньо переніс ці випробування⁸³. Відомий польський фотограф Анджей Полец, який добре знав ієромонаха Порфирія і не раз його відвідував, також згадує цей факт⁸⁴.

Молитва священика-монаха, його взірцева християнська поведінка, змінила ставлення до нього багатьох у тюрмі, включно з адміністрацією в'язниці. Люди на Гуцульщині писали до найвищих партійних і радянських

⁸² Інтерв'ю з Василем Марусиним, 04.04.2005, с. Ланчин Надвірнянського р-ну. Пор. Інтерв'ю з Марією Марусин 04.04.2005, там само.

⁸³ *«Коли отець перший раз сидів у тюрмі, одного разу його завели в камеру, всю вкриту інеєм, зняли з нього одяг. Отець молився і думав тільки про Христа, про Його смерть на Голготі. Коли ліг на бетон, випустили щурів, а вони посідали навколо отця і гріли його. Через якийсь час прийшов черговий і каже: “Вставай, уніат! А ти святой!”»* – Інтерв'ю з Магдалиною Бакай 05.11.2005, смт. Делятин Надвірнянського р-ну.

⁸⁴ *“Отця Чучмана кинули до льоху, а там щурі, які розмірами і агресивністю не поступалися псам, “пошкодували” побожного чоловіка і навіть зігрівали його своїм теплом, як колись леви – святого Даниїла в ямі. Отець Порфирій при згадці про цю подію тільки сміється”*. – А. Полец, *На далекій полонині*, Варшава 1997, с. 87.

установ у Києві листи-прохання про звільнення отця Порфирія Чучмана з тюрми⁸⁵. Молився старенький настоятель о. Мирон, молилася студійська монаша родина, молилися люди за звільнення з в'язниці ієромонаха Порфирія, і Господь вислухав їхні молитви. 17 листопада 1969 року громадянина Петра Томовича Чучмана (ієромонаха Порфирія) було умовно достроково звільнено з тюрми. Але решту терміну – рік умовного покарання, до жовтня 1970 року отець мав відбувати вдома, у Дорі, під наглядом⁸⁶. Зі сльозами радості зустрів свого співбрата отець Мирон, всі раділи поверненню отця Порфирія і хвалили Господа.

Ще в тюрмі отець вирішив, що після звільнення поїде до Надвірної, до прокурора, який його звинувачував, і розповість йому правду про митрополита Андрея Шептицького, щоби той змінив свою думку про останнього. Отець Порфирій приїхав до Надвірної, але прокурор уникав зустрічі, не бажаючи розмовляти на цю тему. Отець Порфирій дуже дивувався, що цей чоловік не хоче знати правди.

Монаше життя в підпільному монастирі знову відновилося. Отець Порфирій активно провадив душпастирську діяльність, незважаючи на те, що ще не закінчився термін його покарання. Представники влади знову попередили отця про відповідальність за порушення закону про відокремлення Церкви від держави і школи від Церкви, звинувачуючи, що він замість того, щоб “стати на шлях виправлення”, знову порушує цей закон. У серпні 1970 року ієромонах прибув у село Чорні Ослави, щоб посвятити

⁸⁵ Інтерв'ю з Магдалиною Бакай, 05.11.2005, смт. Делятин.

⁸⁶ Приговор имени Украинской Советской Социалистической Республики, Яремчанский народный суд от 01.08. 1973 года, Яремча, цит. за: О. Приліп, Т. Мартинюк, цит. праця, с. 34–37. Пор. Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

хату і прочитати оздоровчі молитви над дитиною, яка хворіла на епілепсію. Голова сільської ради відібрав у отця дві книжки і не дав можливості провести богослуження в тій домівці⁸⁷. Ця подія стала основним доказом вини отця, яку визнав суд в м. Яремче 1 серпня 1973 року. Спочатку вимагали, щоб отець написав заяву про те, що він не буде проводити богослужень у приватних домах. На це ієромонах Порфирій відповів, що *“ніколи б не написав такої заяви. Мені цього не треба. Я був у тюрмі і вже її не боюся”*⁸⁸.

На суді наводили факти, що два рази в Дорі читав молитви над хворою дитиною і отець Мирон Деренюк – в грудні 1972 року і в березні 1973 року, але 88-річного старця не засудили⁸⁹. Отець Мирон сказав на суді, що він уже приготував собі труну і йому все одно⁹⁰. Отцю Порфирію обіцяли “простити вину”, якщо він перейде до Православної Церкви Московського Патріархату. Тоді б

⁸⁷ *“Для проведения богослужения подсудимый взял с собой одну бутылку «священной» воды, крест, 4 молитвеника, где над головой несовершеннолетней читал молитвы, заверяя, что вылечит дочь от болезни, а затем посвятит жилой дом. Кроме этого, подсудимый, проживая совместно с монахом Деренюком Михаилом Ивановичем, систематически проводят в принадлежащем им на правах общей собственности жилом доме богослужения с целью возбуждения религиозных суеверий среди населения. Допрошенный в судебном заседании подсудимый вину свою в совершении преступления не признал и пояснил, что он является монахом католиком и в августе 1970 г. он, по приглашению гр. Мельничук Анастасии Николаевны, прибыл в Черные Ославы, захватил с собой бутылку «священной» воды, крест и 4 книги - молитвеники, однако был встречен председателем сельсовета Лейбманом, который отобрал у него 2 книги, и в силу этого тот не смог провести богослужения в доме». – Приговор имени УССР от 01.08.1973 г.*

⁸⁸ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом, 05.11.2005, Яремче.

⁸⁹ Приговор іменем УССР от 01. 08. 1973 г.

⁹⁰ Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк.

йому дали парафію, церкву, і він зміг би відправляти там богослуження. Ієромонах Порфирій цієї пропозиції не прийняв. На суді люди знову заступалися за монахів, декого навіть виводили за це з залу суду⁹¹. Так званий “народний суд” м. Яремче присудив отцеві Порфирію покарання у вигляді позбавлення волі терміном на півтора року у виправно-трудої колонії загального режиму. “При виборі міри покарання судом враховується рівень суспільної небезпеки здійсненого злочину, особу підсудного із врахуванням його непрацездатності. З врахуванням його похилого віку необхідно вибрати загальний вид колонії”⁹². На суді ієромонах Порфирій своєї вини не визнав⁹³. Розуміючи безпідставність такого вироку, отця після суду відпустили і на якийсь час залишили вдома. Міліція не забирала його до в’язниці. Отець Порфирій не хотів бути в такому невизначеному стані. Він поїхав до Івано-Франківська і заявив: “Або даруйте, або забирайте”. Наступного дня приїхала міліцейська машина і забрала отця до тюрми⁹⁴.

Це покарання радянської влади отець відбував у в’язниці с. Райківці біля м. Хмельницького. Адміністрація тюрми намагалася переконати отця Порфирія, щоб він “покаявся” і зрікся Української Греко-Католицької Церкви. За це обіцяли його звільнити. Пропонували також стати донощиком. Від таких підступних пропозицій ієромонах категорично відмовлявся. Зректися своєї віри намовляли також спів’язні – можливо, за намовою адміністрації тюрми⁹⁵.

⁹¹ Інтерв’ю з Магдалиною Бакай, 05.11.2005, смт Делятин.

⁹² Приговор именем УССР от 01. 08. 1973 г.

⁹³ Там само.

⁹⁴ Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.

⁹⁵ Дехто з в’язнів радив отцеві вчинити так: “Та ви, отче, будьте собі католиком і моліться за Папу Римського скільки хочете.

Спочатку в'язні погано ставилися до отця, але коли побачили, що це праведний чоловік, почали шанувати⁹⁶. З розповідей отця Порфирія довідуємося, що в тюрмі він і сповідав людей, і, бувало, хрестив, а також духовно наставляв спів'язнів. Отець Порфирій розповідав племінникові, який відвідував його в Райківцях, що влада забороняє йому молитися, але він, однак, ставить у куточку камери маленьку ікону і молиться вранці та ввечері. Володимир Чучман звернувся до начальника в'язниці з проханням, щоб отцеві ієромонахові дозволили молитися в камері. Начальник запевнив, що не буде у цьому перешкоджати⁹⁷. З в'язниці отць Порфирій привіз вервицю, яку сам сплів і на якій палко молився в неволі. В Райківцях отця тримали, доки не вийшов увесь присуджений йому термін покарання (півтора роки). Додому отць повернувся на початку 1975 року.

Настоятель отць Мирон, духовний батько ієромонаха Порфирія, дуже підупав на силах у свої 90 років і хотів, щоби ще за його життя повернувся з в'язниці улюблений учень. Він дожив до цього моменту і був вдячний за це Господеві. Коли отць Порфирій повернувся з ув'язнення, монаше життя в Дорівській обителі відродилося з новою силою. І цей другий термін ув'язнення не відібрав у нього відваги й рішучості воїна страдницької Христової Церкви.

Тільки підпишіться, що ви переходите до православних, і будете мати спокій. До того ж, ніхто про це не буде знати. Вас швидко звільнять з цих сирих мурів на волю". На такі поради отць відповідав: "Я не буду лукавити і зраджувати Ісуса Христа і свою Церкву. Про мій підпис відразу дізнається вся Україна. Монах зрікся своєї віри! Ні! Це ганьба!" – О. Приліп, Т. Мартинюк, цит. праця, с. 37.

⁹⁶ Інтерв'ю з Оксаною Галюк (Чучман), 07.04.2005, м. Яремче.

⁹⁷ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

6 січня 1976 року в Дорі безперервно ішов дощ⁹⁸. Вранці отці відправили Службу Божу. Отець настоятель Мирон почувся знесиленим. Він поблагословив святу вечерю і ліг у ліжку. Потім попросив свяченої води і кропила. Встав, покропив кімнату, свої чоботи, немовби готуючись у дорогу⁹⁹. Тоді ліг, і його душа відійшла у вічне життя до Отця Небесного, якому він свято служив у своєму земному житті. Вістка про смерть отця Мирона швидко облетіла весь край. Попрощатися зі своїм духовним пастирем ішли люди зблизька і здалеку, не зважаючи на страх перед заборонами. Представники влади не перешкоджали похорону, а лише спостерігали збоку. Під час похорону – а це було на святого архидиякона Стефана – перестав падати дощ, засвітило сонце, встановилася гарна погода¹⁰⁰. Похоронну службу відправляли ієромонах Володимир (Василій) Вороновський і ієромонах Порфірій Чучман. На похороні були ієромонахи, священники, монахи, монахині, які приховували свій сан, бо такі були умови підпільного життя. Під час похорону ієромонах Порфірій заохочував духовенство і вірних до молитви¹⁰¹. Ієромонах Володимир виголосив проповідь, у якій закликав вірних до стійкості та витривалості у вірі, до вірності Христовій Церкві. Приклад твердої віри у цей нелегкий час дав отець Мирон¹⁰². Похорон настоятеля монастиря монахів студитів став масовим свідченням віри людей в Бога і приналежності до Українській Греко-Католицької Церкви. Люди славили Бога в колядках, молилися за отця Мирона і до отця Мирона. Тіло усопшого ієромонаха Мирона Дер-

⁹⁸ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

⁹⁹ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 41.

¹⁰⁰ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

¹⁰¹ *Інтерв'ю з Параскевією Гнатюк, 28.08.2002, м. Яремче.*

¹⁰² *Інтерв'ю з Євдокією Клим'юк.*

нюка поховали в Дорі, на цвинтарі біля парафіяльної церкви¹⁰³.

Після смерті настоятеля ієромонах Порфирій почав молити Бога, щоб послав йому помічника до співжиття в монашестві. У той час він часто відвідував у Надвірній одного чоловіка, прикутого хворобою до ліжка. В цьому домі отець часто відправляв Службу Божу, сповідав, причащав, приносив милостиню. Хворого доглядав нежонатий чоловік Федір Гордійчук¹⁰⁴, якому було вже понад шістдесят років. Отець Порфирій звернув увагу на покірливу і послужливу вдачу цього чоловіка і запропонував йому піти до монастиря. Світські люди відраджували Федора від монастиря, бо він, мовляв, не витримає важкого монашого життя біля отця Порфирія. Та коли його підо-

¹⁰³ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 41.

¹⁰⁴ Брат Федір Гордійчук народився 14 вересня 1913 року в с. Пнів Надвірнянського повіту. Виріс і виховувався в бідній християнській родині. В 1943 році німці забрали Федора до Німеччини, де він працював у шахтах. Умови праці були дуже шкідливі, і Федір підірвав собі здоров'я. Радянська влада в Німеччині потрактувала його як дезертира. Він утік і сам добрався додому з різними дивними пригодами, в яких і Господь його беріг та щасливо допровадив додому. Лихоліття війни так змінили Федора, що сусід його не впізнав і не признав. Федір не мав де жити. Працював сторожем, і в цій сторожовій хатинці жив і молився. Пізніше тривалий час доглядав хворого чоловіка, прикутого до ліжка. Після смерті цього чоловіка прийшов до підпільного монастиря в Дорі. Це сталося 21 листопада 1979 р., на свято Архистратига Михаїла. У 1995 році прийняв схиму і отримав ім'я Тадей. Схима стала увінчанням його монаших подвигів і нагородою від Бога за святе життя. Брат Тадей жив у монастирі разом з отцем Порфирієм до кінця його земного життя. За якийсь час по смерті старця брат Тадей перейшов до Святоуспенської Унівської лаври. 9 квітня 2006 року його пострижено у велику схиму з іменем Теодосій. Помер в Уневі ввечері 22 квітня 2006 року, у Велику суботу, напередодні Світлого Воскресіння Христового – Пор. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 43.

пiчний помер, вiн прийшов-таки в Дору до отця Порфирiя, щоби жити монашим життям¹⁰⁵. Довгий час братовi Федору не давали дозволу на постiйне проживання в Дорi, вiдмовлялися прописати його в будинку, де мешкав iєромонах Порфирiй. Представники мiсцевої влади наказували йому залишити Дору. Але Господь допомiг, i через добрих людей Федiр Гордiйчук отримав дозвiл на постiйне проживання в монастирському будинку¹⁰⁶.

Отець Порфирiй дякував Богови за брата Федора i любив повторювати: *“Господь скинув менi Федора з неба!”* Разом вони прожили в монашествi ще десять рокiв гонiнь i переслiдувань, а в часи свободи iх розлучила смерть отця.

Незважаючи на тюремнi ув'язнення, багаторазовi штрафи i попередження вiд влади, отець продовжував душпастирську працю. Бували перiоди, коли студитську обитель перевiряли i обшукували двiчі на тиждень. Отцевi погрожували новим ув'язненням, знимали з нього священничий одяг¹⁰⁷. На богослуження в Дорiвський монастир таємно приходили миряни й духовнi особи. З розповiдей сестри Єлисавети Яворської ЧСВВ довидаємося, що коли в студитській обителi молилися, то завжди виникала тривога, коли бiля будинку зупинялася машина: чи бува не мiлiцiя? Одного разу, а це була поминальна субота перед П'ятдесятницею, люди побачили, що до хати прямують мiлiцiонери. На богослуженнi були й миряни. Сестра Єлисавета швидко взяла iнтенцiї (картки з iменами померлих), що iх принесли люди, i вискочила через вiкно в протилежний вiд дороги бiк. Iншим разом,

¹⁰⁵ *Интерв'ю зi схм. Тадеєм Гордiйчуком, 15.07.2005, Святоуспенська Унiвська лавра. Пор. О. Прилiп, Т. Мартинюк, цит. праця, с. 44.*

¹⁰⁶ *Интерв'ю з Юрiєм Платком 22.03.2002, м. Яремче.*

¹⁰⁷ *Интерв'ю з Иваном Федорчуком.*

коли в монастир прийшли з перевіркою, ця сестра заховала богослужбові книжки собі під одяг, її не обшукували. Забрали з хати багато книжок, всім – і отцеві, і людям – погрожували судом, Сибіром¹⁰⁸. Одного разу застали багато людей на богослуженні в празник Преображення Господнього. Люди з гірських сіл прийшли на Святу Літургію, принесли посвятити першоплоди. Несподівано наскочили представники влади. Службу Божу перервали, людей сфотографували і наказали розходитися, бо вони, мовляв, будуть наводити порядок з монахами¹⁰⁹. Вірна підпільної Греко-Католицької Церкви Магдалина Бакай розповіла, що три рази була присутня при тому, як робили обшук в будинку отця Порфирія. Після одного з обшуків отця оштрафували на 100 крб., а її, за те, що прийшла на молитву, – на 50 крб.¹¹⁰

1984 року, перед святом Воскресіння Христового, до монастиря прийшло на богослуження багато людей. До півночі отець сповідав, а потім відправив Святу Літургію. Раптом приїхала міліція. Люди втекли. Почався обшук. Забрали багато книжок і церковних речей, отця лаяли. Відколи брат Федір жив у Дорі, влада чотири рази штрафувала отця після обшуків у монастирі¹¹¹. Та отець Порфирій не припинив їздити по селах Гуцульщини: вночі сповідав людей, на світанку відправляв Службу Божу, причащав, батьківським словом утверджував у вірі¹¹².

Іеромонах Порфирій їздив і до славного чудотворного місця – Зарваниці, де упродовж багатьох століть просла-

¹⁰⁸ *Интерв'ю зі схм. Єлисаветою (Оленою) Яворською, 25.03.2005, Дора-Яремче.*

¹⁰⁹ *Интерв'ю з Анною Якуб'як, 22.03.2005, Дора-Яремче.*

¹¹⁰ *Интерв'ю з Магдалиною Бакай.*

¹¹¹ *Интерв'ю зі схм. Тадеєм Гордійчуком.*

¹¹² *Интерв'ю з Софією Іваніщак, 07.04.2005, с. Заріччя Надвірнянського р-ну.*

вилася багатьма чудами Пресвята Богородиця. Отець відвідував у Зарваниці те місце, де колись був монастир святого Івана Хрестителя монахів-студитів, на фундаментах зруйнованої церкви молився і плакав, згадуючи юнацькі роки. Неподалік чудотворного джерела вночі він сповідав людей. Жінки сплели з барвінку престіл, на якому отець відправляв Службу Божу¹¹³. Люди мушили задля власної безпеки ще перед світанком вернутися додому. Не раз органи влада посилали до Зарваниці автобус міліціонерів, щоб вони розганяли прибулих і не давали молитися¹¹⁴. У Зарваниці, як і в Дорі, представники радянської влади забороняли отцеві Порфирію молитися, переривали молитву, йому доводилося вислуховувати погрози, зазнавати зневаг¹¹⁵.

Але була на те Господня воля, щоб ієромонаха Порфирія не ув'язнили втретє. Представники влади, мабуть, думали, що отцеві залишилося недовго жити, адже він уже був досить похилого віку. Можливо, чиновників зупиняло добре ім'я отця Порфирія і великий авторитет серед людей.

Наприкінці 1980-х років комуністична ідеологія втрачає силу. Господь посилає час перемін. Старець Порфирій дуже радів цьому, бо своїми молитвами до Бога і терпіннями він наближав цей час. 1990 року, на свято Богоявлення, коли в монастирі відбувалося водосвяття, приїхав директор Яремчанського будинку культури, віддав ключі від монастирської церкви і сказав, що можна відчиняти церкву, бо вона *“буде ваша”*. Отець Порфирій увійшов до церкви, роззувся і ліг хрестом на долівці посеред церкви.

¹¹³ *Інтерв'ю з Магдалиною Бакай.*

¹¹⁴ *Інтерв'ю зі схм. Дам'яном Мимриком, 01.02.2006, Святоуспенська Унівська лавра.*

¹¹⁵ *Інтерв'ю з Магдалиною Бакай.*

Довго він так лежав, плачучи від радості. Відтак устав і промовив до людей: *“Дякувати Богу, що ми дочекалися цього часу!”*¹¹⁶

28 січня 1990 року в монастир святого пророка Іллі з’їхалися ієромонахи і монахи Студійського Уставу зі своїм ігуменом – владикою Юліаном Вороновським на урочисте відкриття храму. Після тривалих років заборони УГКЦ люди вперше побачили так багато і молодих, і старших віком ієромонахів і монахів-студитів, які перебували в підпіллі. На відкриття храму прибули і світські священики, монахині різних згромаджень. Люди знову почули багатоголосий монаший спів на вечірній і утрени. На Святій Літургії були присутні сотні вірних із Дори, Яремча, з усієї Гуцульщини. У своєму пастирському слові ігумен кир Юліан Вороновський дякував Господу Богу за Його любов, дякував ієромонахові Порфирію за стійкість у вірі і витривалість в ісповідництві¹¹⁷.

Від цього часу монастир святого пророка Іллі розпочав свою офіційну діяльність. Отець Порфирій мав дуже великий авторитет серед людей. Його шанували як ісповідника віри, доброго душпастиря, цілителя душ і тіл, як великого добродія для бідних і знедолених, мудрого господаря. Люди, що приходили до монастиря, вже не боялися переслідувань. Усіх потребуючих отець тепло приймав, допомагав у духовних потребах. Водночас отець розпочав відбудову монастиря й церкви, сам щоденно працював фізично.

Архимандрит Юрій Макар (†1991) послав на допомогу отцеві Порфирію молодого ієромонаха Йосифа Міляна,

¹¹⁶ *Інтерв’ю з Євдокією Клим’юк. Пор. Інтерв’ю з Іваном Івасюком; Інтерв’ю з Михайлом Сіщуком, 23.03.2005, Дора-Яремче; див. Відеозапис роковин смерті отця Павла, 25.01.2002, Дора-Яремче.*

¹¹⁷ *Інтерв’ю з єродияконом Андрієм Сологубом.*

який допомагав у відправі богослужень, сповідав людей. З метою відродження духовності отець Йосиф розпочав працю з дітьми та молоддю, і це йому вдавалося¹¹⁸. Невдовзі отець Мілян повернувся до Львова виконувати інші обов'язки, а на прохання отця Порфирія ігумен Севастьян Дмитрух у вересні 1991 року призначив автора цих рядків настоятелем монастиря святого пророка Іллі у Дорі¹¹⁹.

1992 року монастир придбав у м. Яремче два будинки, з наміром використовувати для реколекцій і дитячих релігійних таборів. 1993 року монахи студити вирішили розмістити в одному з цих будинків новіціят. Наставником новиків став молодий ієромонах Орест Козак, який займався духовною опікою п'ятнадцятьох новиків¹²⁰. Старець Порфирій був для них взірцем монаха. Їхній наставник радо відпускав новиків до отця на сповідь чи духовну розмову. Не раз отець Порфирій сам відвідував молодих, хотів бути разом із ними на молитві, на трапезі. Він радів, що монастир розвивається і що його досвід стає в пригоді молоді. Отець пригадував, що в часи його молодості деякі духовні особи говорили йому, тоді ще братові Порфирію, що коли минуться Шептицькі, то минуться й монахи студити. Тепер отець міг із радістю констатувати: "А бачите, не минулися!"¹²¹

У часи відродження Української Греко-Католицької Церкви ієромонаха Порфирія щораз запрошують на богослуження до багатьох міст і сіл, на відкриття храмів, посвячення могил, на храмові празники, а особливо туди, де були міжконфесійні суперечки. Отця шанували владики.

¹¹⁸ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 49–50.

¹¹⁹ Там само.

¹²⁰ Там само, с. 51. Пор. *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком*, 02.02.2006, Львів.

¹²¹ *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком*.

На кожне храмове свято монастиря святого пророка Іллі, починаючи з 1993 року, відправляється архиєрейська Божественна Літургія. Отець Порфирій цікавиться долею студитських монастирів, живе їхнім життям, життям Христової Церкви, свого народу. Він здійснює паломництво до Києво-Печерської Лаври, Святоуспенської Унівської лаври, до чудотворних місць – Зарваниці, Гошева, Підкаменя та ін.

У лютому 1996 року до монастиря святого пророка Іллі прибув на служіння ієромонах Никанор (Микола Лоїк). Отець Порфирій завжди по-батьківськи ставився до нього, був його сповідником і порадником, молився за його утвердження в монашестві. Отець ігумен Севастьян періодично присилав молодих монахів, аби вони побули біля вимогливого старця. Ті монахи, яким пощастило пожити поруч отця Порфирія, вдячні йому за його духовну опіку, молитви, і ніхто не поминає злом його вимогливості у справах монашого життя.

25 травня 1996 року монахи-студити урочисто вшанували 90-літній ювілей сивобородого і вже вдвоє зігнутого ієромонаха Порфирія¹²². Щоправда, ця урочистість відбувалося без ювіляра, бо старенький отець, у монашій покорі, не хотів слухати про себе похвал. На Святій Літургії ігумен Севастьян зачитав привітання від Блаженнішого Патріярха Мирослава Івана кардинала Любачівського. У цьому привітанні Глава Церкви писав: *“Засилаю найкращі побажання і запевнення молитов, щоби Всевишній і надалі обдаровував Вас багатством своїх ласк і благодатей”*¹²³. Отець ігумен у привітальному слові сказав, що настав час жнив і ми починаємо плоди. У свої дев’яност літ

¹²² О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 53.

¹²³ Відеозапис урочистого вшанування 90-ліття ієромонаха Порфирія, 25.05.1996, Дора-Яремче.

отець Порфирій ще працює як священник, монах, добрий господар. На цьому одному місці він прожив по-геройськи як сповідник віри, як ніхто з нас¹²⁴.

Дев'яностолітній старець Порфирій щоденно молиться з братією утренью і вечірню, відправляє Службу Божу, сповідає багато людей, читає молитви над хворими, працює фізично на городі або виконує іншу роботу та ще наглядає за будовою великої каплиці через дорогу від монастиря. Отець дуже цінував цю будову, мріяв, щоби каплиця існувала на славу Божу і на користь людям.

На храмове свято святого пророка Іллі 1996 року владика Павло Василик та архимандрит кир Юліян Вороновський посвятили каплицю на честь Верховних Апостолів Петра й Павла.

Для монастиря святого пророка Іллі день 20 квітня 1998 року став історичним. За рішенням Загальної ради ігумен Севаст'ян уділив отцю Порфирію велику схиму з наданням нового імені – Павло. Це особливе благословення Церкви отець ігумен уділив на Святій Літургії при великому зібранні духовенства, монахів і мирян¹²⁵. Хто ж це такий – монах великосхимник? Як пише Студійський устав: *“Великосхимник при тих самих обітах зобов'язується вести більш строге життя покути і праці, життя аскетичне, а осягається це наслідуванням ангельського життя у правді, станом життя, коли дух бере гору і остаточно перемагає тіло, цього усі монахи повинні бажати, до цього прямувати, щоб осягнути вершину свого покликання”*¹²⁶. А *“при обряді надання Великої Схими новопоставлений схимник одержує відзнаки Великої Схими: аналав і куколь, на*

¹²⁴ Там само.

¹²⁵ Відеозапис уділення великої схими о. Павлу – Порфирію, 20.04.1998, Дора-Яремче.

¹²⁶ Типікон, с. 147.

якому, згідно зі Студійським Уставом Патріярха Олексія, є нашитий або вигантуваний хрест і знаряддя Господніх страстей”¹²⁷. У своєму слові на Святій Літургії отець ігумен сказав: “Вдруге він помирає для світу, ще більше відрікається світу, щоби через смерть увійти у вічність. Важко це зрозуміти — померти будучи живим”¹²⁸.

У схимонаха Павла було багато духовних дітей: священики, монахи, монахині, студенти семінарій, миряни різних станів. Відвідував старця Павла його улюблений учень отець Василь Семенюк, ректор Тернопільської духовної семінарії зі своїми студентами. Отець Павло семінаристів сповідав, давав короткі науки, кожного благословив, кропив свяченою водою. Вдячні паломники співали отцеві пісні на славу Божу і закінчували многоліттям. Схимонах плакав від радості.

Наприкінці 1998 року отець дуже підупав на силах. Особливо дошкуляли хворі ноги, і він уже не міг ходити. Схимонах Мирон (Михайло Уніят), який доглядав отця в останні роки його життя, возив його на візку. До самої смерті старець Павло був вдячний братові за його чуйну турботу.

У присутності ігумена ієромонаха Севастьяна, настоятеля монастиря ієромонаха Олександра і своєї родини в особі племінника Володимира Чучмана отець оголосив останню волю, щоб його поховали на Чернечій горі в Уневі¹²⁹. Згодом він повторив це своє прохання перед новим ігуменом ієромонахом Венедиктом Алексійчуком і новим настоятелем монастиря ієромонахом Самуїлом Мосціпаном¹³⁰.

¹²⁷ Там само, с. 148.

¹²⁸ Відеозапис уділення великої схими.

¹²⁹ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

¹³⁰ Відеозапис прощального слова ієрм. Самуїла Мосціпан на могилі отця Павла Чучмана, 28.01.2001, Унів.

1999 року, на храмовий празник Успення Пресвятої Богородиці, отець Павло, разом з монахами з Дори, приїхав в Унівську лавру, щоби ще раз вклонитися Пресвятій Богородиці в Унівській чудотворній іконі, яку він любив і достойно вшановував, подякувати за покров і провідництво в житті. Люди стояли у довгій черзі до отця Павла, який, сидючи у візочку, уділяв благословення. *“Він благословляв по-доброму, лагідно. Відчувалося духовне тепло”*¹³¹. Його благословення були як прощання з рідним краєм.

Отець у покорі приймав хвороби і немочі похилого віку. Для нього ці терпіння стали чистилищем ще тут, на землі. Він молився за щасливу смерть¹³². Перед Різдом Христовим 2001 року старець Павло сказав, що буде відходити від нас у час Йорданських свят. Хтось запитав про точну дату, і він відповів: 25 січня, бо цього дня він народився і такого ж відійде до вічності. Саме 25 січня закінчується попразденство Богоявлення.

Настоятель монастиря ієромонах Самуїл був біля отця Павла, коли він відходив у вічність, по-синівськи турбувався про духовного батька монашої родини. В неділю, 21 січня 2001 року отець Павло сповідався, причастився. А ввечері ієромонахи Самуїл і Никанор та еродиякон Юстин уділили йому Святу Тайну Єлеопомазання. Отець заснув. У четвер, 25 січня, коли монахи молилися утрєню, отець, який лежав у сусідній кімнаті, підвівся і сів на ліжку, подивився навкруги, знову ліг, і душа його відійшла до Господа нашого Ісуса Христа. Душа ієромонаха Павла розлучилася з тілом о 6 год. 30 хв.¹³³

Хоча була зима, вночі падав дощ, а вранці надворі було тепло. Люди, що йшли до монастиря, побачили на небі веселку між Дорою і Яремчем над обителлю святого

¹³¹ *Інтерв'ю зі схм. Анастасією Ільків, 27.01.2006, Львів.*

¹³² *Відеозапис прощального слова ієрм. Самуїла Мосціпан.*

¹³³ *Інтерв'ю зі схм. Мироном Уніятю, 21.02.2006, Унів.*

пророка Іллі. Напевно, це був добрий знак від Бога про подію, що сталася цього ранку¹³⁴.

*“Тужлива мелодія трембіт прикликала тисячі вдячних сердець попрощатися зі своїм духовним батьком”*¹³⁵. Усопший отець зібрав біля себе майже всю студитську родину. Очолював богослуження чину монашого похорону і заупокійну Святу Літургію архимандрит кир Юліян Вороновський у співслужінні отця ігумена Венедикта Алексійчука, ректора Тернопільської семінарії отця Василя Семенюка, багатьох ієромонахів і отців. Поминальні богослуження співали монахи-студити зі студентами Тернопільської духовної семінарії. Линула до небес безперервна молитва монахів і монахинь, побожного люду, греко-католиків і православних. Церква святого пророка Іллі не могла вмістити всіх бажаючих, багато людей стояли надворі. *“Сама атмосфера похорону була радісною, настроїй був піднесений, люди свято вірили, що отець Павло залишився посеред нас”*¹³⁶.

Гуцульщина прощалася з чоловіком, який віддав їй більшу частину свого життя, підтримував живий вогник віри в гуцулів; із монахом, який став майже легендою в цьому краї¹³⁷. Увечері 27 січня тіло схієромонаха Павла Чучмана привезли до Святоуспенської Унівської лаври. Він повернувся туди, де багато років тому з благословення ігумена Климентія Шептицького почав свій подвиг. *“Великий скарб віддали Карпати, Гуцульщина Уневу”*¹³⁸.

¹³⁴ *Інтерв'ю з Василиною Панько, 25.03.2005, м. Яремче.*

¹³⁵ І. Рибачук, *Монастир святого Іллі*, “Лоза виноградна”, №2 (18), 2001, с. 7.

¹³⁶ *Інтерв'ю зі схимонахинею Анастасією Ільків.*

¹³⁷ Г. Баштаненко, *Світлої пам'яті отця Порфирія*, “Яремчанський вісник”, №3 (222), 2001, с. 2.

¹³⁸ *Відеозапис прощального слова ієрм. Теодора Мартинюка на похороні отця Павла Чучмана, 28.01.2001, Унів.*

У неділю 28 січня поминальну Святу Літургію очолив отець ігумен Венедикт у співслужінні з багатьма ієромонахами і отцями. Прощалася з отцем Павлом монаша родина, рідні, прощалися всі присутні. Після завершення чину монашого похорону велелюдна процесія рушила на Чернечу гору. На монашому цвинтарі отець Павло спочив поряд зі своїм архимандритом Юрієм Макаром і магістром Йосифом Шестюком, серед ієромонахів, монахів, із якими починав монаше життя. У прощальному слові отець ігумен сказав, що *“Отець лягає до гробу, до землі, щоби дати добрі плоди. Він віддає своє життя. Щоби ми вирости в людей праведних, людей святих”*¹³⁹.

Довгою і тернистою земною дорогою провів Господь душу схиєромонаха Павла, яка відійшла від нас, залишивши після себе невгасиме світло чеснотливого життя. Отець трепетно ніс своє спасіння і цим врятував багатьох. Плоди його праці назавжди залишаться посеред нас.

¹³⁹ Відеозапис прощального слова о. Ігумена Венедикта Алексійчука на похороні отця Павла Чучмана, 28.01.2001, Унів.

2.

ЧЕСНОТЛИВІСТЬ ДОРЯНСЬКОГО СТАРЦЯ

Спробуймо тепер подивитися на особистість старця Павла крізь призму духовності східного монашества, простежити, яким він залишився у вдячній пам'яті тих, хто з ним жив і спілкувався. За 65 років життя в Дорянському монастирі отець двічі отримував нове ім'я: перший раз з нагоди уділення малої схими, вдруге – при уділенні великої схими. Люди пам'ятають його і як монаха Петра, і як монаха Порфирія, як отця Порфирія і отця Павла, тож і ми, відповідно, будемо вживати всі ці імена.

Старець Павло став подвижником монашого життя і сповідником віри у ХХ столітті. Його духовне життя полягало в тому, щоб застосовувати правди віри до свого щоденного життя. Як він прийшов до глибокого духовного, аскетичного життя? Насамперед – через постійну молитву, у якій він єднався з Господом Богом. Від самого початку свого монашества брат Петро щоденно молився церковне правило, яке для монахів студитів є “Божим ділом”¹⁴⁰, молився також індивідуальну молитву, що оберігала його серце та зосередженість духа. Спільна молитва церковного правила живила і скріпляла монастир, Церкву, давала сили витримувати щоденні випробування, пережити важкий час переслідувань, гонінь, ув'язнень. “З раннього ранку,

¹⁴⁰ *Титікон*, с. 68.

при заслонених вікнах, щоб не було видно світла, отці моляться Церковне Правило, служать Святу Літургію...»¹⁴¹ У часи переслідувань молитву починали вдосвіта, о 4-й годині. “О Господи, удосвіта Ти голос мій почувши, удосвіта буду молитися до Тебе й виглядати” (Пс. 5, 4). Отець намагався ніколи не пропускати Церковного Правила, хіба що не було богослужбових книг після обшуків із конфіскаціями, або в ув’язненні, але тоді він молився правилом св. Пахомія, що його молиться кожен монах-студит, коли немає змоги молитися церковне правило. Отець був для всіх добрим прикладом у ставленні до спільної молитви. До храму він завжди приходив першим, ніколи не запізнювався, вчасно починав молитву. Пильнував, щоб молитва відбувалася чинно, без поспіху, без пропусків, спів – у належній тональності – словом, щоб усе відправлялося на славу Божу¹⁴². В останні роки життя отець Павло не міг уже сам відправляти Святу Літургію – він співслужив із настоятелем і дуже хотів виразно чути кожне слово молитов, що їх читає священик. А коли якогось слова недочув чи не розібрав – через те, що було скоромовкою сказане, – то просив повторити.

Молився він і наодинці, предстоючи сам перед Господом. Після вечірніх богослужень, коли брати розходилися по своїх келіях, отець сідав у каплиці й молився. Сидів непорушно, наче й не дихаючи, тільки видно було, як перебирає вервицю¹⁴³. Часто можна було побачити, як він молиться, схилившись перед Святими Тайнами, а коли був молодший – молився на колінах, уважно дослухаючись до того, що Господь промовляє до нього в глибині серця. В особисте молитовне правило отця Порфирія входила Ісусова молитва, Богородична вервиця; любив

¹⁴¹ О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 33.

¹⁴² *Інтерв’ю зі схм. Сергієм Петруком, 18. 01. 2006, Рудно-Львів.*

¹⁴³ *Інтерв’ю з ієрм. Іллею Мамчаком, 23.01.2006, Львів.*

він також читати Псалтир – священні тексти з живим Божим словом. Отець молився за монастир, за добрі покликання до монастиря, за щасливу смерть¹⁴⁴, за те, щоб витримати всі випробування до кінця і вмерти як монах¹⁴⁵. Отець Порфирій молився за Церкву, за свій народ, за цілий світ. Що б отець не робив у своєму житті – кожну справу супроводжувала молитва про Божу поміч і Боже благословення. Його молитва була наче продовженням розмови, а розмова – продовженням молитви¹⁴⁶. Перебуваючи в Божій благодаті, він завжди просив, щоб молилися і за нього¹⁴⁷. “В останні роки життя отець хотів перебувати на самоті й молитися”¹⁴⁸.

У глибокій старості, коли вже тяжко було самотійно підвестися з ліжка, отець наказував сам собі: “*Петре, вставай! Петре, вставай!*” – і за кожним наказом знов і знов напружував усі сили, щоб таки самотійно підвестися на молитву”.

Отець Порфирій сам постив і заохочував до цього братів. Його піст не був показним, ані силуваним. Здавалося, що це не завдає отцеві жодних труднощів¹⁴⁹. Він не їв м’яса, споживав лише просту їжу, без приправ і присмаків. Під час церковних постів притримувався ще строгіших вимог, але коли необхідно було їсти, щоб підкріпити організм, тоді їв. Як правило, перебував у холодній келії, не догоджав собі теплом. Під час трапези споживав гарячу страву¹⁵⁰.

¹⁴⁴ Відеозапис прощального слова ієрм. Самуїла Мосціпана на похороні отця Павла Чучмана, 28.01.2001, Унів.

¹⁴⁵ Інтерв’ю зі схм. Сергієм Петруком.

¹⁴⁶ Отець В. Шкарубський, Спогади, 21.03.2006. Київ.

¹⁴⁷ Відеозапис роковин смерті отця Павла, 25.01.2002, Дора-Яремче.

¹⁴⁸ Інтерв’ю зі схм. Мироном Уніятюм.

¹⁴⁹ Інтерв’ю з ієрм. Орестом Козаком.

¹⁵⁰ Інтерв’ю зі схм. Германом Ерманіс, 01.02.2006, Львів.

Отець любов убогість, “задовольнявся тим, що найпростіше, найубогіше і найдешевше”¹⁵¹. Одяг його був дуже простий і незмінно той самий, хоч отець і був кравцем¹⁵². Носив його по 20 – 25 років¹⁵³. Він не прив’язувався до речей, роздавав їх людям. Картав брата, який тримав зайві речі¹⁵⁴. В келії отця Порфирія все було просто, все на своєму місці. Він любив чистоту, порядок, акуратність.

Отець був добрим господарем, знав, що і як треба робити, і багато що вмів робити сам¹⁵⁵. Практично весь вільний від молитви час він працював. Але коли наставав час молитви, роботу припиняв, навіть якщо вона була ще не закінчена¹⁵⁶. В кравецькій майстерні перед початком роботи молилися, молитву провадив монах Порфирій¹⁵⁷. За *Студійським Уставом*, «кожну працю монахи починають і закінчують Господньою молитвою та словами Псалма 89: “І ласка Господа Бога нашого хай буде над нами, і стверди діло рук наших, стверди його – діло рук наших!”»¹⁵⁸ Отець радо ділився своїми знаннями чи то з кравецтва, чи садівництва¹⁵⁹. Люди йшли до нього за господарськими порадами¹⁶⁰. Отець мав ділянку, на якій вирощував саджанці яблунь, груш, горіхів. Саджанці роздавав людям, грошей не брав, бажав тільки, щоб їм добре родило. Потім йому приносили плоди з його дерев, він їв

¹⁵¹ *Типікон*, с. 80.

¹⁵² *Інтерв’ю з Іваном Федорчуком.*

¹⁵³ *Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.*

¹⁵⁴ *Інтерв’ю з схм. Атаназієм Сидораком, 21.01.2006, Рудно-Львів.*

¹⁵⁵ *Інтерв’ю з Євдокією Клим’юк.*

¹⁵⁶ *Інтерв’ю з Юрієм Платком.*

¹⁵⁷ *Інтерв’ю з Євдокією Клим’юк.*

¹⁵⁸ *Типікон*, с. 76.

¹⁵⁹ *Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.*

¹⁶⁰ *Інтерв’ю з Михайлом Сіщуком.*

і тішився, що в людей родять його щепи¹⁶¹. За своє довге життя отець виростив незчисленну кількість плодкових дерев. І сьогодні цвітуть на Гуцульщині сади, як пам'ять про добрі діла рук дорянського старця.

Навіть у похилому віці отець доглядав невеликий монастирський город. У нього гарно родила городина, особливо цибуля. Він щедро ділився з людьми насінням, а з його благословення все родило велике і смачне¹⁶². Отець любив працювати на землі і показував цим добрий приклад молодим монахам. Якось, маючи вже під 90 років, після молитви отець Порфирій, вислухавши людей та поснідавши, одразу ж, без відпочинку, пішов із молодими братами сапати город. Минає година, а отець навіть не розгинається, щоб відпочити, та ще й поправляє роботу молодих. Минає друга – отець все не стає на відпочинок. Почав накрапати дощ – молоді монахи втішилися, що ось уже відпочинуть, та отець продовжував працю. Після цього, знову без жодного відпочинку, пішов сповідати людей, молитися, вислуховувати тих, що прийшли до нього за духовною поміччю¹⁶³.

Старець Порфирій був духовно сильною людиною. Його присутність благодатно впливала на інших. Він випромінював доброту, і люди це відчували. У цій духовній доброті непомітними ставали гострі риси його характеру¹⁶⁴. Йому доводилося постійно боротися зі своєю вдачею. Холеричний темперамент, різкість були тими “колючками”, про які писав апостол Павло: *“Дано мені колючку в тіло, посланця сатани, щоб бив мене в обличчя, щоб я не заносився вгору”* (2 Кор. 12, 7). За свою

¹⁶¹ Інтерв'ю зі схм. Єлизаветою Яворською.

¹⁶² Інтерв'ю зі схм. Юлітою Похудай, 27.01.2005, Львів.

¹⁶³ Інтерв'ю зі схм. Серієм Петруком.

¹⁶⁴ Інтерв'ю з схм. Германом Ерманіс.

різкість у ставленні до людей отець часто каювся, упокоюювся і плакав. У його безсиллі виявлялася Божа сила (пор. 2 Кор. 12, 9), Божа благодать помагала у спасінні отцеві й багатьом людям. Ця колючка була, як помста диявола. Люди, що приходили до отця, наvertsалися на спасенну дорогу, ставали здоровими духовно, а часто й тілесно. Диявол втрачав владу над ними і мстився за це отцеві¹⁶⁵.

Отець Порфирій нікому не пам'ятав зла. А коли бачив, що сам щось невідповідне вчинив, зі сльозами просив прощення у скривдженого. Бували в монашому житті отця і неприємні моменти, особливо, коли стикався з кимось, хто мав подібну вдачу. Але завжди дуже швидко конфлікт закінчувався Божим миром, що впливав із серця отця Порфирія¹⁶⁶. В одному з повчань для братів-студитів він розповідав про гнівливого монаха, який упродовж цілого дня носив у серці образу на настоятеля. Увечері прийшов до цього брата настоятель і каже: *“Брате, сонце заходить, а ми не перепросилися”*.

На цьому прикладі отець навчав, що так само можна повертати Божу благодать у стосунках між братами¹⁶⁷. Старець Павло старався примиритися з ближніми ще в той самий день. Не раз перед сном він ішов до келії молодого настоятеля і перепрошував за різке слово: *“Ой, що ж я наробив? Вас Бог поставив настоятелем, а я вас картав”*¹⁶⁸. Часто отець приступав до Святої Тайни покаювання і зазвичай сповідався в настоятеля. Коли хтось просив

¹⁶⁵ Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком. Пор. О. Приліп, *“Примиритись до заходу сонця...”*. Звичайна розповідь про духовне подвижництво схимонаха Порфирія Чучмана, *“Жива вода”*, №5 (135), 2006, с. 4,14.

¹⁶⁶ Відеозапис уділення великої схими о. Павлу –Порфирію, 20.04.1998, Дора-Яремче.

¹⁶⁷ Інтерв'ю з ієрм. Ігнатієм Голинським, 23.01.2006, Рудно-Львів.

¹⁶⁸ Інтерв'ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном, 23.02.2006, Унів.

за щось вибачення в отця, то пересвідчувався в тому, що розкаяний грішник зазнає подвійної милості.

Якось один монах не виконав вказівки старця, а зробив по-своєму. За непослух отець відчитав брата. Той вийшов від отця з плачем (цей брат мав тоді близько 80 років, а отцю Порфирію було на 8 років більше). Отець пішов за ним, прохаючи не плакати. Але брат не слухав – далі плакав. Тоді отець зайшов поперед брата і впав на коліна зі словами: *“Брате, прости мені!”*. Побачивши, що отець на колінах, брат і собі впав на коліна. Отець припав лицем до землі і знову попросив прощення в брата. Тоді той, плачучи, підвів отця. Так вони один одного підводили і зі сльозами обіймалися. Молоді монахи в цей час працювали на подвір’ї і все бачили. Це був для них великий урок братньої любові, прощення і смирення¹⁶⁹. Подібний випадок спостерігала одна монахиня-студитка. Вона бачила, як отець, прохаючи прощення в старенького брата, цілував йому ноги. З того, що побачила, монахиня винесла добру науку, якою відтоді незмінно керувалася в житті: просити прощення і примирюватися з ближнім треба не відкладаючи, в той самий момент, коли прийшла благословенна думка про прощення¹⁷⁰.

М’який, лагідний погляд отця сам уже був проханням про прощення¹⁷¹. Отець міг увечері подивитися братові у вічі й запитати, чи часом не образив чимось його в цей разом прожитий день. Коли бачив бодай тіль образи, запрошував брата до спільної трапези. Тоді брат розумів, що отець шукає Божого миру, умилює його¹⁷². Коли траплялися складні моменти, а то й кризи, отець довго

¹⁶⁹ *Інтерв’ю зі схм. Серієм Петруком.*

¹⁷⁰ *Інтерв’ю з схм. Хризантією Гнатів, 27.01.2006, Львів.*

¹⁷¹ *Інтерв’ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном.*

¹⁷² *Інтерв’ю з схм. Атаназієм Сидораком.*

молився, сидячи біля Святих Тайн, після повечерія, відкривав продуктові запаси і готував людям милостиною¹⁷³.

Готуючись до прощі до Зарваниці, старець Порфирій хотів поїхати туди з чистим серцем. Перед від'їздом у присутності монахів примирювався з настоятелем, кажучи: *“Може, я чимось вас образив. То простіть мені. На вас я образи не маю”*. Потім уклякав, щоб молодий настоятель поблагословив його на дорогу¹⁷⁴.

Будучи в похилому віці, отець часом плакав, хоч у молодості цього не спостерігалось¹⁷⁵. Він мав велику довіру до Господа. Молячись із довірою, він отримав від Господа дар сліз. Часто сльози на очах отця з'являлися під час молитви, зокрема в певні моменти: на Святій Літургії отець із глибоким зворушенням проказував слова екстенії: *“Осталий час життя нашого в мирі й покаянні скінчити у Господа просім”*¹⁷⁶. Люди приходили до нього з просьбами про молитву у важких обставинах життя. Коли він молився до Господа за страждаючих людей, на його очах теж можна було побачити сльози. Коли його не сприймали серйозно, а те, що він говорив, переводили на жарт, чи тоді, коли його слова не доходили до сердець братів монахів – на очах в отця знову ж з'являлися сльози¹⁷⁷. Отець часто плакав від жалю за грішників¹⁷⁸. Коли до нього приходили молоді монахи-студити, просили його благословення, співали йому «Многая літа», він від зворушення плакав. У молодих монаших покликаннях

¹⁷³ Інтерв'ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном.

¹⁷⁴ Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком.

¹⁷⁵ Інтерв'ю з Михайлом Сіщуком.

¹⁷⁶ Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.

¹⁷⁷ Відеозапис прощального слова отця ігумена Венедикта Алексійчука.

¹⁷⁸ Інтерв'ю з Василиною Гнип'юк.

він бачив Боже благословення чернечої родини, про яке часто просив у Господа в своїх молитвах¹⁷⁹.

Одного разу відвідав монастирську церкву святого пророка Іллі в Дорі дитячий хор. На хвалу Божу полинув прекрасний дитячий спів. Отець слухав і плакав. Його запитали: “Чому ви плачете?” – “Не думав, що я дочекаю цього часу”¹⁸⁰. Може, пригадав собі, як його звинувачували на радянському суді за те, що навчав дітей Божих правд, що сповідав і причащав їх, як відбував покарання за це у в’язниці. Це були сльози радості і вдячності Богові.

Прикметною рисою старця Павла була миролюбність. Всупереч непростому характеру, отець мав у собі мир і приносив цей мир всюди зі собою. Людей притягала його внутрішня умиротвореність, спокій. Вони йшли до нього, хоч він їх спеціально не кликав, бо відчували, що отець має Духа Божого, що Бог є з ним і в ньому¹⁸¹.

Зігнута ледь не до землі постать старця Павла, сива борода, простий, полатаний, вицвілий на сонці монаший одяг – усе виразно свідчило про аскезу. Люди підходили до нього з трепетом, особливо якщо це було вперше. Отець мовчки повертав голову, щоб подивитися, хто прийшов¹⁸². Очі його були добрі, світлі, глибокі, а мова – спокійна і розсудлива¹⁸³. Поспілкувавшись з ним, людина вже могла збагнути, що таке монашество¹⁸⁴. Ті, хто приходили до отця, вже чули про його монаші чесноти, але побачивши його, отримували довершений образ. Старенького отця з паличкою сприймали як чудотворця, відчували

¹⁷⁹ Інтерв’ю з схм. Атанасієм Сидораком.

¹⁸⁰ Інтерв’ю зі схм. Сергієм Петруком.

¹⁸¹ Інтерв’ю з ігуменом Венедиктом Алексійчуком, 14.02.2006, Унів.

¹⁸² Інтерв’ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном.

¹⁸³ Н. Пугач, *Спогади про о. Павла Чучмана*, м. Бурштин, 2004 (ркс).

¹⁸⁴ Інтерв’ю зі схм. Юлітою Похудай.

силу його духа. Коли в монастир приходили діти, які відпочивали в Карпатах, – а були серед них різні, в тому числі й важкі, яким дуже непросто на чомусь зосередитися, – побачивши отця, вони вмовкали, і наставала велика тиша¹⁸⁵.

Отець Павло тікав від слави, хвалебних слів. Коли монаша родина вшанувала його 90-ліття, він, щоб уникнути урочистих церемоній, просто не прийшов на богослуження – молився на віддалі. У глибокій старості отець „*продовжував боятися, щоб сатана не дав якоїсь найменшої гордості*”¹⁸⁶.

Коли проводили слідство за звинуваченнями проти отця Павла, йому радили як доказ своєї лояльності розповісти, як під час німецької окупації в монастирі, наражаючись на смертельну небезпеку, він із братами переховував двох поранених радянських військовослужбовців; до того ж отець сам їх доглядав. До слова, після війни ці люди приїжджали в Дору подякувати монахам. Однак отець Павло не захотів розповідати про цей випадок слідству – він відповів по-біблійному: „*Що робить лівіця, нехай не знає правиця*”¹⁸⁷. Щоб зробити отцеві приємність, люди іноді бралися перераховувати його заслуги перед Господом. У таких випадках він давав зрозуміти, що не хоче цього слухати. А коли це не допомагало, казав гостро: „*Спокуси, відійди!*”

Старець Павло володів даром розпізнавання духів. Завдяки його порадам духовні учні могли успішно провадити духовну боротьбу. Отець міг чітко розрізнити, коли на людину діє зла сила, а коли йдеться про людську слаб-

¹⁸⁵ Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.

¹⁸⁶ Відеозапис урочистого вшанування 90-ліття ієромонаха Порфирія, Дора-Яремче, 25.05.1996.

¹⁸⁷ Відеофільм, „Світло тихе”, Тернопіль 1996.

кість, і порадити, як боротися з цим у повсякденному житті¹⁸⁸.

Отець Павло був наділений також даром прозорливості¹⁸⁹. Глибоко бачачи серце людини, він підказував їй дорогу до Бога, був немовби дороговказом, часто провіщав її стан у житті. Одного разу отець запитав хлопця, який сповідався у нього, чому той не жениться. Хлопець відповів, що про це не думав, бо вважає, що ще рано. *„Коли подумаєш, то приходить до монастиря”*, – сказав старець. Хлопець засміявся. Отець глянув на нього і запитав: *„Чого ти смієшся?”* – *„Я не сміюся”*. – *„Смієшся, смієшся... Смійся, і все одно будеш монахом”*. Хлопець і не сподівався, що ці слова сповняться. Щойно через чотири роки згадав слова старця. Почав їздити до православних монастирів і приглядатися до життя монахів. Але постать отця Павла незмінно стояла перед його очима. Врешті-решт хлопець вступив до монастиря, до якого належав отець Павло¹⁹⁰.

Якось на відпусті в Зарваниці молода дівчина побачила старенького монаха, який сидів у сповідальниці біля церкви. Вона поцікавилася, хто це, а коли дізналася, що це отець Порфирій, пішла до нього на сповідь. Отець запропонував їй висповідатися з цілого життя. Він сказав, що буде називати гріхи, а вона має відповідати, робила їх чи ні. Все, про що отець питав, вона справді робила. Дівчина дуже дивувалася, як він може про все це знати. Отець же сказав їй, що вона має покликання до монастиря і щоб вона трималася цієї думки. Порадив не переживати, бо Господь допоможе: батьки зрозуміють і приймуть її вибір.

Якось рідний брат отця Василь сказав, що радянська влада буде вже постійно і марно сподіватися на зміни.

¹⁸⁸ *Інтерв'ю зі схм. Серафимом Квиком, 17.01.2006, Рудно-Львів.*

¹⁸⁹ *Інтерв'ю зі схм. Мироном Уніятю.*

¹⁹⁰ *Інтерв'ю зі схм. Сергієм Петруком.*

Отець Павло заперечив: „*Все це розвіється, як порох, і нічого з цього не буде!*” Так воно й сталося – безбожна держава розпалася¹⁹¹.

Люди приходили до старця Павла по благословення, пораду, причому з найрізноманітніших питань і нагод. Так, одного разу прийшла до нього молода вагітна жінка і попросила благословення, щоб Господь допоміг щасливо народити. Старець поблагословив, сказав, що народиться хлопчик. Невдовзі щаслива мама раділа й дякувала Богові за сина, якого отець Павло охрестив і дав йому ім'я Богдан¹⁹².

Отець Павло мав непохитну довіру до Божого Провидіння і сильну віру, що з Христом він усе витримає. Він був вірним сином переслідуваної Української Греко-Католицької Церкви, свого народу. Ця вірність особливо виявилася в часи гонінь з боку атеїстичної радянської влади. Старець Павло був ісповідником віри, багато витерпів заради Христа. Серед свого народу він став символом непереможності Христової Церкви. Тому сатана лютував і намагався зламати волю отця, діючи через структури влади, хитрощами й обіцянками, моральними та фізичними тортурами. Ієромонах Мирон, настоятель монастиря, своїми молитвами і захоотою допомагав отцеві нести хрест ісповідництва, витримати до кінця, „*йти лише тією дорогою, якою йшов Ісус Христос*”¹⁹³. Архимандрит підпільного монастиря кир Никанор та ігумен Юрій також молилися й раділи за отця Порфирія¹⁹⁴.

Отець признавався, що не раз йому було дуже страшно, але щось діялося з ним, і він відважно протистояв

¹⁹¹ Інтерв'ю з Богданом Галюком, 7.04.2005, Яремче.

¹⁹² Інтерв'ю з Мар'яною Полікарповою, 7.04.2005, м. Яремче.

¹⁹³ Інтерв'ю з Петром Гриняком, 23.03.2005, Дора-Яремче.

¹⁹⁴ Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським, 11.02.2006, Львів.

прокурорам, суддям, кадебістам. Він навертав тих, хто його допитував, хто переслідував його за віру. Наражаючись на різні небезпеки, він сміливо свідчив Христа¹⁹⁵. Це великий скарб, який залишив нам отець Павло. Зауважимо, що його ісповідництво було просякнуте любов'ю до всіх, у тому числі й до ворогів. Отець ніколи не скаржився на тих, від кого він зазнавав терпінь. У цьому – вияв його любови до Бога і ближніх¹⁹⁶. Він повчав: „Треба молитися за них, Господь ще не таке терпів”¹⁹⁷. А свої страждання приймав як Божий допуст, бо, казав, що „ця влада є за наші гріхи,”¹⁹⁸.

Радянська влада знущала з нього, але Бог допоміг, і отець Павло витримав до кінця. З представниками комуністичної влади він говорив сміливо, розпізнаючи і відкидаючи їхні хитрощі й пастки¹⁹⁹. Отець не піддавався на намовляння зректися своєї Церкви, на жодному з судів, які над ним чинили, не визнав себе винним, не згодився доносити чи бути таємним інформатором влади – він не йшов на жоден, навіть найменший, компроміс зі злом.

У 1950-ті роки начальником КДБ Яремчанського району був ревний комуніст Сусанін, який багато спричинився до обшуків і конфіскацій у монахів. Сталося так, що, виходячи з машини, цей чоловік зламав ногу. Брат Порфирій, зустрівши Сусаніна в Яремчі, сказав, що це йому кара за гріхи і що він, брат Порфирій, молитися за його навернення. Через якийсь час начальник повернув конфісковані книги²⁰⁰. Одного разу стояли в центрі Яремча

¹⁹⁵ Відеозапис прощального слова ієрм. Самуїла Мосціпана.

¹⁹⁶ Відеозапис роковин смерті отця Павла.

¹⁹⁷ Інтерв'ю з Магдалиною Бакай.

¹⁹⁸ Інтерв'ю з Василем Марусином.

¹⁹⁹ Інтерв'ю з Іваном Івасюком.

²⁰⁰ Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.

напідпитку кілька працівників райкому партії і, побачивши брата Порфирія, покликали: „*Ходи, Петре, вип'ємо по сто грам*”. Отець покивав на них пальцем і каже: „*Не жартуйте зі мною, бо я монах. І менше пийте, бо це добром не скінчиться*”²⁰¹. Якось перед Великодніми святами з монастиря в Дорі забрали церковні книги, але отця Порфирія не заарештували. Він вирішив поїхати до начальника КДБ у Надвірній із вимогою повернути конфісковані книги, бо, мовляв, наближаються свята, а монахи не мають із чого молитися і відправляти богослуження. Начальник КДБ району Малик частину книг віддав, але застеріг, що він їх, мовляв, позичає. Отець, хоча й здивувавшись з того, що почув, забрав книги до монастиря²⁰².

Обшуки в монастирському будинку в Дорі бували досить часто, один із представників Яремчанської влади виявляв при цьому особливий цинізм і нахабство. В каплиці він міг сісти на престіл, на якому відправляли Службу Божу, брутально поводився з отцем, насміхався з його служіння²⁰³. Отець Порфирій остерігав його, нагадував, що це гріх, але той лише сміявся²⁰⁴. Коли Церква вже була свobodною, цей чоловік раптово помер. Поблизу не виявилось інших священників, крім отця Порфирія, – його й попросили поховати цього чоловіка. Отець погодився. Перед похороном він сказав людям: „*Бачите, як воно сталося. Той, хто мене обшукував, арештовував, помер, і я мушу його хоронити*”²⁰⁵. А в прощальному слові на по-

²⁰¹ Там само.

²⁰² Інтерв'ю зі схм. Тадеєм Гордійчуком. Пор. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 40.

²⁰³ Інтерв'ю з Юрієм Платком.

²⁰⁴ Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським. Пор. Інтерв'ю з Юрієм Івасюком.

²⁰⁵ Інтерв'ю з Марією Нищак, 5.04.2005, Делятин. Пор. Інтерв'ю з Сузанною Бойчук.

хороні старенький отець промовив: „Доброго сказати не можу, погане говорити не хочу, упокойся з миром”²⁰⁶.

Одного разу до монастирського будинку прийшло троє працівників селищної ради Делятина – всі п’яні. Усвідомлюючи небезпеку наруги на святощами, отець швидко спожив Святі Тайни, які зберігалися в каплиці. „Візитери” глузували з отця, шарпали його за бороду. Забрали всі гроші, які знайшли. Тоді пішли, ще більше напилися, а в кінці потрапили в автокатастрофу. Отець простив їм і молився за них²⁰⁷.

Господь наділив старця Павла второпністю, яку сам отець називав „хлопстикою”, що означало таку собі протонародну метикуватість. Вона допомагала йому знаходити відповідні слова і спосіб поведінки як з добрими людьми, так і з ворогами. У повоєнний час сталінська влада хотіла сфабрикувати справу проти монахів, звинувативши їх у співпраці з українськими партизанами. Енкаведисти, переодягнені у форму партизанів, приходили вночі до монастиря, намовляючи монахів до „співпраці”. Але брат Порфирій відчував, що це провокація, і не ловився на цей „гачок”²⁰⁸. Він бо знав правдивих борців за свободу народу, серед яких були і його учні. Одного разу брат Порфирій відвідував у Дорі, в домі Гнип’юків своїх учнів-партизан. Раптом почалася облава. Всюди шукали партизан, але Господь зберіг і хлопців, і брата Порфирія.

До священства, тобто до 1966 року, брат Порфирій дякував на богослуженнях у монастирі та в будинках вірних, де отець Мирон відправляв Службу Божу. Він також супроводжував по селах Гуцульщини ієромонахів-студитів, які приїжджали з місіями.

²⁰⁶ Інтерв’ю з схм. Германом Ерманіс.

²⁰⁷ Інтерв’ю з Магдалиною Бакай.

²⁰⁸ Інтерв’ю з Володимиром Чучманом.

Так, якось брат Порфирій привіз в одне гірське село ієромонаха Володимира (Василя) Вороновського. Люди зійшлися в найдальшій хаті, високо в горах. Їх зібралось так багато, що отець занепокоївся: чи не наражаються всі вони на небезпеку? Але брат Порфирій запевнив, що люди тут не дадуть арештувати отця. Сорок осіб приступило до сповіді. Частина людей стояла на подвір'ї, бо всі не могли поміститися в хаті. Брат Порфирій дуже хотів, щоб люди перебували в правдивій вірі, і старався задля цього з усіх своїх сил²⁰⁹.

На богослуження до студитської обителі в Дорі люди приходили крадькома, часто – заходячи зі сторони лісу, щоб їх ніхто не бачив. Отець Порфирій виглядав через вікно, хто прийшов, а тоді відчиняв двері. Богослуження відбувалися при щільно закритих вікнах. Отець підтримував людей на душі, щоб вони не боялися. Бувало, що попри хату проходили підозрілі особи, тоді отець казав людям: „Тихо, не бійтеся. На все Божа воля: що Бог дасть, те й буде”²¹⁰.

Якось на запрошення одних ґаздів із Делятина, отець Порфирій і сестра Йосафата прийшли до цієї родини з духовними відвідинами. Отець висповідав членів сім'ї, охрестив дитину. Сестра монахиня, здивована і злякана, сказала отцеві: „Це ж міліціонер!” – А він відповів: „Мене не обходить, де він працює, важливо, що він говорить про свої гріхи”²¹¹. Отець тішився, що цей міліціонер вчинив саме так. І пізніше цей чоловік не раз через свого родича попереджував монахів про те, що готується перевірка і щоб того дня в них не було зібрання людей²¹².

²⁰⁹ Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським.

²¹⁰ Інтерв'ю з Марією Голіней, 4.04.2005, с. Ланчин Надвірнянського р-ну.

²¹¹ Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк.

²¹² Інтерв'ю з Петром Гриняком, 23.03.2005, с. Дора-Яремче.

Підпільне життя змушувало вдаватися до найрізноманітніших способів конспірації. Одного разу отця Порфирія попросили приїхати до вмираючого чоловіка в селі Татарів, прислали авто. Отець законспірувався „під жінку”, загорнувшись у пухову хустину, і поїхав до хворого. Авто, чекаючи на отця, стояло далеко від хати. А під хатою постійно хтось вартував, щоб попередити в разі небезпеки. Авто підїхало за отцем тоді, коли була певність, що все безпечно²¹³. Люди, які зверталися до отця, боялися не так за себе, як за нього, бо знали, як він ризикує через своє служіння Богові й людям.

На суді отця звинувачували в тому, що він ходить до хворих, і вимагали, щоб він це припинив, бо, мовляв, для цього існують лікарі. Отець відповідав: „Судіть, не судіть, а я до хворого піду. Лікарня для тіла, а я – для душі”²¹⁴. Він дуже ревно дбав про спасіння людських душ, хоча сам при цьому часто наражався на різні небезпеки. Коли довідувався, що треба йти до хворого чи вмираючого, то йшов не зволікаючи, і казав: „Треба рятувати душу”²¹⁵.

Тюремні випробування отця Порфирія приймав без нарікань, говорив: „Терпіння – то наше спасіння”²¹⁶. Коли його ув’язнили вперше, він спочатку переживав, що і як буде з ним далі (знаємо, що його тричі замикали в карцер). Бувало, згадував отця, спадало на думку, що він не витримає. Але він молився і витримував, молився – і жорстока система піддавалася йому. Уже в пенсійному віці отця взяв собі за обов’язок прибирати прохід між верстатами, на яких працювали в’язні. Цим він завоював

²¹³ Інтерв’ю з Марією Нищак.

²¹⁴ Інтерв’ю з Василюю Гнип’юк.

²¹⁵ Інтерв’ю з Оленою Федорчук, 24.08.2002, Дора-Яремче.

²¹⁶ Відеозапис роковин смерті о. Павла Чучмана, 25.01.2005, Дора-Яремче.

повагу в'язнів і тюремного начальства²¹⁷. Одного разу отця кудись забрали. В'язні думали, що на допит. Але згодом виявилось, що він був у домі начальника тюрми й молився над його хворою дочкою. У тюрмі отець і сам молився, й інших навчав молитви, поводився як істинний християнин, тому в'язні називали його "Божим чоловіком"²¹⁸. З тюрми отець вернувся хворим. Ніколи не хотів говорити про свої терпіння і знуцання – він цікавився іншими і вболівав за інших²¹⁹.

Старець Павло був людиною великої і непохитної віри; її він передавав молодому поколінню²²⁰. Отець зберіг дар віри, бо не згрішив проти неї, жив у ній, відважно свідчив про неї і поширював її. Маючи перед собою вірець отця Павла, ми також „повинні бути готовими визнавати Христа перед людьми і йти дорогою Христа серед переслідувань, яких у Церкві ніколи не бракує”²²¹.

Схиєромонах Павло не мав спеціальної богословської освіти, але його поради, повчання ніколи не суперечили вченню Церкви. Його богослов'я було плодом молитов і особистого духовного досвіду. „Отець у своєму серці слухав Духа Господнього, який безпосередньо його повчав”²²².

Отець Павло з любов'ю ставився не лише до греко-католиків, але й до християн інших конфесій. Люди, відчуваючи його щире серце, просили молитовної допомоги,

²¹⁷ Інтерв'ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном.

²¹⁸ Відеозапис роковин смерті о. Павла Чучмана, 25.01.2005, Дора-Яремче. Про цей випадок у тюрмі В. Панько розповів чоловік, який відбував ув'язнення разом о. Порфірієм.

²¹⁹ Інтерв'ю з схм. Хризантією Гнатів.

²²⁰ Інтерв'ю з Богданом Голюном, 7.04.2005, м. Яремче.

²²¹ Другий Ватиканський Собор, Догматична Конституція *Lumen gentium*, 42. Пор. Другий Ватиканський Собор, Декларація *Dignitatis humanae*, 14.

²²² Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.

поради й розради. Серед християн інших конфесій найбільше до отця зверталися вірні православних Церков, серед них й духовенство. Так, наприклад, за радянської влади до отця Павла прийшов парох православної церкви в Дорі, просячи поради в складній ситуації. Чинovníки вимагали від нього дати згоду на те, щоб розібрати каплицю в Яремчі. Отець Павло порадив йому відкинути страх і не погоджуватися на це. Священик послухав поради старця, і донині ця каплиця стоїть у Яремчі. Схиєромонаха Павла відвідували також православні монахи з України й Росії²²³. Православні з глибокою шанобою ставилися до старенького отця, просили повчального слова, благословення. Отець Павло радів їхнім відвідинам. З монахом Нестором із УПЦ, який із благословення своїх настоятелів подорожував по Україні, Білорусії і Росії, отць Павло відбув розмову й поблагословив на щасливе продовження подорожі.

На початку 1990-х років отць Порфирій у супроводі ще одного ієромонаха-студита поїхав до Києва, щоб відвідати тамтешні святині. До Печерської Лаври прибули зранку, о 5.30, на богослуження. Коли старець Павло увійшов до храму, монахи Печерської лаври, побачивши, що це монах, принесли йому крісло. Так, усю службу отць сидів як почесний гість. Навіть у такий спосіб Господь виявляв своє благовоління до отця Порфирія²²⁴.

Через особу схиєромонаха Павла люди єдналися в Бозі. Господь наш Ісус Христос хоче, щоб „усі були одно” (Йо. 17, 21), щоб була єдність і серед монахів різних конфесій. Під час похорону отця Павла сталася одна, хоча й непомітна, але знакова подія. Увечері з Почаєва приїхала жінка. Вона привезла вінок і розповіла, що виконує до-

²²³ Пор. О. Приліп, Т. Мартинюк, *цит. праця*, с. 55–56.

²²⁴ Отець В. Шкарубський, *Спогади*.

ручення православного старця з Почаївської лаври. Той сказав їй: *„Ідь у Дору біля Яремча – там помер старець. Завези вінок, а коли повернешся, то скажеш, чи так воно є”*²²⁵. Господь у чудесний спосіб сповістив старця з Почаївської лаври про відхід душі отця Павла. А єпархіальна православна газета Київського Патріархату писала: *„Ім'я схиєромонаха Павла Чучмана відоме всій Гуцульщині. Цей дивний монах протягом 65 років був взірцем наслідування Христа, духовним батьком тисяч гуцулів та всіх тих, хто приїжджав у гори за духовною розрадою”*²²⁶.

Отець Павло палко любив свою землю, свій народ. Подорожуючи по чудотворних місцях, монастирях, він часто зупиняв авто, щоб помилуватися галицькими краєвидами і в тихому захопленні казав: *„Яка то гарна наша земля!”*. Отець любив Гуцульщину і, повертаючись з поїздки у дорівську обитель, говорив: *„Ах, нема, як Дора!”* Він ніколи не нарікав на свій народ, а молився і просив Бога кращої долі для нього, радів духовному і національному відродженню. Під час святкування 90-літнього ювілею отця, він звірився перед братами: *„Я прожив дев'ятдесят літ, з них більше шістдесяти в монастирі. Але за той час я не збезчестив імени України, імени своєї родини, монашого імени”*. Те, що сказав отець про себе, можна доповнити словами апостола Павла: *„Будьте моїми послідовниками, як і я – Христа”* (1 Кор. 11, 1).

²²⁵ Інтерв'ю з Богданом Галюком.

²²⁶ І. Рибачук, *Монастир святого Іллі*, “Лоза виноградна”, №2 (18), 2001, с. 7.

СЛУЖІННЯ В ХРИСТОВОМУ ВИНОГРАДНИКУ

Слідуючи навчання Ісуса Христа, старець Павло смиренно дбав не лише про власне спасіння, але й про щасливу вічність своїх ближніх. Любов, „зв'язок досконалости” (Кол. 3, 14) – джерело, з якого черпає силу християнський вчинок. Ця любов виявляється передусім у турботі про добро і спасіння ближніх. Отець Павло молився за людей, яких посилав йому Господь, подавав їм духовну поживу, єднав із Господом у каятті, творив діла милосердя. Апостол Павло писав про себе, що *„бувши від усіх вільний, я став усім слугою, щоб більше їх придбати”* (1 Кор. 9, 19). Так і отець Павло, будучи монахом, тобто зрікшись світу, з Божою поміччю найбільше прислужився цьому ж світові, ставши слугою людей.

Іноді здавалося, що в часи гонінь та заборон дух і традицію студійського монашества в УГКЦ буде втрачено. Але завдяки таким подвижникам як старець Павло, що жили монашим життям у тих важких обставинах, традиції студійського уставу було передано молодому поколінню. *„Бог довго тримав отця [Павла при житті], – щоб ми з цього скористалися”*²²⁷. Отець щедро ділився досвідом монашого життя з тими, хто приходив до нього, передавав його своїй монастирській спільноті.

²²⁷ Інтерв'ю зі схм. Юлітою Похудай.

На початку 1990-х років, коли Церква отримала свободу, новіціат монахів-студитів містився в Дорі при монастирі святого пророка Іллі. Тодішнім новикам пощастило скористати зі старчеського служіння отця Павла. Його науки, поради були надзвичайно корисні для духовного поступу молодих ченців. Старець говорив небагато, але те, що казав, стосувалося найважливіших речей у монашому житті. Він невтомно заохочував щодня молитися за те, щоб витримати в монашому покликанні до кінця життя.

Отець хоча й мав холеричний темперамент, так званий „різкий” характер, але водночас був дуже чуйним до людського болю і страждань, безмежно терпеливим у таких випадках. Коли хтось із братів переживав духовні труднощі й хотів покинути монастир, отець уміло розраджував і підтримував його. Але він не лише давав поради, але й молився в наміреннях різних людей і їхніх терпінь. Дорянський старець дуже ретельно ставився до таких молитов: він записував імена тих, які просили його про молитву, і неодмінно молився. А коли людина ще й виконувала його духовні настанови, то все виходило їй на добро, про що існує чимало свідчень²²⁸. Коли новіціат перемістився до Святоуспенської Унівської лаври, наставник новиків радо відпускав братів до старця Павла на духовну розмову чи для Святої Тайни покаяння.

Отець був дуже вимогливим, коли йшлося про виконання монашого уставу. Тих братів, які жили разом із ним, він безпосередньо брав під свою опіку. Старець пильнував, як учень молиться, як поводить, працює; він радив, повчав, вислуховував сповідання помислів, каяття братів у Святій Тайні покаяння. Ігумен монахів студитів дбав про те, щоби брати якнайбільше почерпнули від старця Павла.

²²⁸ *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком.*

Отець будив монахів удосвіта, примовляючи: „*Пінію врем'я, молитві час!*” Братів напоумлював, щоби звечора вчасно йшли спати, не засиджувалися допізна і не відклали сон²²⁹. Присутність старця на спільній молитві додавала їй урочистості, умиротворення. У неділю та свята, коли не займалися фізичною працею, отець садив біля себе молодих монахів, щоб почитати разом „Житіє святих”. Час від часу він зупинявся, додавав свої пояснення, повчання²³⁰.

Старець Павло охоче ділився з монахами своїм досвідом – для нього це була звична річ²³¹. Молодих братів він учив поміркованості, радив їм, щоб до прийняття малої схими не бралися до дуже суворих постів, не намагалися випередити один одного, але й щоб не відставали і не пасли задніх у щоденному монашому подвизі. Серед усіх чеснот отець Павло найбільше наголошував на послусі. Монаха, який від'їжджав з Дори в Білорусію, навчав так: „*Мовчи і слухайся*”²³². Бувало, що якийсь молодий брат, прочитавши чи почувши про якийсь монаший подвиг, запалювався бажанням негайно впровадити його у своє життя. Отець Павло рішуче остуджував такі захоплення, казав, що вони приходять за намовою злого духа²³³. Він був проти непоміркованості і забороняв непосильні монаші подвиги. Отець не давав універсальних рецептів на всі випадки життя: одні настанови він мав для молодих монахів, по-іншому навчав досвідчених²³⁴. Він не радив монахам залишати монастир, у який Господь

²²⁹ *Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком.*

²³⁰ *Інтерв'ю зі схм. Сергієм Петруком.*

²³¹ *Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком.*

²³² *Інтерв'ю з схм. Германом Ерманісом.*

²³³ *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком.*

²³⁴ *Інтерв'ю з схм. Германом Ерманісом.*

їх покликав, щоб перейти в інший, бо такі переходи некорисні.

З старцем Павлом було цікаво спілкуватися як з людиною, що багато пережила на своєму довгому віку, а до того ж – з досвідченим монахом. Отець навчав братів правильно ставитися до праці: радив виконувати доручену роботу якнайкраще і якнайшвидше. Брати згадують: *„Коли я робив так, як мені казав отець, то мені добре виходило, і це мені подобалося”*²³⁵, *„Коли, бувало, я мав якісь труднощі й не знав, як повестися, то пригадував, як у подібних ситуаціях діяв отець Павло, і так робив”*²³⁶.

Духовними дітьми старця Павла були монахині різних монастирів Української Греко-Католицької Церкви. Приклад монахинь Студійського Уставу свідчить, як у часи підпілля отець допомагав їм у нелегкому монашому житті. Ігуменя сестер-студиток Йосифа Вітер дуже поважала отця Павла і радо благословляла молодих монахинь, які йшли до нього на сповідь чи духовну розмову. Сестри приймали повчання отця з великим довір'ям. Багато вистраждавши в часи гонінь Церкви, він міг дати добру пораду тим, які також несли нелегкий хрест переслідувань.

У той час сестри мусли працювати у різних світських установах, приховуючи свій монаший стан, і це давалося їм нелегко. Духовна література була тоді недоступна, тому сестри часто записували духовні науки отця у зошит, і так складали собі цілі збірки. Отець ставився до сестер по-батьківськи, випитував, які вони відчують труднощі, в усьому допомагав, утішав, навчав. Ось деякі з повчань отця, записані у зошитах сестер: *„Не показуй, що ти монахиня, але поведься так, щоби Бог бачив, що ти мона-*

²³⁵ Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком.

²³⁶ Інтерв'ю зі схм. Серафимом Квиком.

хиня і Його обручниця... Що зробите в молодості, тим вам відповідь старість”²³⁷; „Пильнуйте, моліться, слухайте ігумену”²³⁸; „Щодня поручай себе опіці Божої Матері... Щодня дуже щиро молися – небагато, хоч би одне „Богородице Діво” – за те, щоби витримати до кінця... Від того моменту як пробудишся, старайся себе поконувати: відразу вставай з ліжка – тим здобудеш першу перемогу над дияволом. Коли перебореш себе зранку, то далі диявол не буде мати над тобою сили, бо вже ангел візьме тебе в свої руки”,²³⁹.

Монахині-студитки мусили заслужити дозвіл ігумені поїхати до отця. Сестри питали одна одну: „А чи була ти в отця?” – бо знали, що, побувавши в старця Павла, можна отримати багато корисних порад²⁴⁰. – „Ми згадуємо його з любов’ю і шаную, бо це таки був правдивий монах”²⁴¹.

Приходив до отця за порадами і греко-католицький парох о. Іван із Дори. Перед старцем Павлом можна було без остраху відкрити душу і сказати все. Він давав чіткі конкретні поради, бо не любив багато говорити. Коли про щось казав, що воно недобре, то так воно і було²⁴². Багато священників вважали себе духовними дітьми старця Павла. Для кожного він мав особисте слово повчання, благословення. Він любив своїх братів у священстві, радо вітав їх у своїй обителі, відвідував на їхніх парохіях, радів їхнім успіхам і переживав невдачі.

Семінаристи, найчастіше з духовних семінарій Івано-Франківська і Тернополя, відвідували старця Павла, коли

²³⁷ Інтерв’ю зі схм. Юлітою Похудай.

²³⁸ Інтерв’ю зі схм. Мокриною Пахолок, 27.01.2006, Львів.

²³⁹ Інтерв’ю зі схм. Хризантією Гнатів.

²⁴⁰ Інтерв’ю зі схм. Мокриною Пахолок.

²⁴¹ Інтерв’ю зі схм. Хризантією Гнатів.

потребували духовної підтримки, приймаючи відповідальні рішення. Один семінарист прийшов перед дияконськими свяченнями порадитися, чи одружуватися йому. Отець сказав: „Роби так, щоби після цього не жалів”²⁴³. Ще один семінарист відчув у своєму серці покликання до монашого життя. Після сповіді він запитав старця, як йому жити далі. Отець не відповів прямо: „*Йди до монастиря*”, – а розповів історію одного покликання – як прийшов до монашества один високоосвічений чоловік. Семінарист зрозумів, що ця „притча” про нього, і за якийсь час став монахом²⁴⁴.

У післярадянські часи, коли настала релігійна свобода, до отця Павла шикувалися черги людей – а це були вчені і неграмотні, судді й грабіжники, урядовці й робітники – всі, що хотіли через отця Павла, до якого мали велику довіру, примиритися з Господом і отримати Божу поміч.

З радістю чи з горем – люди йшли до отця. Він був дуже уважний, доброзичливий, справедливий. Багато людей вдячні йому за те, що він допоміг їм зберегти подружжя. Одна жінка вирішила розлучитися з чоловіком. Отець сказав, що коли її чоловік піде жити з іншою жінкою, то вона буде відповідальна за його гріх. Жінка залишилася зі своїм чоловіком і переконала його прийти на сповідь до отця Павла. Зустріч з ним радикально змінила цього чоловіка і його ставлення до сім’ї. Згадують про отця Павла й таке: „Він за нас молився, коли в нас були і хвороби, і незгоди. Його любов і настанови дотепер з нами. Завдяки отцеві в нашій родині тепер запанували любов, повага, взаєморозуміння”²⁴⁵.

²⁴² Відеозапис роковин смерті отця Павла, Дора-Яремче, 25.01.2002.

²⁴³ Інтерв’ю з ієрм. Венедиктом Алексійчуком.

²⁴⁴ Інтерв’ю з монахом Вірославом Викиштою, 1.02.2006, Унів.

²⁴⁵ Інтерв’ю з Мар’яною Полікарповою.

Отцева порада могла часом здивувати. Але якщо людина виконувала її з довір'ям до отця, з вірою в Бога, то шкодувати їй ніколи не доводилося. Одного разу до старенького отця прийшла просити поради вчителька з дорівської школи. Її чоловік почав пити – не допомагали ані прохання, ані сльози. Вчителька приступила до сповіді, отець записав на молитву за навернення її чоловіка і порадив: *„Купи йому горілки, постав перед ним, і нехай н'є”*. Жінка виконала цю пораду. Коли здивований чоловік запитав, що це означає, жінка відповіла, що так їй порадив отець-монах. Чоловік був дуже збентежений і зворушений, і від того моменту перестав пити²⁴⁶. Є й такий спогад: *„Коли було так важко, що, здавалося, виходу немає, я йшла до отця і розповідала йому про свою біду. А по розмові з отцем виявлялося, що та біда для мене – не біда, а добро. І вже йшла від отця здорова і весела”*²⁴⁷.

Отець Павло пояснював вірним, як важливо в церковному житті шанувати і слухати церковну владу. Він казав, що не годиться їздити до єпископа чи ігумена з вимогами змінити рішення церковної єрархії щодо парохіяльних священників або ієромонахів. А тих, хто таке робив, закликав до каяття і сповіді. Надміру активних жінок питав: *„Чи єпископ втручається до вашої господарки? Чи каже вам, коли маєте сапати?”*²⁴⁸ Старець мав добре почуття гумору, вмів і свої, і людські терпіння полегшувати жартами. Про радянську владу казав: вона така добра, що її не треба зачіпати – треба її остерігатися.

Перебуваючи в ув'язненні, отець журився тим, що суспільство все глибше і глибше потопає у гріхах. У своїх листах із тюрми він прохав людей, щоб вони каялися і

²⁴⁶ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 107.

²⁴⁷ Відеозапис роковин смерті отця Павла, Дора-Яремче, 25.01.2002.

²⁴⁸ Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк.

жили чесно²⁴⁹. В монастирі у своїх коротких проповідях отець закликав людей молитися Богові, стійко триматися віри, виконувати заповіді Божі, жити свято²⁵⁰.

Отець Павло дуже любив дітей. Йому було цікаво з ними, він дуже радів їхньому товариству. Діти до нього горнулися, бо відчували його любов. Отець учив дітей читати церковнослов'янською мовою, співати богослуження, церковні пісні, колядки (сам він дуже гарно співав). Після вечірні читав їм життя святих. Але не тільки це – отець відкривав перед дітьми не лише світ релігії; він навчав їх багатьох корисних речей, прищеплював любов до праці. Зокрема, учив дітей готувати їсти, обгортати богослужбні книги. Він і годував дітей, а бідним ще й додому давав²⁵¹. Перед тим як вертатися додому, вони підходили до отця по благословення і, радісні, йшли. Отець говорив з дітьми дуже просто, казав, щоб були чемними, вчилися, молилися, слухалися батьків, учителів. Все це він промовляв від серця, яке було наповнене Господнім Духом, а тому легко передавалося дітям²⁵².

У монастирі святого пророка Іллі в Дорі щодня сповідалося багато людей; найбільше духовних порад отець давав під час сповідей. У сповідальниці він цілком переображувався – куди й дівалися такі властиві йому запальність, різкість²⁵³. Він говорив цілком спокійно, без зайвої емоційності, ніколи не дивувався тому, що людина говорила про себе у сповіді, мав велике співчуття до каятника, не осуджував, а допомагав у спасінні, рятував грішника²⁵⁴.

²⁴⁹ Пор. *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком*.

²⁵⁰ Пор. *Інтерв'ю з Анною Якуб'як*.

²⁵¹ Пор. *Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком*.

²⁵² *Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком*.

²⁵³ *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком*.

²⁵⁴ *Інтерв'ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном*.

Люди відчували його щиру турботу і проймалися великою довірою до нього.

*„В отця Павла легко було сповідатися: на пам'ять приходили давно забуті гріхи, з'являлася відвага сказати Господеві про гріхи затаєні. За Божою благодаттю, він відчував душевний стан каянника, часто ставив саме таке запитання, яке допомагало виявити затаєний гріх”*²⁵⁵. Один семінарист прийшов сповідатися – вперше до отця Павла – і під час сповіді відчув, що гріхи *„самі почали з нього виходити”*. Він згадував і говорив те, про що вже й забув²⁵⁶. Отець Павло ставив людині питання і цим допомагав звільнитися від гріховного зла, можливо, й не висповіданих гріхів. Отець був глибоко духовною людиною, і Божа благодать сходила на того, хто в нього сповідався, і це допомагало звільнитися від гріхів²⁵⁷.

Після сповіді духовно оздоровлені люди раділи, відчували легкість на душі, духовне піднесення, щастя. Духовна дочка старця Павла згадує: *„Після сповіді мене наповнив такий дух бадьорости, що, здавалося, якби мала крила, то злетіла б понад горами. Це неможливо передати словами!”*²⁵⁸ Так Господь діяв через Святу Тайну покаєння, яку уділяв схиєромонах Павло. Він заохочував людей якомога частіше щиросердечно сповідатися, приймати Святе Причастя, відвідувати щонеділі церкву, ревно молитися, постити, всім прощати.

У радянські часи висповідатися в греко-католицького священика було непросто. Не можна було сповідати в лікарні. Якось хворі з яремчанської лікарні вирішили вночі поїхати в Дору до отця Порфирія висповідатися. Домовилися

²⁵⁵ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 107.

²⁵⁶ *Інтерв'ю з монахом Вірославом Викиштою.*

²⁵⁷ *Інтерв'ю з ієрм. Ігнатієм Голинським.*

²⁵⁸ *Інтерв'ю з Софією Іваніщак.*

з медсестрою, щоб вона їх відпустила, зібрали по 3 крб., щоб заплатити за машину, і о першій годині ночі п'ятнадцять осіб приїхали до монахів. Постукали в двері – отець Порфирій відчинив. Усіх хворих висповідав, і вони, щасливі, повернулися до лікарні. Отець був дуже радий за цих людей і подякував хворій на ім'я Сузанна, яка стала ініціатором і організатором цієї поїздки: „*Ти добре зробила, що привезла хворих людей*”. Для декого з них ця сповідь була першою і останньою, бо такі в лікарні й померли²⁵⁹.

Крім уділення святих тайн, отець Павло, у своєму старцеському служінні, допомагав людям особливими молитвами за оздоровлення. Він користувався літургійними молитвами, в основному читав їх зі старого требника, виданого в Унівському монастирі 1774 року²⁶⁰.

Про цілительську практику отця Павла варто сказати окремо. Це було служіння в Христовому винограднику, яке давало рясні плоди. Ісус Христос наказував апостолам, щоб вони не лише проповідували, але й оздоровлювали недужих, виганяли бісів і щоб давали те, що даром прийняли (Мт. 10,5-8).

Старець Павло, як його попередник старець Мирон, уніс свою лепту у відродження давньої традиції читання молитов зцілення. Требники УГКЦ, видані упродовж останніх чотирьохсот років, містять велику кількість таких молитов, що дають неабиякі потенційні можливості духовного і фізичного зцілення людей. Студійські старці у своєму служінні оживили ці молитви, оновили їх з урахуванням досвіду і потреб сьогодення.

Яку користь приносило Божій справі читання цих молитов? За благальними молитвами старця Павла, за вірою хворої людини зціляюча благодать сходила від мило-

²⁵⁹ *Інтерв'ю з Сузанною Бойчук.*

²⁶⁰ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 108.

сердного Господа й оздоровлювала людину як фізично, так і духовно. Ці молитви скріплювали християн у вірі, вносили в душу радість Христову, наповнювали силою для життя. А читання заклиналих молитов приносило звільнення від поневолюючих впливів демонічних сил, свободу в Господі, мир між людьми. За читання молитов зцілення над хворими отець не брав винагороди, а вдячним за оздоровлення, казав, щоб дякували Богові.

Отець Павло вважав, що найважливішою умовою зцілення людини в Господі є її покаяння. Перед читанням молитов він, розпитуючи про причини недуги, у сповіді детально з'ясовував прогрішення людини, щоб вона в щиросердному розкаянні за гріхи пообіцяла Богові змінити своє життя. При цьому отець просив хворих, щоб вони усім прощали і молилися за своїх кривдників.

Читання молитов за оздоровлення хворих відбувалося в монастирській каплиці, рідше – в церкві або в домівках хворих. *„Зігнутий до землі старенький ієромонах з довгою сніжно-білою бородою починає читати молитви зцілення. Люди з великим хвилюванням і увагою слухають тихі повільні слова, мовлені до Господа в молитві”*²⁶¹. Отець читав ці молитви по-старечому спокійно, без високих тонів, без зовнішніх ефектів²⁶².

Хворі тримали в руках запалені свічки. Старець кропив людей свяченою водою, а при потребі обкурював свяченим зіллям. Читав над хворими Святе Євангеліє – ті уривки, де йшлося про чудесні оздоровлення, які чинив Ісус Христос. Опісля на голову кожного хворого клав руки й хрест, тричі при цьому промовляючи: *„На кого руки положу – здоровий буде”*. Помазував благословенним елеєм чоло, очі, ніздрі, уста, вуха, груди, долоні рук

²⁶¹ Там само.

²⁶² Інтерв'ю зі схм. Атанасієм Сидораком.

кожного хворого. В кінці служби зцілення хворих отець уділяв благословення: поклавши на голову хворого епітрахиль і осіняючи його знаком святого хреста, промовляв: „*Нехай благословить тебе Господь із Сіону на все твоє життя*”. Тоді ще раз кропив свяченою водою і виголошував духовну науку про те, що християни мають жити в Господі, шукати зцілення лише в Церкві та в лікарів і не повинні ходити до ворожбитів, лжецілителей, які лише прикриваються церковною атрибутикою²⁶³.

Кожному хворому старець давав додому свячену воду, зібрану з різних чудотворних місць. Цією водою люди мали кропити свої домівки, щоденно потрохи пити, натирати нею хворі місця. Крім води, хворі отримували посвячене зілля. Від весни аж до пізньої осені люди збирали в лісах лікарські рослини і приносили їх до монастиря, отримуючи за свою працю відповідну винагороду. В монастирі монахи також вирощували лікарські рослини – переважно нагідки, мелісу, м'яту²⁶⁴. На свято Успення Пресвятої Богородиці або в день поспражденства все зілля зносили до каплиці, розкладали на підлогу і посвячували. Зазвичай чин посвячення зілля звершувало декілька священиків²⁶⁵. В одній з молитов у чині посвячення зілля священик просить Бога: „*У празник сей благословляємо, щоб вони принесли поміч людям, тваринам і звірині проти недуг, ран, лиходіяння, чарування, ворожби, укусів зміїних або інших шкідливих звірів і проти диявольських насмішок і хитрощів*”²⁶⁶. Це зілля мало подвійну цілющу силу – як природну, завдяки своїм властивостям, так і надприродну, оскільки було посвячене.

²⁶³ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 108–110.

²⁶⁴ *Інтерв'ю зі схм. Серафимом Квиком.*

²⁶⁵ *Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським.*

²⁶⁶ *Малий Требник*, Рим 1973, с. 320.

На великій вечірні з литією, яку відправляли в монастирі, завжди посвячували достатню кількість хліба, пшениці, олії, щоб можна було давати їх додому хворим²⁶⁷. Якщо хтось із людей, що приступали до помазування благословенною олією, не мав на грудях хрестика, отець Павло дарував, бо мав на такі випадки заздалегідь приготовлені й посвячені. Імена хворих записував, щоб молитися за них на Святій Літургії, під час акафисту, а бідним ще й давав гроші та продукти²⁶⁸.

До кожного хворого отець мав індивідуальний підхід: читав різні молитви над хворими, давав різні поради. Декому досить було висповідатися в отця Павла і отримати його благословення, над деким він читав молитви, а в кого був особливо тяжкий стан здоров'я, – над тими молився довше і казав приходити на молитви ще якусь кількість разів.

Ніхто не рахував зцілень від психо-соматичних недуг після того, як отець прочитав відповідні молитви, – вважалося, що так воно й має бути, коли молиться старець Павло. Узалежнені від алкоголю також отримували звільнення від своєї недуги, особливо, якщо самі того бажали, сповідалися, молилися. Один чоловік, який страждав від алкоголізму, прийшов до отця, коли той уже помирав, і просив про молитву. Щоправда, він і сам благав і молився зі сльозами на очах за своє звільнення. Благословення старця, його заступницька молитва зробили чудо – недуга відійшла, і чоловік той уже більше не п'є²⁶⁹. Люди, поневолені наркоманією, алкоголізмом, гріхами, пов'язаними із сексом, чи іншими злими пристрастями, потребують більше, ніж лише співчуття і зрозуміння.

²⁶⁷ *Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським.*

²⁶⁸ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

²⁶⁹ *Інтерв'ю з Галиною Радченко, 8.04.2005, с. Татарів-Яремче.*

Вони потребують когось, хто вніс би у їхнє життя міць Ісуса Христа²⁷⁰.

Отець Павло вважав, що для видужання хворої дитини необхідно, аби висповідалися її батьки. Він твердо на цьому наполягав і навіть радив батькам відбутися сповідь за ціле життя. Якось одна дитина впала в льох, налякала-ся і почала заїкатися. Після того, як висповідалися батьки і отець прочитав над дитиною молитви, дитина почала розмовляти нормально²⁷¹. За молитвами отця Павла виліковувалися також хворі на епілепсію – зазвичай після двох-трьох зустрічей²⁷². Бувало, що молитва старця Павла допомагала у випадках, коли нічим не могли зарадити лікарі²⁷³. Успішними були молитви отця за тих хворих, які, перебуваючи в лікарні, не могли безпосередньо приїхати до нього на молитви і просили помолитися за них „заочно”²⁷⁴. Отець Павло просив братів, особливо старенького брата Тадея, щоб вони були присутні на читанні молитов і допомагали своєю молитвою. Він запрошував братів до молитви в особливо важких випадках – коли людина була дуже важко хвора або сильно опанована злими силами²⁷⁵.

Одна жінка із Закарпаття, православна за конфесійною приналежністю, просила свого пароха, щоби дав їй благословення на поїздку до отця Павла в Дору на молитву, бо відчувала себе поневоленою злою силою. Священик не дозволив і сам почав читати над нею молитви на відігнання злої сили. Прочитавши їх, священник відчув на

²⁷⁰ I. McManus, *Uzdrowiająca moc sakramentów*, tłum. H. Bramska, Warszawa 1990, s. 89–90.

²⁷¹ *Інтерв'ю з Володимиром Чучманом.*

²⁷² *Інтерв'ю з Василем Марусином.*

²⁷³ *Інтерв'ю з Василем Голінеєм.*

²⁷⁴ *Інтерв'ю з Софією Іваніщак.*

²⁷⁵ *Інтерв'ю зі схм. Мироном Уніятюм.*

собі дію цієї сили і злякався. Тоді сам поїхав у Дору просити допомоги. Старець Павло погодився допомогти. Хворий в таких випадках роззувався, лягав ниць на підлогу, розпростершись хрестом. На руки і стопи хворого отець Павло покладав маленькі іконки, на спину – Євангеліє, а на нього – хрест, кропив свяченою водою себе і хворого, обкаджував свяченим зіллям і тихим благальним голо-сом починав читати молитви²⁷⁶. Багато християн православних конфесій вдячні йому за видужання від різних недуг.

Після сповіді, молитов зцілення і благословення отця Павла люди одразу відчували полегшу на душі та в тілі. Одна жінка після молитов отця сіла на лавку біля монастиря. Почалася злива, а вона собі сидить. Коли її запитали, чому вона не втікає від дощу, вона відповіла: *„Мені так легко, я така щаслива, я почувуюся здоровою...”*²⁷⁷

Злими силами можуть бути опановані місця, речі, тварини, це також може негативно впливати на здоров'я людини. І в таких випадках отець Павло допомагав людям. У рішенні Яремчанського народного суду від 1 серпня 1973 року стосовно отця Петра Чучмана зафіксовано: *„...дочка Мельника хворіла на епілепсію, і з ціллю її вилікувати, він приїхав освятити їхній будинок”*²⁷⁸. Люди просили, щоб отець молився за їхніх хворих, неспокійних чи буйних тварин. У требниках УГКЦ є молитви на такі випадки, і старець радо до них звертався і їх практикував. Одного разу отець допоміг чоловікові, який мав проблеми зі своїм стадом кіз. З якогось часу кози стали неслухняні, неспокійні – щойно після прочитання молитов у стаді запанував спокій²⁷⁹.

²⁷⁶ *Інтерв'ю зі схм. Дам'яном Мимриком.*

²⁷⁷ О. Приліп, *Молитви зцілення*, с. 113.

²⁷⁸ О. Приліп, Т. Мартинюк, *Монахи студити на Гуцульщині*, с. 36.

²⁷⁹ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

Господь вислуховував також молитви старця Павла за погоду. Він молився і сам, і разом з монахами²⁸⁰, і з мирянами. Коли в Дорі стояла негода, не один раз упродовж року люди приходили до отця з проханнями молитися за добру погоду. Якось, коли дощ лив уже декілька днів поспіль, а хмари так густо заволокли небо, що не було жодного просвітку, отець Павло перед Святою Літургією сказав людям, що сьогодні будуть молитися до Господа за погоду. Ще Літургія не закінчилася, як на небі уже світило сонце, земля запарувала і невдовзі багато води вже й висохло²⁸¹. У цьому ж наміренні, доброї погоди, отець роздавав милостиню і постив. Особливо це практикувалося перед храмовим празником святого пророка Іллі – і завжди на празник була гарна погода. Люди дякували Господеві, святому пророкові Іллі, а також отцеві Павлові, який випросив цієї благодаті.

Упродовж усього свого життя отець Павло робив людям добро, згідно з навчанням Святого Письма, де написано: *„поки маємо час, робім добро всім, а зокрема рідним у вірі”* (Гал. 6, 10). На Гуцульщині вірні щедро допомагали монахам: приносили харчі, давали гроші на Служби Божі, на молитви. Усім цим добром отець Павло ділився з ближніми: у період нестачі і голоду він возив харчі братам-монахам, зокрема до Унева²⁸², архімандритові Никанору в Якторів, сестрам-студиткам до Перемишлян, у Якторів та багатьом іншим. Він приїжджав з важкою валізкою і сумкою, наповненими продуктами, які були тоді дуже дорогі, та й купити їх було нелегко. Питав братів, кому ще треба допомогти²⁸³. Отець Павло привозив з Кар-

²⁸⁰ Інтерв'ю зі схм. Дам'яном Мимриком.

²⁸¹ Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.

²⁸² Інтерв'ю з Юлією Чучман, 1.02.2006, Унів.

²⁸³ Інтерв'ю з схм. Хризантією Гнатів.

пат багато інтенцій на Служби Божі, передавав їх ієромонахам-студитам, і вони мали на що жити²⁸⁴. Коли в Яремче померла сестра Єремія, і сестри-монахині почали журитися про домовину для померлої, раптом під'їхала машина з домовиною. Люди пояснили, що отець Павло віддав свою, приготовану для себе²⁸⁵. Ще три домовини він віддав бідним – з тих, що був приготував для себе.

Люди називали брата Порфирія, пізніше отця Порфирія, популярним на Гуцульщині словом „добродій”: „Його називали добродієм, бо він людям робив добро”²⁸⁶. Він почувався щасливішим, коли давав, ніж коли брав (див. Ді. 20, 35). Отець щедро роздавав людям милостиню²⁸⁷. Убогі постійно приходили до нього. На заупокійні богослуження, парастаси люди жертвували харчі. Бідні чекали, коли закінчатся молитви, бо знали, що отець віддасть харчі їм²⁸⁸.

Хоч отець не був парохом і не ніс відповідальності за людей на цій території, але він знав убогих, калік, знав, кому і коли потрібна допомога²⁸⁹. Отець і сам відносив допомогу, і доручав братам, сестрам-монахиням чи світським людям. У листі, написаному з ув'язнення до Івана Федорчука, який часто приходив до студитів, отець Порфирій просить, щоб той заопікувався сліпим чоловіком, який самотньо жив у Яремчі, високо на горі. Також з в'язниці отець вислав гроші, щоб купити тому чоловікові одяг на зиму, просив, щоб не забували носити йому їжу²⁹⁰.

²⁸⁴ *Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським.*

²⁸⁵ *Інтерв'ю з схм. Хризантією Гнатів.*

²⁸⁶ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

²⁸⁷ *Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.*

²⁸⁸ *Інтерв'ю зі схм. Сергієм Петруком.*

²⁸⁹ *Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком.*

²⁹⁰ *Інтерв'ю з Іваном Федорчуком.*

Старець Павло давав милостиню потребуючим, жертвуючи їй на славу Божу, на добро людей, яким подавав, у намірі перепрошення за гріхи, в намірі допомоги в доброму ділі, а також за душі померлих – гуцули в такому випадку кажуть, що дав “*за простибі*”. В монастирі завжди було що дати потребуючим, бо Господь щедро благословив усім, чого потребували люди.

Отець Павло гостинно приймав монахів з інших монастирів, хворих, подорожуючих – всіх, хто приїжджав до нього. Як Авраам прийняв трьох подорожніх, а виявилось, що це Господь (Бут. 18, 1-8), так отець Павло пригощав людей, служачи їм, як самому Христу Господу. Скільки б монахів не приїхало до нього, він насамперед казав накривати на стіл, щоб з дороги нагодувати гостей. Це ніколи не було для нього тягарем, а завжди – радістю²⁹¹, і все, що було в кухні, – отець подавав братам²⁹². Юнака, який вирішив вступати до монастиря і мав удосвіта виїжджати, за благословенням отця Павла, до Святоуспенської Унівської лаври, о 5-й годині ранку в кухні вже чекав готовий сніданок. Хлопець здивувався, а отець Павло сказав: „*Їж, бо ти їдеш в дорогу*”²⁹³. Якось до отця прийшла з лікарні хвора на ім'я Марія. Вона дуже втомилася від подорожі й сіла в каплиці, щоб перевести дух, бо не могла говорити. Отець спершу нагодував жінку, а тоді вислухав розповідь про її недугу. Потім помолився над нею, і до лікарні жінка повернулася вже здоровою. Лікарі радили їй не їхати відразу додому, а закінчити курс лікування. Але вона почувалася добре й поспішала до своїх малих дітей, і після цього вже не лікувалася в лікарні²⁹⁴.

²⁹¹ *Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком.*

²⁹² *Інтерв'ю з ієрм. Ігнатієм Голинським.*

²⁹³ *Інтерв'ю з схм. Сергієм Петруком.*

²⁹⁴ *Там само.*

Відійшовши з цього світу, отець Павло залишив по собі добру пам'ять. З теплом і шаную згадують люди його поради, молитви, чеснотливе життя. Один чоловік, якого отець Павло вчив кравецької справи, в глибокому розчуленні поцілував руку молодому монахові і пояснив, що робить це на знак вдячності своєму вчителю-монахові.

Багато людей приходило до отця Павла під час його земного життя, багато приходять тепер на його могилу. Тут завжди можна застати людей, які моляться. Це монахи з Унівської лаври, паломники з різних куточків нашої землі. Вони просять помочі й заступництва, моляться на славу Божу і на добро душі старця Павла.

Старенька гуцулка на ім'я Анна, яка вже не може сама приїхати на могилу отця, просить інших, щоб помолилися за неї на його могилі. Щовечора вона цілує, немов ікону, фотографію отця, і молиться за нього і до нього²⁹⁵. А гуцулка Василина всім розповідає, що старець допомагає їй і після своєї смерті так само, як допомагав за життя²⁹⁶.

Плоди духовної праці старця Павла щедро розсіпані серед нас. Його подвижницьке монаше життя, молитви, пости, милостині, відіграли велику роль у тому, що Господь покликав на служіння у своєму винограднику багато вибраних осіб. Серед них лише з Дори УГКЦ отримала двох єпископів – владик Василя Семенюка та Василя Івасюка, численних ієромонахів, священників, монахів і монахинь. Не один десяток тих, що сьогодні служать Богові, завдячують цим отцеві Павлові. Не злічити вдячних йому за духовні й тілесні оздоровлення. Духовні діти отця Павла любили його, коли він ще жив на землі, і ця любов у їхніх серцях не маліє після його смерті.

²⁹⁵ *Інтерв'ю з Анною Якуб'як.*

²⁹⁶ *Інтерв'ю з Василиною Панько.*

ДОДАТОК

У цьому додатку вміщено фотографії згаданих осіб та місць, а також копії документів, про які йде мова в книзі.

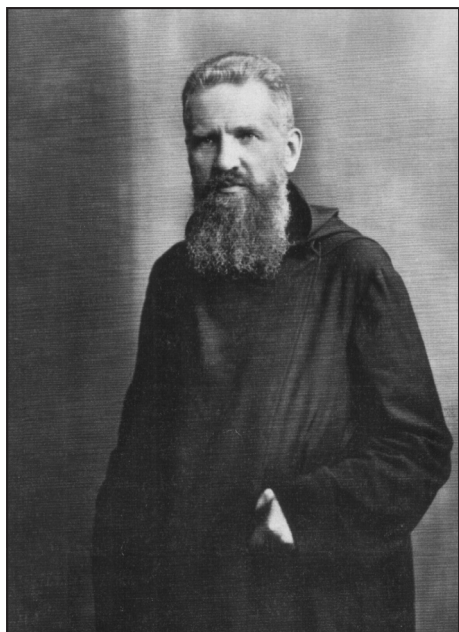
Список ілюстрацій

1. Митрополит Андрей та Ігумен Климентій Шептицькі, відновителі Студійського чернецтва в Україні.
2. Митрополит Андрей та Ігумен Климентій в оточенні братів-монахів і хлопців із сиротинця.
3. Церква св. пророка Іллі в Дорі.
4. Іерм. Мирон Деренюк, настоятель монастиря св. пророка Іллі з 1946 по 1979 рік.
5. Батьки Томко і Олена (угорі) та родина отця Порфирія.
6. Брат Порфирій зі своїми учнями. Дора, 1938 р.
7. Ієромонах Мирон на монастирському подвір'ї під час сінокосу.
8. Іерм. Атанасій, іерм. Порфирій, іерм. Юрій (*ігумен*), схм. Онисим, в Дорі (*зліва направо*).
9. Ієром. Порфирій з дітьми смт Делятин після Першої Сповіді та Урочистого св. Причастя (1968 р.). *Цю фотографію було використано у судовому процесі проти отця.*
10. Іерм. Порфирій зі студійського підпільного монастиря, м. Яремча, 1960-і роки.
11. Катакомбна Церква. Зліва направо: ієром. Севастіян Дмитрух, с. Никифора Бабій, с. Олена Мацьків, владика Юліан Вороновський, о. Володимир Чучман, ієром. Володимир (Василь) Вороновський, ієром. Олександр Приліп. м. Яремче, кінець 1980-х рр.
12. Процесійний похід. Урочисте відриття монастирського храму св. пророка Іллі в Дорі, 25 січня 1990 року.
13. Сестра Йосафата ЧСВВ, яка готувала дітей до першої сповіді і щоденно помагала в богослужіннях отцеві Порфирію в часи підпілля.
14. Обитель св. пророка Іллі в Дорі.
15. В монастирі св. пророка Іллі в Дорі. Зліва направо: ієром. Никанор, ігумен Венедикт, схм. Мирон, схм. Тадей, ієром. Самуїл.

16. Ієром. Олександр, схм. Тадей і сестри ЧСВВ біля монастирської церкви в Дорі.
17. Отець Порфирій молиться Ісусову молитву.
18. Зліва направо: ієром. Олександр, ієром. Порфирій, о. Мирослав та парафіяни на богослужінні в каплиці Покрови Пресвятої Богородиці. м. Яремче, 1996 р.
19. Ієрм. Порфирій серед греко-католицького священства та прочан на відпусті в Зарваниці, 1996 рік.
20. Ієрм. Порфирій у процесійній ході на Св. Літургію в Зарваниці, 1996 рік.
21. Село Дора. Ієрм. Порфирій оглядає монастирські угіддя.
22. Старець Павло сповідає.
23. Ієрм. Порфирій у каплиці, в якій упродовж періоду гоніння Церкви відправлялися богослужіння.
24. Старець Павло благословляє брата Тадея, з яким прожив в монастирі в Дорі з 1979 по 2001 рік.
25. Схм. Мирон, ієрм. Порфирій, ієрм. Олександр у Зарваниці (*зліва направо*).
26. Ієрм. Олександр, п. Богдан Галюк та ієрм. Порфирій у реколекційному домі монахів студитів у м. Яремчі (*зліва направо*).
27. Ієрм. Порфирій серед дітей.
28. Отець Павло у святилищі церкви св. пророка Іллі в Дорі.
29. Чин уділення великої схими ігуменом Севастіаном.
30. Старець Павло в останні роки життя.
31. Панахида за померлого схієромонаха Павла в Дорі.
32. Прощання схм. Тадея з старцем Павлом.
33. Похоронна процесія на чернечий цвинтар в Уневі.
34. Монаший цвинтар на Чернечій горі в Уневі. Місце спочинку старця Павла, 27 січня 2001 року.
35. Могила старця Павла (2010 р.)

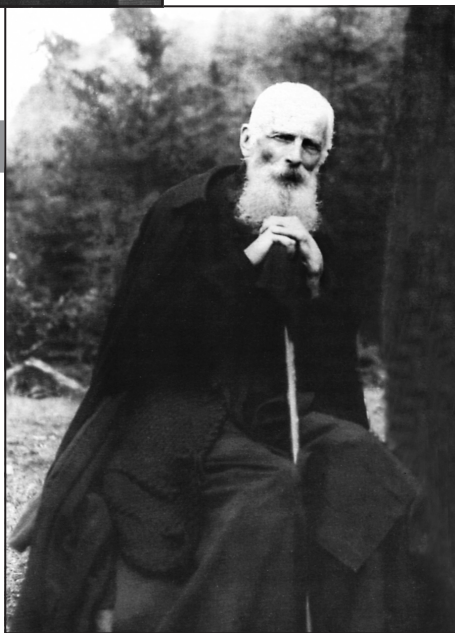
Документи вироків суду:

36. Вирок суду 1968 року.
37. Ухвала Судової колегії 1968 року.
38. Вирок суду 1973 року.
39. Довідка про реабілітацію.

1.

*Митрополит
Андрей
та Ігумен
Климентій
Шептицькі,
відновителі
Студійського
чернецтва
в Україні.*

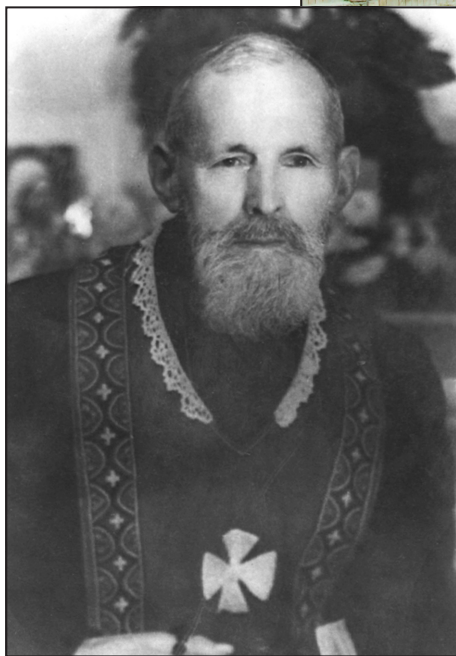

2.

Митрополити Андрей та Ісумен Климентій в оточенні братів-монахів і хлопців із сиротинця.

3.

*Церква
св. пророка Іллі
в Дорі*

4.

*Ієрм. Мирон
Деренюк,
настоятель
монастиря
св. пророка Іллі
з 1946 по
1979 рік.*

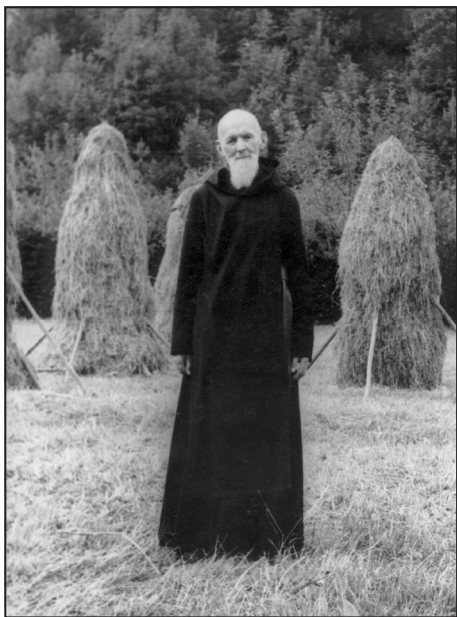
5.

Батьки Томко і Олена (угорі) та родина отця Порфирія.

6.

Брат Порфирій зі своїми учнями. Дора, 1938 р.

7.

*Ієромонах
Мирон на
монастирському
подвір'ї під
час сінокосу.*

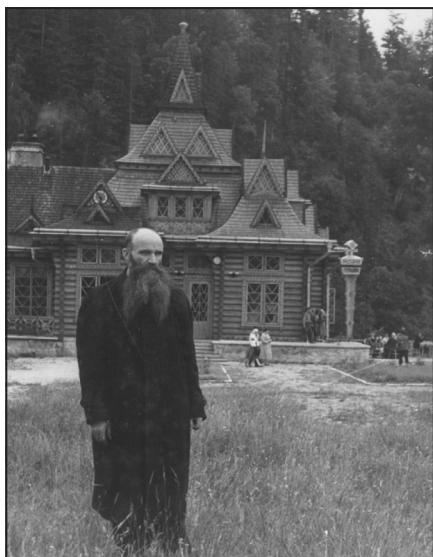
8.

*Ієрм. Атанасій,
ієрм. Порфирій,
ієрм. Юрій (ігумен),
схм. Онисим,
в Дорі
(зліва направо) .
У час підпілля.*

9.

*Ієром. Порфирій з дітьми смт. Делятин після Першої Спо-
віді та Урочистого св. Причастя (1968 р.). Цю фотогра-
фію було використано у судовому процесі проти отця.*

10.

*Ієром. Порфирій
зі студійського
підпільного
монастиря,
м. Яремча,
1960-і роки.*

11.

*Катакомбна Церква. Зліва направо: ієром. Севастіян
Дмитрух, с. Никифора Бабій, с. Олена Мацьків, владика
Юліан Вороновський, о. Володимир Чучман, ієром. Воло-
димир (Василь) Вороновський, ієром. Олександр Приліп.
м. Яремче, кінець 1980-х рр.*

12.

Процесійний похід. Урочисте відкриття монастирського храму св. пророка Іллі в Дорі, 25 січня 1990 року.

13.

Сестра Йосафата ЧСВВ, яка готувала дітей до першої сповіді і щоденно помагала в богослужіннях отцеві Порфирію в часи підпілля.

14.

Обитель св. пророка Іллі в Дорі.

15.

*В монастирі св. пророка Іллі в Дорі.
Зліва направо: ієром. Никанор, ігумен Венедикт, схм. Ми-
рон, ієром. Августин, схм. Тадей, ієром. Самуїл.*

16.

Ієром. Олександр, схм. Тадей і сестри ЧСВВ біля монастирської церкви в Дорі.

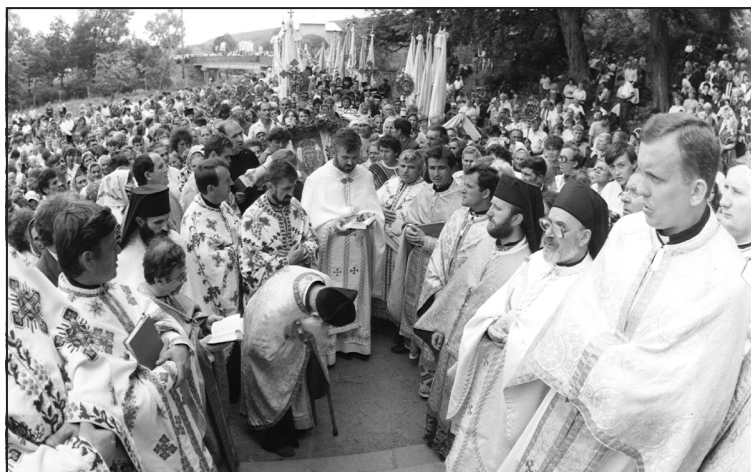
17.

*Отець Порфирій
молиться
Ісусову молитву.*

18.

Зліва направо: ієром. Олександр, ієром. Порфирій, о. Мирослав та парафіяни на богослужінні в каплиці Покрови Пресвятої Богородиці. м. Яремче, 1996 р.

19.

Ієрм. Порфирій серед греко-католицького священства та прочан на відпусті в Зарваниці, 1996 рік.

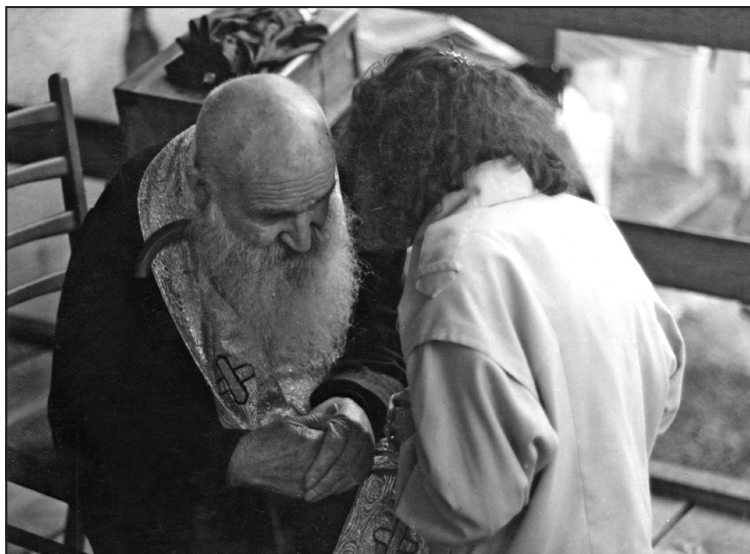
20.

Ієрм. Порфирій у процесійній ході на Св. Літургію в Зарваниці, 1996 рік.

21.

Село Дора. Ієрм. Порфирій оглядає монастирські угіддя.

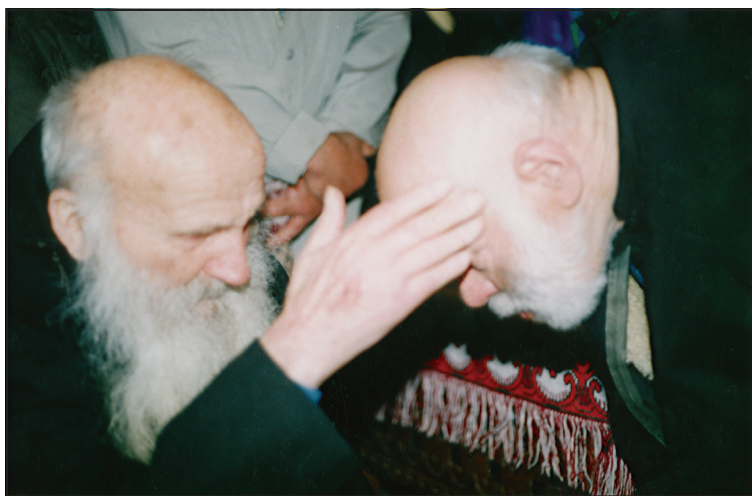
22.

Старець Павло сповідає.

23.

Іерм. Порфирій у каплиці, в якій упродовж періоду гоніння Церкви відправлялися богослужіння.

24.

Старець Павло благословляє брата Тадея, з яким прожив в монастирі в Дорі з 1979 по 2001 рік.

25.

Схм. Мирон, ієрм. Порфирій, ієрм. Олександр у Зарваниці (зліва направо).

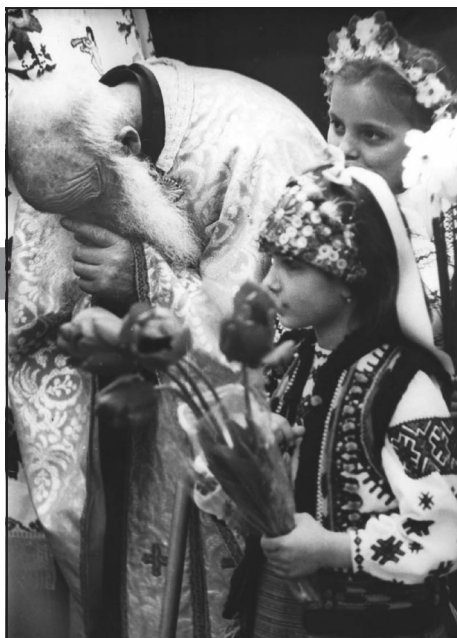

26.

Ієрм. Олександр, п. Богдан Галюк та ієрм. Порфирій у реколекційному домі монахів студитів у м. Яремчі (зліва направо).

27.

*Ієрм. Порфирій
серед дітей.*

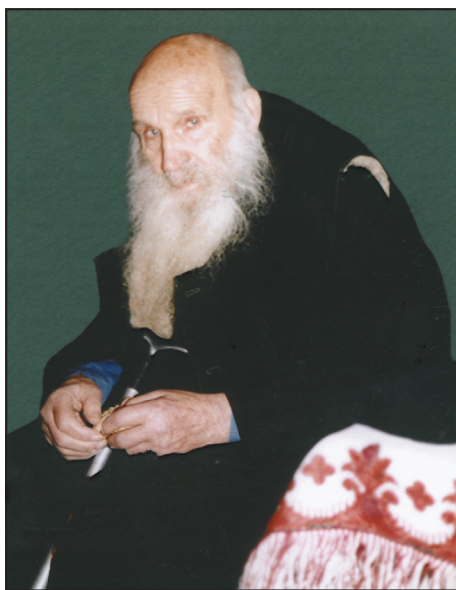
28.

Отець Павло у святилищі церкви св. пророка Іллі в Дорі.

29.

*Чин уділення
великої схими
ігуменом
Севастіаном.*

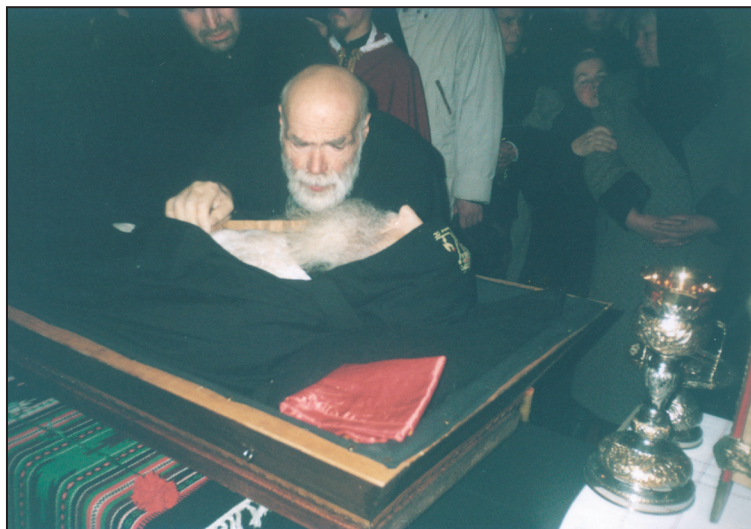
30.

*Старець Павло
в останні роки
життя.*

31.

Панахида за померлого схиєромонаха Павла в Дорі.

32.

Прощання схм. Тадея з старцем Павлом.

33.

Похоронна процесія на чернечий цвинтар в Уневі.

34.

*Монаший цвинтар на Чернечій горі в Уневі.
Місце спочинку старця Павла, 27 січня 2001 року.*

35.

Могила старця Павла (2010 р.)

В И Р О К

ІМ'ЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ
РЕСПУБЛІКИ

Ішовт мр 1968р. НАРОДНИЙ СУД Львівського
району Івано-Франківської області
слова назва суду
складі: головуєчого — народного судді Колішор О. Ф.
народних засідателів { Шиндр Б. Ю.
Іванова Н. М.
при секретарі Жисе О. М.
з участю прокурора Чушанко В. Д.
громадського обвинувача —
та адвокатів Кубіна
—
защитного захисника —

вчиняючи у відкритому судовому засіданні в місті Львів
справу про обвинувачення Кубіна Петра Тимофійовича
27 травня 1968 року карарешення,
уроженець с. Митків Терешків-
Львівського району, Львівської області;
 мешкоєць м. Івано-Франківська обл.,
вул. Леніна
№ 124, Львівського району,
Івано-Франківської області;
Українець, освіта 5 класів, неоруч-
жений, не суджений, не працює.
працював до 1959 року кравцем
швейної армії м. Франка, 4-й сес.
по ст. 138 ч. 2 КК УРСР
Встановив:

Підсудний Кубіна Петро
Тимофійович починаючи з кінця 1966
року порушував закони про
відраєшення черквн від держав-
них шкіл від черквн. Це пору-

ВИРОК
ІМ'ЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

22 жовтня 1968 року

Народний суд Надвірнянського району Івано-Франківської області

<i>в складі:</i>	<i>головуючого – народного судді</i>	<i>Кочмар О.І.</i>
	<i>народних засідателів</i>	<i>Шнидя Г.Ю.,</i> <i>Іванова А.М.</i>
	<i>при секретарі</i>	<i>Флис О.М.</i>
	<i>з участю прокурора</i>	<i>Циганика В.Д.,</i>
	<i>адвоката</i>	<i>Чубіна П.К.</i>

Розглянувши у відкритому судовому засіданні в м. Надвірна справу про обвинувачення Чучман Петра Томовича, 27 травня 1906 року народження, уродженець с. Міжгір'я Перемишлянського району Львівської області, мешканець м. Яремча, вул. Леніна, №127, Надвірнянського району Івано-Франківської області, українець, освіта 5 класів, не одружений, не суджений, не працює, працював до 1959 року кравцем швейної артілі м. Яремча, громадянин СРСР, за ст. 138 ч. 2КК УРСР

встановив:

Підсудний Чучман Петро Томович, починаючи з кінця 1966 року порушував закони про відокремлення церкви від держави і школи від церкви. Це порушення полягало в наступному:

Підсудний Чучман з 1966 року виступав в якості священника-уніата і з того часу систематично організовував і проводив у своєму будинку і в будинках віруючих релігійні зборища, на яких відбувалися богослужіння і проголошення проповідей по греко-католицькому обряду.

Літом 1967 року підсудний організував у будинку Клим'юк Параски Олексіївни вивчення неповнолітніми релігійних молитов, а потім провів їхню сповідь і причащення.

Систематичне проведення підсудним у своєму будинку і в будинках окремих уніатів богослужінь сприяло збудженню релігійних марновірств у населення, в результаті чого на зборища зби-

ралися не тільки жителі м. Яремча, але й навколишніх сіл Івано-Франківської, Чернівецької і Тернопільської областей.

15 лютого 1968 року підсудній Чучман організував у своєму будинку богослужіння, на яке з'явилося близько 100 осіб.

Крім того, підсудній хрестив дітей, вінчав молодих, охрещував будинки окремих громадян, за що отримував від останніх гроші та продукти, які повертав у свою користь.

Підсудній вину частково визнав та пояснив, що з кінця 1968 року він виступав як священик-католик, що у своєму домі організовував богослужіння, але нікого не запрошував, а люди самі приходили, богослужіння відправляв у греко-католицькому обряді.

Літом 1967 року в будинку гр. Клим'юк проводив богослужіння, на яке прийшли діти, однак дітей не сповідав і не причащав, лише з ними сфотографувався.

В лютому 1968 року у своєму будинку сповідав людей, а богослужіння відправляв священик Деренюк. Що іноді дехто з громадян приносив якісь продукти, однак рідко. Що за сповідь він грошей не брав, а гроші лише брав з тих осіб, які його викликали д хворого, і то – хто скільки дав, він суми не називав.

Вина підсуднього доведена матеріалом справи, речоим доказом, вилучною літературою, свічками в кількості 810 штук, фотографією, на якій підсудній сфотографований з неповнолітніми дітьми, показами свідків. Неповнолітні Клим'юк Г.В., Пітчук В.М., Старунчак М.В., Савчук Н.П., Мисбк М.М., Вацук М.Д., які ствердили, що літом 1967 року були присутні на богослужінні в будинку гр. Клим'юк Параски, де підсудній перевіряв зання у дітей молитов, навчав їх молитов, сповідав їх, причащав, а потім вони з ним сфотографувалися для пам'яті.

Свідки Ясінська, Клим'юк П. О. та інші ствердили, що дійсно літом 1967 року вони були на богослужінні, яке відправляв підсудній в будинку Клим'юк П.О., що там були неповнолітні діти, богослужіння підсудній проводив на греко-католицькому обряді, присутні сфотографувалися з підсуднім.

Свідки Платко Е.В., Марчук Г. У. ствердили, що підсудній прийшов до Марчук Марії хрестити дитину і Платко була хресною мамою, що це було в 1968 році.

Свідки Романюк, Герасимчук, Івасюк, Гнип'юк та ряд інших ствердили, що ходили до дому підсудного на богослужіння, яке відправлялося у греко-католицькому обряді, що 15.02.1968 дому підсудній сповідав людей у себе вдома, людей було багато.

Свідок Тимчук Е.М. стверджує, що вона ходила на богослуження до дому підсудного, приносила йому молоко.

31 серпня 1968 року в судовому засіданні нарсуду м. Яремча свідки Озарович Я., Косило В., Ознович М., Баюрак, Глинська А. ствердили, що підсудній систематично проводив на протязі останніх років богослужіння по католицькому обряду у своєму будинку, куди вони сходилися і куди збиралося багато людей як дорослих, так і дітей. 15 лютого 1968 року в будинку підсудного на богослужінні було близько 100 осіб.

Дії підсудного кваліфіковані по ст. 138 ч. 2 КК УРСР.

При обранні покарання суд враховує небезпеку вчиненого злочину, особу винного, його похилий вік, те, що притягається до відповідальності вперше, часткове визнання вини.

Підсудній повинен відбувати міру покарання в колонії загального режиму, поскільки позбавляється волі вперше.

Керуючись ст. ст. 323, 324 КПК УРСР

засудив:

Чучман Петра Тимовича визнати винним по ст. 138 ч. 2 КПК УРСР та покарати на 2 (два) роки позбавлення волі в колонії загального режиму.

Міру запобіжного заходу внаслідок набуття вироку законної сили замінити з підписки про невиїзд на взяття під варту, взявши під варту із залу судзасідань. Відбуття міри покарання рахувати з часу взяття під варту.

Речові докази по справі – релігійну літературу згідно списку вилучення і 810 штук парафінових свічок конфіскувати.

Вирок може бути оскаржений до Івано-Франківського облсуду протягом 7 діб від часу вручення копії засудженому.

Нарсуддя

Кочмар О.І.

нарсуддів

Шнидя Г.Ю., Іванова А.М.

З оригіналом згідно

Голова Надвірнянського району суду Гураш М.В.

Справа №22-539 1968,р
Категорія ст.138 ч2 КК УРСР

Головуючий 1-інстанції Кочмар О.І
Доповідач Тимків Є.Д.

УХВАЛА ІМ'ЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

1968 року листопада „18” дня Судова колегія в кримінальних справах Івано-Франківського Обласного суду, в складі:

Головуючого	Багиленко І.І.
Членів суду	Тимків Є.Д.
	Савченко Н.М.
з участю прокурора	Васюренко С.І.
адвоката	Чубіна П.К.

розглянувши у відкритому судовому засіданні в м. Івано-Франківську кримінальну справу за касаційною скаргою адвоката Чубіна П.К. в інтересах засудженого Чучмана Петра Хомовича на вирок народного суду Надвірнянського району від 22 жовтня 1968 року.

Цим вироком Чучман Петро Томович, 27 травня 1906 року народження, уродженець с. Міжгір'я Перемишлянського району, Львівської області, українець, безпартійний, з освітою 5 класів, не одружений, до 1959 року працював кравцем швейної артілі м. Яремча, в час вчинення злочину ніде не працював, не військовозобов'язаний, раніше не суджений, громадянин СРСР. – засуджений по ст. 138 ч.2 КК УРСР на 2 роки позбавлення волі з відбуттям у виправно-трудовій колонії загального режиму.

Міру запобіжного заходу Чучману П.Т. змінено з підписки про невиїзд на тримання під вартою і початок відбуття покарання постановлено рахувати з 22 жовтня 1968 року.

Речові докази – релігійну літературу і 810 парафінових свічок після вступу вироку в законну силу постановлено конфіскувати.

Чучман П.Т. визнаний винний і засуджений за те, що починаючи з 1966 року порушував закони про відокремлення церкви від держави і школи від церкви.

Порушення вище вказаних законів полягало в тому, що Чучман П.Т., починаючи з 1966 року став виступати в якості священника-уніата і з цього часу систематично організовував і проводив в своєму будинку релігійні зборища, де відбувалося відправлення богослужіння і проголошення проповідей по греко-католицькому обряду.

Літом 1967 року Чучман П.Т. організовував в будинку Клима Параски Олексіївни вивчення релігійних молитов неповнолітніми, а потім провів їх сповідь і причащення.

Систематичне проведення богослужіння по греко-католицькому обряду сприяло тому, що на ці богослужіння збирались не тільки жителі м. Яремча але і навколишніх сіл Івано-Франківської, Чернівецької і Тернопільської областей.

15 лютого 1968 року засуджений організовував в своєму будинку богослужіння, на яке зійшлося біля 100 віруючих.

Крім вище вказаних дій Чучман П.Т. хрестив дітей, вінчав молодих, посвячував будинки, за що від окремих громадян одержував гроші і продукти харчування.

В касаційній скарзі в інтересах засудженого Чучмана П.Т. адвокат Чубін П.К. вважає, що дії його підзахисного треба було кваліфікувати по ч. 1 ст. 138 КК УРСР.

Оскільки в судовому засіданні було встановлено, що на богослужінні, яке проводив Чучман П.Т. діти були тільки один раз і після цього разом з ним сфотографувалися, що богослужіння Чучман П.Т. проводив тільки з одною групою віруючих. Адвокат просить перекваліфікувати дії його підзахисного на ч.1 ст. 138 КК УРСР, у межах санкції якої і визначити йому покарання.

Вислухавши доповідача Тимків Є.Д., адвоката Чубіна П.К. який підтримав мотиви своєї касаційної скарги, висновок прокурора Васюренко С.І. про залишення вироку без зміни, перевіривши матеріали справи, судова колегія

встановила:

Касаційна скарга адвоката Чубіна П.К. в інтересах засудженого Чучмана П.Т. не підлягає до задоволення. Вина засудженого Чучмана П.Т. в порушенні законів про відокремлення церкви від держави і школи від церкви доведена в судовому засіданні частковим визнанням її ним самим, показаннями свідків, речовими доказами та іншими матеріалами справи.

Засуджений Чучман П.Т. дав показання суду про те, що він, починаючи з 1966 року, щоденно проводив в своєму будинку богослужіння по греко-католицькому обряду, що на богослужіння збиралась різна кількість віруючих, а 15 лютого 1968 року їх було близько 80, що в будинку Клим'юк Параски він провів сповідь і причащення 20 неповнолітніх дітей і декількох жінок.

Показаннями свідків Савчук Н., Клим'юк П., Турчиняк В., Питчук В., Вацик М. встановлено, що літом 1967 року засуджений Чучман П.Т. організував і провів в будинку Клим'юк П.О. вивчення молитв з неповнолітніми, яких було понад 20 осіб. Потім засуджений сповідав і причащав неповнолітніх, вручав кожному з них маленьку ікону, фотографувався з ними.

Свідки Романюк, Герасимчук, Івасюк, Гнип'юк ствердили що ходили на богослужіння, які засуджений відправляв в своєму будинку по греко-католицькому обряду, що 15 лютого 1968 року людей на богослужінні було багато. Свідки Озорович, Косило, Глинська та інші ствердили, що 15 лютого 1968 року на богослужінні яке проводив засуджений, було близько 100 осіб, в тому числі дітей.

Свідок Тимчук Є.М. ствердила, що вона ходила на богослужіння, які відправляв засуджений в своєму будинку, приносила йому молоко.

Злочинні дії Чучмана П.Т. правильно кваліфіковані по ст. 138 ч. 2 КК УРСР, оскільки вони виразилися в організаційній діяльності, спрямованій на порушення законів про відокремлення церкви від держави і школи від церкви.

При визначенні Чучману П.Т. покарання народний суд врахував суспільну небезпеку вчиненого ним злочину, його особу, похилий вік, першу судимість.

Підстав для зниження Чучману П.Т. покарання судова колегія не знаходить, а тому керуючись ст.ст. 363, 364, 378 КПК УРСР

ухвалила:

Касаційну скаргу адвоката Чубіна П.К. в інтересах засудженого Чучмана Петра Хомовича залишити без задоволення, а вирок народного суду Надвірнянського району від 22 жовтня 1968 року відносно Чучмана П.Т. без зміни.

Головуючий
Члени суду

підпис
підписи

Багиленко І.І.
Тимків Є.Д.
Савченко Н.М.

З оригіналом згідно
Голова Надвірнянського
районного суду

Гураш М.В.

38.

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ УКРАИНСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

1 августа 1973 г.

Народный суд Яремчанской постоянной сессии Ивано-Франковской области в составе:

*председательствующего – народного судьи
народных заседателей*

Чурикова А.Я.
Улицкого В. В.,
Нимчука М.И.
Резановой Т.А.
Лубей И.М.
Дзюбей В.И.

*при секретаре
с участием прокурора
и адвоката*

рассмотрев в открытом судебном заседании в г.Яремча дело по обвинению ЧУЧМАНА ПЕТРА ТОМОВИЧА, 27 мая 1906 г. рож-

дения, уроженца с. Межгорье Перемышлянского района Львовской области, беспартийного, украинца, жителя г.Яремча ул.Ленина, 142, Надворнянского района Ивано-Франковской области, образование 5 классов, не работающего, судимого народным судом Надворнянского района 22 октября 1968 г. к 2 годам лишения свободы, условно-досрочно освобожденного 17 ноября 1969 г., гражданина СССР, по ст.138 ч.11 УК УССР, –

установил:

Подсудимый Чучман в ноябре 1969 г. был условно-досрочно освобожден из мест лишения свободы, т.к. осуждался по ст.138 ч.11 УК УССР за нарушение законов об отделении церкви от государства и школы от церкви.

Возвратившись из мест лишения свободы, подсудимый не стал на путь исправления, а вновь стал продолжать нарушать законы об отделении церкви от государства, совершал обманные действия с целью возбуждения религиозных суеверий у населения.

Так, в августе 1970 г. подсудимый Чучман прибыл в с. Черные Ославы Надворнянского района в жилой дом гр. Мельника Дмитрия Николаевича, дочь которого Анна болеет эпилепсией.

Для проведения богослужения подсудимый взял с собой 1 бутылку “священной” воды, крест, 4 молитвенника, где над головой несовершеннолетней читал молитвы, заверяя, что вылечит дочь от болезни, а затем посвятил жилой дом.

Кроме этого, подсудимый, проживая совместно с монахом Деренюком Михаилом Ивановичем, систематически проводят в принадлежащем им на праве общей собственности жилом доме богослужения с целью возбуждения религиозных суеверий среди населения.

В декабре 1972 г. и марте 1973 г. в жилой дом подсудимого пришла несовершеннолетняя Мельничук Анна Васильевна, болеющая эпилепсией; подсудимый сказал ей зажечь свечку, а монах Деренюк, которого позвал подсудимый читал молитвы над головой ребенка.

Допрошенный в судебном заседании подсудимый вину свою в совершении преступления не признал и пояснил, что он явля-

ется монахом-католиком и в августе 1970 г. он по приглашению гр. Мельничук Анастасии Николаевны прибыли в с. Черные Ославы, захватив с собой бутылку “священной” воды, крест и 4 книги – молитвенника, однако бил встречен председателем сельсовета Лейбюком, который отобрал у него 2 книги и в силу этого он не смог провести богослужение в доме гр.(Мельничука) Мельника Дмитрия Николаевича.

Подсудимый пояснил далее, что в своем доме он не проводил богослужения, а это делает монах Деренюк.

Суд считает, что преступление, совершенное подсудимым по ст. 138 ч. 11 УК УССР доказано следующими доказательствами:

Допрошенная в судебном заседании свидетель Мельник Анастасия подтвердила, что в августе 1970 г. она пришла в дом подсудимого и попросила, чтобы он пришел к ней домой в с. Черные Ославы посвятить хату, а кроме этого у нее дочь болеет эпилепсией.

С этой целью подсудимый, как заявила указанный свидетель, прибыл к ней в дом, однако в пути следования председатель сельсовета Лейбюк отобрал у него 2 молитвенника.

В судебном заседании свидетель Лейбюк заявил, что в августе 1970 г. на улице в с. Черные Ославы он встретил подсудимого, у которого имелась 1 бутылка “священной” воды, 4 молитвенника, крест на цепочке и ряса, а на вопрос о целях его приезда, подсудимый заявил, что дочь Мельника болеет эпилепсией, и с целью ее излечения он приехал освятить их хату, при этом было забрано у подсудимого 2 молитвенника. На следующий день, как заявил далее свидетель Лейбюк, он встретил гр. Мельника Дмитрия Николаевича, который подтвердил ему, что подсудимый полностью осуществил церковную службу в его доме с целью излечения больной дочери.

Указанные показания на предварительном следствии показал также и свидетель Мельник Дмитрий, отказавшись от них в судебном заседании, в связи с чем их следует рассматривать как объективные соответствующие фактическим обстоятельствам дела.

Сеидетель Мельник Анастасия также пояснила, что в августе 1970 г. она приехала в дом подсудимого, а так как ее дочь болеет эпилепсией, то она пригласила его отправить службу в ее доме и с этой целью подсудимый прибыл к ней домой, где переночевал, а на следующий день она дала ему 1 руб. и он поехал домой.

Сеидетель Мельничук Анна подтвердила, что в марте 1973 г. она приехала в дом подсудимого и он предложил ей зажечь свечку, после чего монах Деренюк читал над ней молитви.

Кроме этого подсудимый признал, что в августе 1970 г. он ездил з с. Черные Ославы для проведения богослужения в доме гр. Мельник Дмитрия Николаевича.

Оценив собранные доказательства в их совокупности, суд считает, что преступление, совершенное подсудимым по ст. 138 ч. 11 УК УССР полностью доказано.

При избрании меры наказания судом учитывается степень общественной опасности совершенного преступления, личность подсудимого и с учетом его нетрудоспособности в силу преклонного возраста необходимо избрать общий вид колонии.

На оснований изложенного и руководствуясь ст.ст. 323, 324 УПК УССР, суд

приговорил:

ЧУЧМАНА ПЕТРА ТОМОВИЧА по ст. 138 ч. II УК УССР подвергнуть лишению свободы сроком на 1 (один) год и 6 (шесть) месяцев с отбытием в исправительно-трудовой колонии общего режима.

Меру пресечения осужденному избрать подписку о невыезде.

Приговор может быть обжалован в Ивано-Франковский облсуд в течение 7 дней со времени объявления.

Народный судья: подпись

Народные заседатели: подписи

С подлинным верно: СУДЬЯ

Т.І. СВИРИДА

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ
ПРОКУРАТУРА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

вул. Грюнвальдська, буд.11, м. Івано-Франківськ, Україна, 76000

23.06.10 № 09/1-556 Вух-10

ДОВІДКА
про реабілітацію

Прізвище, ім'я, по-батькові: Чучман Петро Томович

Дата народження: 27.05.1906 р.

Місце народження: с. Міжгір'я, Перемишлянського району, Львівської області

Місце роботи: не працював

Місце проживання: м. Яремча, вул. Леніна, 127 Надвірнянського району Івано-Франківської області

Коли, яким органом засуджений вироком народного суду Яремчанської постійної сесії Івано-Франківської області від 01 серпня 1973 року засуджений за ст. 138 ч.2 КК України (в редакції 1960 року) на 1 рік 6 місяців позбавлення волі з відбуттям в колонії загального режиму

Відомості про конфіскацію майна: відсутні

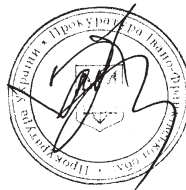
Арештований: даних немає

Звільнений: даних немає

Утримувався під вартою: даних немає

На підставі ст.1 Закону України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні" від 17.04.1991 р. **Чучман Петро Томович – реабілітований.**

Перший заступник прокурора Івано-Франківської області старший радник юстиції

Римарук І. В.

БІБЛІОГРАФІЯ

I. ДОКУМЕНТИ ЦЕРКВИ

- Догматична Конституція про Церкву *Lumen gentium***, в: Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, Декрети, Декларації, Свічадо, Львів 1996, с. 75–165.
- Декрет про пристосоване оновлення чернечого життя *Perfectae caritatis***, Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, Декрети, Декларації, Свічадо Львів 1996, с. 248–265.
- Декларація про релігійну свободу *Dignitatis humanae***, в: Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, Декрети, Декларації, Свічадо, Львів 1996, с. 375–392.
- Іван-Павло II**, Апостольське післясинодальне повчання *Vita consacrata*, Львів 1997.
- Іван-Павло II**, Апостольський лист *Orientale lumen*, Ватикан 1995.

II. ДРУКОВАНІ ВИДАННЯ

- А.А.**, *Старец Феофил: жизнеописание наместника Китаевского пустыннощического скита Киево-Печерской Лавры, схиархимандрита Феофила (Россохи), 1929–1996*, Санкт-Петербург 2002.
- Баштаненко Г.**, *Світлої пам'яті отця Порфирія*, “Яремчанський вісник”, 2001, №3(222), с. 2.
- Концевич И.**, *Стяжание Духа Святого в путях Древней Руси*, Париж 1952.
- Малий Трєбник**, Рим 1973.
- Мицько І.**, *Святоуспенська лавра в Уневі*, Львів 1998.
- Минєя**, ч. 1, Москва 1980.
- Наші звичаї**, *Звичаї монахів Студійського Уставу складені в Унівській Свято-Успенській Лаврі*, Львів 1992.
- Паисий Святогорец**, *Слово*, т.3, Москва 2003.
- Полец А.**, *На далекій полонині*, Варшава 1997.
- Приліп О.**, *Молитви зцілення та їх практикування старцями монастиря св. Пророка Іллі монахів Студитського*

- Уставу 1946–2000 роках*, Люблін 2001 [магістерська праця в Люблінському католицькому університеті].
- Приліп О.**, “Примиритись до заходу сонця...”. *Звичайна розповідь про духовне подвижництво схимонаха Порфирія Чучмана*, “Жива вода”, (135), 2006, №5, с. 4, 14.
- Приліп О., Мартинюк Т.**, *Монахи студити на Гуцульщині*, Львів 1998.
- Рибачук І.**, *Монастир святого Іллі*, “Лоза виноградна”, 2001, №2 (18), с. 7.
- Сахаров Н.**, *Старчество и послушание в богословии*, “Начало” 10 (2001), с. 84–90.
- Смирнов С.**, *Духовный отец в Древней Восточной Церкви*, Москва 2003.
- Смолич И.**, *Жизнь и учение старцев*, “Богословские труды”, 1992, №31, с. 97–174.
- Соловьевъ А.**, *Старчество по учению святых отцевъ и аскетовъ*, Семипалатинск 1900.
- Шептицький А., Шептицький К.**, *Типікон*, Львів 1996.
- Шептицький К.**, *Посліднє слово*, «Тематичний збірник Свято-Покровського монастиря», №6, 2001.
- McManus I.**, *Uzdrowiająca moc sakramentów*, tłum. H. Bramska, Warszawa 1990.2.

III. РУКОПИСИ

- Вирок** іменем Української Радянської Соціалістичної Республіки від 22 жовтня 1968 року, народний суд Надвірнянського району Івано-Франківської області, в: *Архів народного суду м. Надвірної. Книга вироків*, с. 103–106.
- Приговор** імени Украинской Советской Социалистической Республики, Яремчанский народный суд от 01.08. 1973 года, Яремча
- Пугач Н.**, *Спогади про о. Павла Чучмана*, м. Бурштин, 2004.
- Отець Шкарубський В.**, *Спогади про великосхимника Павла-Порфирія*, Київ, 21.03.2006.

IV. ВІДЕО- ТА АУДІОМАТЕРІАЛИ

- Відеозапис прощального слова ієрм. Самуїла Мосціпана на похороні отця Павла Чучмана*, Унів, 28.01.2001.
- Відеозапис прощального слова ієрм. Теодора Мартинюка на похороні отця Павла Чучмана*, Унів, 28.01.2001.
- Відеозапис прощального слова ігумена ієрм. Венедикта Алексійчука на похороні отця Павла Чучмана*, Унів, 28.01.2001.
- Відеозапис роковин смерті отця Павла*, Дора-Яремче, 25.01.2002.
- Відеозапис уділення великої схими о. Павлу-Порфирію*, Дора-Яремче, 20.04.1998.
- Відеозапис урочистого вшанування 90-ліття ієромонаха Порфирія*, Дора-Яремче, 25.05.1996.
- Відеофільм, Світло тихе*, Тернопіль 1996.
- Інтерв'ю з Анною Якуб'як*, с. Дора-Яремче, 22.03.2005.
- Інтерв'ю з схм. Атанасієм Сидораком*, смт. Рудно-Львів, 21.01.2006.
- Інтерв'ю з Богданом Галюком*, м. Яремче, 7.04.2005.
- Інтерв'ю з Василем Марусиним*, с. Ланчин Надвірнянського р-ну, 4.04.2005.
- Інтерв'ю з Василем Мирошем*, с. Унів, 05.03. 2003.
- Інтерв'ю з Василем Нудом*, с. Унів, 5.03.2003.
- Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк*, с. Дора – Яремче, 05.04.2005.
- Інтерв'ю з Василюю Довбенчук*, м. Яремче, 5.04.2005.
- Інтерв'ю з Василюю Панько*, м. Яремче, 25.03.2005.
- Інтерв'ю з Василюю Гнип'юк*, м. Яремче, 25.08.2002.
- Інтерв'ю з Володимиром Чучманом*, м. Яремче, 05.11.2005.
- Інтерв'ю з Галиною Радченко*, с. Татарів-Яремче, 8.04.2005.
- Інтерв'ю з Євдокією Клим'юк*, м. Яремче, 28.08.2002.
- Інтерв'ю з Євдокією Стельмащук*, с. Дора, 22.03.2005.
- Інтерв'ю з ієрм. Володимиром Вороновським*, Львів, 11.02.2006.
- Інтерв'ю з ієрм. Ігнатієм Голинським*, смт. Рудно-Львів, 23.01.2006.

- Інтерв'ю з ієрм. Іллею Мамчаком*, Львів, 23.01.2006.
- Інтерв'ю з ієрм. Орестом Козаком*, Львів, 02.02.2006.
- Інтерв'ю з ієрм. Самуїлом Мосціпаном*, с. Унів, 23.02.2006.
- Інтерв'ю з єродияконом Андрієм Сологубом*, смт. Рудно-Львів, 05.08.2005.
- Інтерв'ю з єродияконом Андрієм Салогубом*, смт. Рудно-Львів, 17.02.2005.
- Інтерв'ю з Іваном Івасюком*, м. Яремче, 31.08.2002.
- Інтерв'ю з Іваном Федорчуком*, м. Яремче, 24.08.2002.
- Інтерв'ю з Іваном Федорчуком*, м. Яремче, 21.03.2005.
- Інтерв'ю з ігуменом ієрм. Венедиктом Алексійчуком*, с. Унів, 14.02.2006.
- Інтерв'ю з монахом Вірославом Вишитою*, с. Унів, 1.02.2006.
- Інтерв'ю з Магдалиною Бакай*, смт. Делятин, 05.11.2005.
- Інтерв'ю з Мар'яною Полікарповою*, м. Яремче, 7.04.2005.
- Інтерв'ю з Марією Голіней*, с. Ланчин Надвірнянського р-ну, 4.04.2005.
- Інтерв'ю з Марією Марусин*, с. Ланчин Надвірнянського р-ну, 04.04.2005.
- Інтерв'ю з Марією Нищак*, смт. Делятин, 5.04.2005.
- Інтерв'ю з Марією Яремин*, м. Яремче, 23.03.2005.
- Інтерв'ю з Михайлом Марчуком*, м. Яремче, 27.08.2002.
- Інтерв'ю з Оксаною Галюк (Чучман)*, м. Яремче, 07.04.2005.
- Інтерв'ю з Оленою Федорчук*, с. Дора-Яремче, 24.08.2002.
- Інтерв'ю з Параскевією Гнатюк*, м. Яремче, 28.08.2002.
- Інтерв'ю з Петром Гриняком*, с. Дора-Яремче, 23.03.2005.
- Інтерв'ю з схм. Марією Ляхер*, м. Перемишляни, 15.11.2005.
- Інтерв'ю з Софією Іваніщак*, с. Заріччя Надвірнянського р-ну, 07.04.2005.
- Інтерв'ю з Сузанною Бойчук*, смт. Делятин, 05.04.2005.
- Інтерв'ю з схм. Хризантією Гнатів*, Львів, 27.01.2006.
- Інтерв'ю з схм. Юлітою Похудай*, Львів, 27.01.2006.
- Інтерв'ю з Юлією Чучман*, с. Унів, 1.02.2006.
- Інтерв'ю з Юрієм Івасюком*, с. Дора, 25.03.2005.
- Інтерв'ю з Юрієм Платком*, с. Дора-Яремче, 22.03.2005.

*Інтерв'ю зі схм. Єлизаветою (Оленою) Яворською, с. Дора-
Яремче, 25.03.2005.*

Інтерв'ю зі схм. Анастасією Ільків, Львів, 27.01.2006.

Інтерв'ю зі схм. Мокриною Пахолок, Львів, 27.01.2006.

*Інтерв'ю зі схм. Дам'яном Мимриком, Унівська лавра,
01.02.2006.*

Інтерв'ю зі схм. Мироном Уніятюм, с. Унів, 21.02.2006.,

*Інтерв'ю зі схм. Сергієм Петруком, смт. Рудно-Львів, 18.
01. 2006.*

*Інтерв'ю зі схм. Тадеєм Гордійчуком, Унівська лавра,
15.07.2005.*

Інтерв'ю зі схм. Германом Ерманіс, Львів, 01.02.2006.

*Інтерв'ю зі схм. Серафимом Квиком, смт. Рудно-Львів,
17.01.2006.*

СКОРОЧЕННЯ

LG	Другий Ватиканський Собор, Догматична Конституція <i>Lumen Gentium</i>
OL	Іван-Павло II, Апостольський лист <i>Orientale lumen</i>
PC	Другий Ватиканський Собор, Декрет про пристосоване оновлення чернечого життя <i>Perfectae Caritatis</i>
VC	Іван-Павло II, Апостольське післясинодальне повчання <i>Vita consecrata</i>
ієрм.	ієромонах
КДБ	Комітет Державної Безпеки
м.	місто
НКВС	Народний Комісаріат Внутрішніх Справ
оп.	опис
ркс.	рукопис
с.	село
сmt.	селище міського типу
спр.	справа
сxm.	схимонах, схимонахиня
<i>Типікон</i>	Шептицький А., Шептицький К., <i>Типікон</i> , Львів 1996.
УГКЦ	Українська Греко-Католицька Церква
УРСР	Українська Радянська Соціалістична Республіка

науково-популярне видання

ієромонах Олександр Приліп
СТАРЕЦЬ *із* ДОРИ

Літературні редактори
Галина Теодорович, Надія Олейнюк

Художній редактор
Мар'яна Пелех

Технічний редактор
Юрій Пелех

Підписано до друку 28.08.10. Формат 84x108/32.
Папір офс. Офс. друк. Ум.-друк. арк. 5,5.
Ум. фарбовідб. 5,9. Обл.-вид. арк. 2,6.

ТзОВ Видавництво «Свічадо»
(Свідоцтво серії ДК №1651 від 15.01.2001)
79008, м. Львів, а/с 808, вул. Винниченка, 22.
Тел.: (032) 235-73-09, факс: (032) 240-35-08
e-mail: post@svichado.com, url: www.svichado.com

ISBN 978-966-395-409-7

9 789663 954097

СВЯТО